

ZBIÓR
ARTYKUŁÓW NAUKOWYCH

PEDAGOGIKA.
**WSPÓŁCZESNE PROBLEMY I
PERSPEKTYWY ROZWOJU**

Warszawa (PL)

#2

30.01.2017 - 31.01.2017

U.D.C. 37+082

B.B.C. 94

Z 40

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Druk i oprawa: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Zbiór artykułów naukowych.

Z 40 Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej "Pedagogika. Współczesne problemy i perspektywy rozwoju" (30.01.2017 - 31.01.2017) - Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2016. - 88 str.
ISBN: 978-83-65608-38-3

Wszelkie prawa zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do materiałów konferencji należą do ich autorów. Pisownia oryginalna jest zachowana. Wszelkie prawa do materiałów w formie elektronicznej opublikowanych w zbiorach należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour». Obowiązkiem jest odniesienie do zbioru.

nakład: 50 egz.

"Diamond trading tour" © Warszawa 2016

ISBN: 978-83-65608-38-3

WSPÓŁORGANIZATORZY:

Virtual Training Centre "Pedagog of the 21st Century"
Global Management Journal

KOMITET ORGANIZACYJNY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska;
A. Murza, (Zastępca Przewodniczącego), MBA, Ukraina;
А. Горохов, к.т.н., доцент, Юго-Западный государственный университет, Россия;
A. Kasprzyk, Dr, PWSZ im. prof. S.Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Polska;
A. Malovycho, dr, EU Business University, Berlin – London – Paris - Poznań, EU;
L. Nechaeva, PhD, Instytut PNPУ im. K.D. Ushinskogo, Ukraina;
М. Ордынская, профессор, Южный федеральный университет, Россия;
S. Seregina, independent trainer and consultant, Netherlands;
M. Stych, dr, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska;
A. Tsimayeu, PhD, associate Professor, Belarusian State Agricultural Academy, Belarus;

KOMITET NAUKOWY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska;
С. Беленцов, д.п.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, Россия;
Z. Čekerevac, Dr., full professor, "Union - Nikola Tesla" University Belgrade, Serbia;
J. Kaluža, Dr. Hab, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska;
Р.Латыпов, д.т.н., профессор, Московский государственный машиностроительный университет (МАМИ), Россия;
И. Лемешевский, д.э.н., профессор, Белорусский государственный университет, Беларусь;
J. Rotko, dr. hab, profesor, Instytut Nauk Prawnych PAN, Polska;
T. Szulc, dr. hab, profesor, Uniwersytet Łódzki, Polska;
Е. Чекунова, д.п.н., профессор, Южно-Российский институт-филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы.

SPIS /СОДЕРЖАНИЕ

1. Коваль М. С.....	6
АКСІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ОБДАРОВАНИХ СТУДЕНТІВ	
2. Швець І.Б.....	9
МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ ЗДОРОВ'Я	
3. Жора О.Ю.....	13
СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ТА ПРОБЛЕМИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ЛЮДЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ	
4. Макаренко О.В., Першина Л.О.....	15
АНАЛІЗ ЗАЛЕЖНОСТІ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ ВІД ТРУДОВОЇ ЗАЙНЯТОСТІ СТУДЕНТІВ	
5. Білянська М. М.....	20
ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНІСНОГО КОМПОНЕНТА ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО ЕКОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
6. Борейко Л.Д., Юрнюк С.В., Сенюк Б.П., Кашул М.О., Антонюк-Штефаніка Л.О., Бачу М.І., Григорєць Д.К.	23
ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ МЕДСЕСТРИНСТВА В ГЕРОНТОЛОГІЇ, ГЕРАТРИЇ ТА ПАЛІАТИВНІЙ МЕДИЦИНІ ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «СЕСТРИНСЬКА СПРАВА» (ОКР – «МОЛОДШИЙ СПЕЦІАЛІСТ»)	
7. Перинец Е. Ю.....	28
ЗНАКОМСТВО С РЕГІОНАЛЬНОЮ КУЛЬТУРОЮ НА ЗАНЯТТЯХ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ	
8. Рябуха Т. В., Гостищева Н. О., Харченко Т. І.....	31
ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНИХ МОВ ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ	
9. Сірант А. М.	35
ДІЛОВА ГРА НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ	
10. Solodiuk N., Shchurovskaya O.....	38
FORMATION OF RESEARCH COMPETENCE OF FUTURE MEDICAL STUDENTS	
11. Зуєнко Н.О.,	42
ФЕНОМЕН МОВНОЇ ДІЇ І КОМУНІКАЦІЯ	
12. Poberezhna N. O., Nahorna Y. A.....	45
SMART OBJECTIVES IN TEACHING ENGLISH	

13. Стрітьєвич Т.М., Гусева К.В. 48
ВПЛИВ ЕТНОДИЗАЙНУ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА
14. Чорна Н.Б. 52
ЗМІЦНЕННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА ЗАСАДАХ АКМЕОЛОГІЧНИХ ПОЗИЦІЙ
15. Чемоніна Л. В. 54
РОЛЬ ТЕКСТІВ У ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МОВИ
16. Пасечник С.В. 56
ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ РІЗНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
17. Протопопова К. О., Окунькова Л. О. 60
ПРОЕКТ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ СПОСІБ ПІДСУМКОВОГО СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ З ГРАМАТИКИ
18. Tynkaliuk O.V. 62
GENERAL APPROACHES TO MODEL CONSTRUCTION OF READINESS FORMATION OF THE FUTURE ECONOMISTS TO PROFESSIONAL FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATION
19. Зуєва І.В., Гриняєва Н.М. 71
ГУРТКОВА РОБОТА ЯК ФОРМА ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ ПРИ ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ
20. Репко І. П., Савинська Л. І., Довгуй Я. І. 76
ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ УЧНІВ
21. Ковальова Ю.А. 79
ПОЕТАПНІСТЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ У СТАРШОКЛАСНИКІВ
22. Иващенко А.Г. 83
СОЗДАНИЕ ВОЗМОЖНОСТЕЙ ДЛЯ РАБОТЫ С ИНОЯЗЫЧНОЙ ИНФОРМАЦИЕЙ В СИСТЕМЕ ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ДЛЯ ВЗРОСЛЫХ
23. Попова Л.И. 85
ОСОБЕННОСТИ ЭТАПА СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ЗНАНИЙ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА ДЛЯ ВЗРОСЛЫХ УЧАЩИХСЯ

Коваль М. С.
Вінницький державний
педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського,
Україна

АКСІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ОБДАРОВАНИХ СТУДЕНТІВ

Анотація. У статті досліджується актуальна педагогічна проблема – особистісна реалізація обдарованої студентської молоді як психологічна та педагогічна категорія. Зауважується, що обдарованих студентів характеризує ініціативність, рішучість, тверда воля, критичне мислення, ясний, гнучкий розум, комплекс вмінь, здібностей щодо здійснення запланованої діяльності.

Ключові слова: обдарованість, здібності, педагогічна обдарованість, методика навчання педагогічно обдарованих студентів.

The actual pedagogical problem such as gifted students' personal realization as psychological and pedagogical category is investigated in the article. It is observed that gifted students are characterized by initiativeness, firmness, strong will, critical thinking, clear and flexible mind, set of skills, ability to implement the planned activities.

Keywords: talent, abilities, teaching talent, the gifted students' pedagogical methods of teaching.

Швидкі зміни у суспільстві передбачають реформування освіти, оскільки освіта покликана забезпечувати потреби суспільства, створювати відповідні умови для самоорганізації випускників вищих навчальних закладів, вияву цінностей особистості. Незважаючи на значущість проблеми підготовки педагогічних кадрів до роботи з обдарованими учнями, питання наукового обґрунтування потребує ряду досліджень. Проблема осмислення феномену обдарованості має досить тривалу історію як в зарубіжній, так і вітчизняній науці та пов'язана зі з'ясуванням природи, змістової структури, принципів функціонування, діагностики та цілеспрямованого педагогічного розвитку цієї якості особистості.

Унаслідок своєї актуальності аксіологічний – ціннісний підхід до організації навчання став об'єктом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних учених-педагогів, серед яких Б.Гершунський, Л.Клименко, В.Крижко, Н. Лейтес, О. Матюшкін, В.Сергієнко, В.Сластьонін, О.Сухомлинська та ін.

Людина є найвищою цінністю природи, вона є неповторною особистістю зі своїм духовним світом, інтересами, інтелектуальними здібностями, тому будь-який навчальний заклад, а вищий педагогічний передусім, має стати духовною інституцією, що скерована на формування неповторних особистісних якостей кожного студента. За всіх часів наука й освіта керувалися системою цінностей, які були сформовані всім попереднім розвитком загальнолюдської культури. У період змін у світі науки і соціальних відносин колишні цінності зазнавали значного коригування, окремі з них замінювалися новими, що істотно впливало на мету, завдання і зміст освіти, ме-

тоди навчання і виховання. Саме тому актуалізуються проблеми гуманізації, гуманітаризації та демократизації освітнього процесу як провідних принципів реалізації ціннісного підходу до навчання. На наше переконання, для сучасних навчальних закладів ці принципи мають стати пріоритетними. Тому за мету нашого дослідження ми поставили розкриття сутності зазначених принципів як таких, що забезпечують упровадження ціннісного підходу до організації освітнього процесу у вищій школі.

Особистісні цінності виконують для людини роль стрижня, який забезпечує цілісність і спадкоємність в її розвитку, адекватну адаптацію до умов життєдіяльності. Підкреслимо, що цінності неможливо закласти автоматично у свідомість молодшої особи. Вони є результатом власної внутрішньої активності. Але правильно організований освітній процес стимулює цю активність, допомагає набутти досвіду толерантного ставлення до думок чи позицій інших [1, с.116].

Отже, цінності педагогічної діяльності – це ті особливості педагогічної діяльності, які дозволяють педагогу задовольняти власні матеріальні, духовні та суспільні потреби і які виступають орієнтиром його соціальної й професійної активності, спрямованої на досягнення гуманістичної мети. Співвідносячи потреби особистості з професією педагога, можна запропонувати такі групи цінностей педагогічної діяльності: цінності, пов'язані із самоствердженням у людському суспільстві (значущість праці, престиж); задоволення потреби в спілкуванні (діти, цікаві люди); цінності, пов'язані із самовдосконаленням (розвиток творчих здібностей, привернення себе до духовної культури); цінності, пов'язані із самореалізацією (творчий характер праці, приваблива й романтична педагогічна діяльність тощо); цінності, пов'язані із утилітарно-прагматичними запитами (самоствердження, кар'єра, професійне зростання, подовжена відпустка). За предметним змістом ще цінності самодостатності. Цінності самодостатності є цінностями-метою по відношенню до себе. Вони віддзеркалюють довготривалу життєву перспективу: творчий та різноманітний характер праці педагога; престиж його діяльності; суспільна значущість праці; самоствердження у педагогічній праці; любов до дітей. Ці цінності знаходять своє логічне продовження в меті педагогічної діяльності, яка пов'язана з розвитком особистості дитини, педагога, учнівського й педагогічного колективів. Цінності інструментального типу – цінності-засоби, які характеризують засоби досягнення цінностей-цілей (суспільне визнання результатів праці педагога, оволодіння теорією й технологією). Структурний аналіз цінностей педагогічної діяльності визначив їх комплексний характер, довів їх гуманістичну сутність. Ці педагогічні цінності у свідомості педагога утворюють систему ціннісних орієнтацій [2, с. 166].

Серед критеріїв та рівнів соціалізації обдарованих студентів в освітньому просторі вищого навчального закладу вирізняємо: професійний (висока успішність; активна участь у наукових олімпіадах, науково-практичних конференціях, конкурсах тощо); світоглядний (пріоритет на базові загальнолюдські цінності); емоційний (постійна робота над внутрішніми моральними якостями; вироблення самостійності, самоповаги, впевненості у своїх силах; зниження рівня ситуативної та особистісної тривожності; емоційна адаптація до полівекторних умов життєдіяльності).

Специфіка роботи з обдарованими студентами полягає у цілеспрямованому розвитку профільної талановитості студентів в умовах особистісно-орієнтованого підходу до навчання, збагачення соціального досвіду шляхом розширення міжосо-

бистісної та міжкультурної взаємодії, оптимізації емоційно-вольової сфери вихованців. Окрім того, до специфічних характеристик мотиваційної сфери обдарованої особистості ми відносимо такі фактори як інтелектуальні інтенції та емоційну спрямованість.

Викладений вище теоретичний аналіз надав можливість виділити критерії оцінювання освітнього середовища вищого навчального закладу. Такими критеріями є: інформаційне багатство середовища; можливості для різноманітних видів пізнавальної діяльності; міра прийняття викладачами, студентами, учнями цінностей пізнання та творчості на противагу антиінтелектуалізму; культивування викладачами цінності інтелектуальних досягнень.

Література:

1. Богданов І.Т. До питання про ціннісний підхід до організації навчально-виховного процесу у вищій педагогічній школі / І.Т. Богданов // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – №3. – Бердянськ: БДПУ, 2006. – 220 с. – С.104–112.
2. Ізбаш С.С. Аксиологічні аспекти соціальної адаптації студентів педагогічного університету / С.С. Ізбаш // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – № 3. – Бердянськ: БДПУ, 2006. – 220 с. – С. 166–171.

Швец І.Б.

Народна артистка України, професор.
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського

МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ ЗДОРОВ'Я

Анотація. У статті розглянуто особливості соціально-культурної адаптації дітей з обмеженими можливостями здоров'я засобами мистецтва. Основну увагу приділено розкриттю специфіки і значення вокального мистецтва в цьому процесі. Автор підкреслює, що соціальна незалежність дитини-інваліда містить в собі не тільки адаптацію до реальності, а й досягнення максимально можливого рівня особистої самореалізації.

Ключові слова: мистецтво, вокальне виконавство, інвалідність, адаптація, самореалізація.

Summary. The article discusses the socio-cultural adaptation of children with disabilities through art. The focus is disclosing specifics and importance of vocal art in the process. The author emphasizes that the social independence of a disabled child includes not only adapting to reality, but also achievement of the highest possible level of personal self-actualization.

Keywords: Art, vocal performance, disability, adaptation, self-actualization.

Проблема залучення людей з обмеженими можливостями здоров'я в реальному житті суспільства є актуальною в усьому світі. Створення оптимальних умов для успішного соціального розвитку, навчання, соціальної адаптації та інтеграції людей з обмеженими можливостями здоров'я є сьогодні пріоритетним завданням у всіх розвинених країнах. Зміна старої парадигми «повноцінна більшість неповноцінна меншість» на нову «єдине суспільство, що об'єднує людей з різними потребами» розглядається не тільки як засіб і необхідна передумова суспільного прогресу, а й як найважливіша мета соціальної політики. [1, 201].

Інвалідність як соціальний феномен характерна для всіх країн світу, незалежно від рівня економічного розвитку. Гуманізація соціальної сфери в кінці ХХ початку ХХІ столітті наклали свій відбиток на її сприйняття: вдосконалюється система реабілітації та соціальної адаптації інвалідів, посилюється їх інтеграція в суспільне життя, поступово усуваються перешкоди в навколишньому світі, і формується «безбар'єрне середовище».

Конституція України згідно зі ст.23 гарантує право дитині на вільний і всебічний розвиток. Ст.31 Конвенції про права дитини закріплює право дітей на всебічну участь у культурному і творчому житті та зобов'язує державу надавати дітям рівні можливості для культурної і творчої діяльності.

Система заходів щодо охорони дитинства в Україні містить, зокрема, забезпечення належних умов для соціального, духовного та інтелектуального розвитку дітей (ст.4 закону України «Про охорону дитинства»).

Вирішення задач щодо створення сприятливих соціокультурних умов для інтеграції дітей та молоді з особливими потребами є одним з актуальних аспектів соціально-педагогічної науки, зокрема мистецької педагогіки.

Мета статті полягає у розкритті особливостей соціально-культурної адаптації дітей з обмеженими можливостями здоров'я засобами мистецтва.

Стан здоров'я дітей з обмеженими можливостями перешкоджає освоєнню освітніх програм та участі у дозвільній діяльності поза спеціальних умов навчання і виховання. Це визначається, перш за все, тим, що в групу людей з обмеженими можливостями здоров'я входять діти з різними вадами розвитку: порушеннями зору, мови, слуху, опорно-рухового апарату, інтелекту. Їх дитинство сковано вузькими соціальними рамками, ізольовано від широкого загалу, насичене постійним психологічним дискомфортом від усвідомлення того, що вони не такі, як усі. Тому від швидкості та ефективності соціально-культурної адаптації таких дітей в суспільстві залежить формування самосвідомості, самооцінки, шлях подальшого їх розвитку.

На думку дослідників (Л. Акатов, Н. Демет'єва, І. Іванова, В. Тєслєнко, Т. Єжова, В. Кобильченко), соціально-культурна адаптація людини з обмеженими можливостями це «залучення його в звичайну соціокультурну реальність, при якій його недолік в процесі компенсаційної діяльності не заважає ні йому, ні оточуючим, що досягається за допомогою залучення до культурних і духовно-моральних цінностей, до здорового способу життя через світ мистецтва, культури і творчості» [2, 2].

В даний час спостєрігається великий інтерес до вокального мистецтва серед дітей та молоді. Зростає кількість співочих колективів, відкриваються численні вокальні студії, організуються вокальні класи в музичних та загальноосвітніх школах, де створюються можливості вибору для творчого розвитку будь-яких видів вокального виконавства – академічного, народного, естрадного, джазового, хорового співу. Щорічно в нашій країні та за її межами організуються вокальні конкурси за участю дітей та молоді різних вікових категорій, що свідчить про надзвичайну популярність вокальної творчості. [3,159].

Реабілітація за допомогою мистецтва це найпростіший, надійний і дієвий метод соціалізації дитини-інваліда. Мистецтво, як відомо, являє собою потужний, нічим не замінний набір психостимулюючих технік, в процесі мистецької діяльності дитина отримує позитивний емоційний ефект зліт почуттів, що дуже сприятливо позначається на її здоров'ї і розвитку. У той же час, мистецтво це спосіб розвитку і реалізації людини як особистості, адже в процесі мистецької діяльності людина змінюється, вдосконалюється. Здатність до мистецької діяльності викликає успіх, який, в свою чергу, підтримує інтерес до творчого процесу. [4].

Соціальний статус дітей з обмеженими можливостями визначається цілою низкою чинників, в тому числі характером ставлення до них з боку суспільства. Усвідомлюючи важливість проблеми, громадські організації міста Винниці «Центр «Культурна стратегія – XXI», торгова марка «RUTA» та культурний центр «Галерея – XXI» у 2015 році ініціювали проведення Всеукраїнського пісенного конкурсу-фестивалю для дітей та молоді з обмеженими можливостями. Цей соціальний проект підтримали Міністерство культури України, Департамент культури Вінницької міської ради, Департамент соціальної та Молодіжної політики Вінницької обласної держадміністрації. Іноземним партнером фестивалю-конкурсу став Фонд ініціатив для

людей з обмеженими можливостями «PRO OMNIBUS» (Республіка Польща), який проводить щорічний Міжнародний пісенний фестиваль для молоді з обмеженими можливостями «Чехочинські творчі зустрічі».

Фестиваль-конкурс під назвою «Золотий птах» проводиться з метою створення платформи для реалізації пісенних талантів дітей та молоді з функціональними можливостями, сприяння їх самоствердженню та інтеграції в суспільство, а також привернення уваги громадськості до проблем дітей та молоді з особливими потребами. Спеціально для фестивалю-конкурсу «Золотий птах» вінницька письменниця Галина Крюк написала однойменну казку. За змістом казки саме Золотий Птах – символ добра, милосердя, людяності – допомагає знайти в кожній дитині частку золота своєї душі, виявити талант і піднятися на пісенний Олімп.

Головними завданнями конкурсу-фестивалю «Золотий птах» є: створення найбільш сприятливих умов для розкриття творчих здібностей дітей та молоді з обмеженими можливостями здоров'я, здатних в перспективі примножити творчий потенціал України стимулювання інтересу дітей з обмеженими можливостями здоров'я до творчих занять; інтеграція дітей з обмеженими можливостями здоров'я в соціальне середовище через участь в мистецьких заходах; популяризація народної та сучасної естрадної музики та співу, підтримка та пропаганда нових тенденцій народної і популярної естрадної сучасної пісні; розвиток і зміцнення міжнародних професійних і культурних зв'язків, обмін досвідом між педагогами та організаторами дитячих музичних конкурсів та мистецьких заходів.

У конкурсних виступах беруть участь діти та молодь з обмеженими можливостями здоров'я віком від десяти до двадцяти чотирьох років, які розподілені у межах трьох вікових категорій: 10-14 років, 15-18 років, 19-24 роки. Конкурс проводиться у два етапи: на першому етапі необхідно пройти прослуховування у відбірковому журі, надіславши на адресу конкурсу відео або аудіо запис двох різнохарактерних пісень на власний вибір, одна з яких виконана українською мовою, у цифровому форматі MP3. Відбіркове журі за результатами прослуховування визначає учасників фінального конкурсу. Під час фінального конкурсного прослуховування конкурсант виконують дві різнохарактерні пісні на власний вибір, одна з яких українською мовою. Пісня має звучати в «живому» виконанні під акустичний, власний супровід або під фонограму «мінус». За два роки проведення пісенного фестивалю-конкурсу «Золотий птах» у ньому взяли участь діти та молодь з багатьох міст України – Харкова, Дніпропетровська, Київ, Одеси, Тернополя, Ужгорода, Вінниці, Сум та ін. Понад сорок учасників з усіх регіонів України мали можливість продемонструвати своє вокальне мистецтво на головній сцені Вінницького обласного академічного музично-драматичного театру ім. М. Садовського.

У липні 2016 року переможці Всеукраїнського пісенного фестивалю-конкурсу «Золотий птах» для дітей та молоді з обмеженими можливостями здоров'я гідно представили Україну на ювілейному XX Міжнародному пісенному фестивалі «Чехочинські творчі зустрічі», який організовує Фонд ініціатив для людей з обмеженими можливостями «PRO OMNIDUS» (Республіка Польща).

Фестиваль-конкурс «Золотий птах» став потужним мистецьким проектом, що являє собою серію соціально-культурних заходів, спрямованих на апробування можливих форм інтеграції дітей з обмеженими можливостями здоров'я в творчий

процес, підготовку глядацької аудиторії з числа учнів загальноосвітніх шкіл та студентської молоді, розширення волонтерських, партнерських зав'язків і залучення додаткових ресурсів для реалізації проекту, організація сюжетів, публікацій в ЗМІ про проблему соціальної відокремленості інвалідів і спробі її рішення за допомогою спільної творчості провідних українських виконавців, музичних педагогів, діячів культури і мистецтва та самих конкурсантів дітей з обмеженими можливостями здоров'я в пісенному фестивалі.

Незважаючи на розвиненість української практики проведення дитячих музичних конкурсів і фестивалів, досвіду проведення подібних конкурсів-фестивалів до теперішнього часу не було. Інновація проекту полягає в творчому процесі дітей та молоді з обмеженими можливостями здоров'я та відомими митцями міста та області: не тільки спільні виступи, а й спільна участь в майстер-класах, спілкуванні за інтересами. Така форма творчої діяльності сприяє вирішенню проблеми соціальної відокремленості дітей з обмеженими можливостями, їх соціально-культурної адаптації в суспільстві.

Література.

1. Ромм Т. А. Социальное воспитание: эволюция теоретических образов / Т. А. Ромм. Новосибирск: Наука; изд-во НГТУ. 2007. 380 с.
2. Усова Л. В. Социокультурные технологии адаптации детей-инвалидов [Электронный ресурс] / Усова Любовь Викторовна // Современные исследования социальных проблем. – 2011. – № 3. – Том 7. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/sotsiokulturnye-tehnologii-adaptatsii-detey-invalidov>. (Дата обращения: 18.12.2016).
3. Швець І. Б. Формування вокально-виконавської культури майбутнього педагога-музиканта як педагогічна проблема. / І. Б. Швець // Матеріали XIII міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Київ-Вінниця, 2016. С.159-160
4. Буланова Л. М. Соціалізація дітей з особливими потребами: соціальнотворчий проект / Л. М. Буланова // Шкільний світ. Позашкілья. Київ, 2011. N 7 (42). С. 1417.

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ТА ПРОБЛЕМИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ЛЮДЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

Ключові слова: люди з обмеженими можливостями, соціальний захист, соціальна допомога, ринок праці, професійна реабілітація, соціальна інтеграція, працевлаштування, соціальне обслуговування.

Keywords: people with disabilities, social protection, social assistance, labor market, vocational rehabilitation, social integration, employment, social services.

Люди з обмеженими можливостями складають певну частину населення будь-якого суспільства. Проблема соціального захисту та працевлаштування таких людей в Україні набуває актуальності через постійне зростання їх чисельності та загальне зниження рівня життя в Україні. Крім того, проблема полягає і в тому, що із загального числа людей з інвалідністю, майже половина перебуває у працездатному віці і може та має бути працевлаштована.

Серед науковців та практиків слід виділити М. Авраменка, С. Богданова, Е. Лібанову, О. Макарову, С. Мельника, К. Міщенко, В. Сушкевича, Н. Теплову, які досліджували різні аспекти соціального захисту та працевлаштування людей з інвалідністю.

Метою даної статті є аналіз актуальних проблем соціального захисту та працевлаштування людей з особливими потребами в Україні.

В Україні відзначається широкий спектр проблем людей з інвалідністю, що свідчить про необхідність посиленої та комплексної уваги з боку суспільства та держави. Життя в сучасному суспільстві формує належні вимоги соціального захисту даної категорії населення. Доведено, що значна частина положень соціально-економічної політики щодо людей з інвалідністю застаріла і не відповідає вимогам сьогодення, а також не узгоджується із загальновизнаними міжнародними нормами і стандартами [1]. Таким чином, існуюча система соціального захисту інвалідів потребує належних змін та доповнень, модернізації для нормального матеріального забезпечення та працевлаштування громадян з особливими потребами.

На сьогодні люди з інвалідністю залишаються відстороненими від багатьох сфер соціального життя. Зайнятість людини є чинником забезпечення життя, фактором соціалізації, самореалізації особистості в соціумі. Окрім цього, коли йдеться про людину з інвалідністю – зайнятість стає необхідною умовою для максимально незалежного життя.

Тож, можемо стверджувати, сучасна система соціального захисту інвалідів повинна охоплювати не лише державну соціальну допомогу та пенсійне забезпечення, соціально-побутове обслуговування людей, а включати й освіту, профорієнтацію та зайнятість осіб з обмеженими можливостями, їх соціально-професійну реабілітацію. Тобто система соціального захисту осіб з інвалідністю повинна включати окрім

матеріальних питань, діапазон потреб і проблем життєдіяльності людини. Це підтверджується тим, що будь-яка людина потребує створення належних умов для повноцінного функціонування і розвитку, максимальної реалізації її потреб, інтересів та можливостей [2].

На думку науковців і практиків, конкурентоспроможність людей з інвалідністю на ринку праці може бути забезпечена наступними заходами:

– пристосування робочих місць під потреби людей з інвалідністю (створення спеціальних робочих місць);

– забезпечення вільного доступу до загальних програм професійної орієнтації та професійного навчання;

– розвиток гнучких форм зайнятості (надомна праця, гнучкий робочий час тощо);

– усунення дискримінації людей з інвалідністю при працевлаштуванні шляхом ліквідації поділу вакансій на “загальні” та “для інвалідів” [3].

Таким чином, аналіз актуальних проблем соціального захисту та працевлаштування людей з інвалідністю в Україні свідчить, що на сьогодні забезпечення повноцінного життя людей з обмеженими можливостями потребує серйозного перегляду; удосконалення існуючої системи соціального захисту інвалідів передбачає знаходження певних механізмів для необхідних реформ. На нашу думку, у сучасних умовах найбільш реальний механізм – організація роботи в дистанційному режимі, яка значно допоможе регулювати зайнятість людей з особливими потребами.

Список використаної літератури:

1. Бабак О. В. Врегулювання проблемних питань працевлаштування та захисту прав інвалідів у сфері праці: практ. посіб. / уклад. О. В. Бабак, І. В. Гладка, Н. М. Малиновська; за заг. ред. В. М. Дьяченка, М. Л. Авраменка. – К. : “Ун-т Україна”, Всеукр. центр професійної реабілітації інвалідів, 2007. – 156 с.
2. Гнибіденко І. Ф. Соціальний захист населення України / Гнибіденко І. Ф., Коваль О. М. // Соціальний захист населення України. – К. : Вид-во НАДУ; Вид-во “Фенікс”, 2010. – 212 с.
3. Національна доповідь “Про становище інвалідів в Україні” [Електронний ресурс]. – К., 2008. – 217 с. – Режим доступу: http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/category?cat_id=77042
4. (Дата звернення: 22.01.2017)

Макаренко О.В.

кандидат технічних наук,
доцент кафедри фізико-хімічної механіки та
технології будівельних матеріалів і виробів.

Харківський національний університет
будівництва та архітектури
(м. Харків, Україна)

Першина Л.О.

кандидат технічних наук,
доцент кафедри фізико-хімічної механіки та
технології будівельних матеріалів і виробів.

Харківський національний університет
будівництва та архітектури
(м. Харків, Україна)

АНАЛІЗ ЗАЛЕЖНОСТІ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ ВІД ТРУДОВОЇ ЗАЙНЯТОСТІ СТУДЕНТІВ

Основним завданням вищого навчального закладу є забезпечення якості навчання студентів, їхня успішна підготовка до майбутньої професійної діяльності. Студентська молодь під час навчання в вищих навчальних закладах залучається не тільки до навчальної діяльності, а й до інших сфер діяльності: науково-дослідної, суспільної, трудової й ін. В останні роки в Україні збільшується кількість студентів денної форми навчання, які суміщають навчальну та трудову діяльність. Тенденція поєднання навчання з роботою не є новою для студентської молоді, так як вона є характерною для всіх країн світу. Право студентів на трудову діяльність у позанавчальний час гарантоване статтею 62 п.3) Закону України «Про вищу освіту» [1]. Поєднання навчальної і трудової діяльності може по різному впливати на успішність навчання студентів: як позитивно, так і негативно, що залежить від ряду чинників.

Метою даного дослідження є аналіз впливу трудової зайнятості на успішність навчання студентів IV курсу спеціальності 192 «Будівництво та цивільна інженерія» професійного спрямування «Технології будівельних конструкцій, виробів та матеріалів» Харківського національного університету будівництва та архітектури.

Згідно з [2], *форми зайнятості населення можуть бути класифіковані за такими ознаками:*

За формою організації робочого часу (повна або неповна зайнятість).

За статусом зайнятості (первинна або вторинна зайнятість).

За характером організації робочих місць і часу (стандартна або нестандартна зайнятість).

За стабільністю трудової діяльності (постійна або тимчасова зайнятість).

За формою правового регулювання (легальна або нелегальна зайнятість).

Студентська молодь є специфічною категорією населення, яке зайняте в трудовій діяльності. Навчальна діяльність є для студентів основною, тобто первинною

Таблиця 1

Розподіл студентів на підгрупи за формами трудової зайнятості

Студенти, які не працювали		Студенти, які працювали							
		за фахом (у сфері будівництва або на випусковій кафедрі)				не за фахом			
		неповна або тимчасова зайнятість		повна або постійна зайнятість		неповна або тимчасова зайнятість		повна або постійна зайнятість	
1 підгрупа		2 підгрупа		3 підгрупа		4 підгрупа		5 підгрупа	
кількість осіб	%	кількість осіб	%	кількість осіб	%	кількість осіб	%	кількість осіб	%
7	25	6	21,4	4	14,3	4	14,3	7	25

Показники якості навчання та середнього балу студентів вищенаведених підгруп наведено на (рис.1) і (рис.2).

формою зайнятості, оскільки вона характеризує зайнятість за основним місцем роботи або навчання [3]. Якщо, крім основної роботи або навчання, ще є додаткова зайнятість, вона має назву *вторинної зайнятості* [4]. Таким чином, навчальна діяльність студентів визначається як первинна, а трудова діяльність – як вторинна. Так само, як і інші категорії населення, студенти можуть працювати повний або неповний робочий день, постійно або тимчасово, легально або нелегально.

Серед факторів, які мотивують студентів до пошуку роботи в період навчання, найголовнішими є матеріальний і соціальний фактори [5, 6]. *Матеріальний фактор може бути пов'язаний як з необхідністю, так і з бажанням покращити своє матеріальне становище, задовольнити власні потреби* (сплатити за контрактне навчання, за проживання в гуртожитку, проїзд у транспорті, харчування, одяг, різні необхідні речі, розваги, відпочинок тощо), допомогти родині. Соціальний фактор пов'язаний з бажанням молоді поєднати свою функціональну активність з певним родом занять, оволодіти майбутньою професією, окреслити привабливий кваліфікаційний та посадовий статуси, розширити сфери спілкування, ділові контакти, накопичити практичний і соціальний досвіди.

Безумовно, складна економічна ситуація останніх років примушує багатьох студентів працювати заради отримання грошей, але бажання отримати досвід роботи є іноді більш значущим фактором мотивації поєднання навчання з роботою. Студенти намагаються соціалізуватися в суспільстві, пристосуватися до дорослого життя, зрозуміти, які навички та компетентності найбільш затребувані, налагодити потрібні контакти, набути необхідного досвіду з метою отримання можливості гідно працевлаштуватися після закінчення навчання в університеті. При цьому студенти старших курсів, на відміну від студентів молодших курсів, намагаються шукати роботу за фахом [7]. Поєднання навчання з роботою безумовно впливає як на самих студентів, так і на результати їхнього навчання. Відвідуваність занять погіршується, але такі студенти, зазвичай, є більш цілеспрямованими, відповідальними, краще налагоджують взаємовідносини в студентському та викладацькому середовищах. Що стосується результатів успішності навчання працюючих студентів, то не можна категорично стверджувати, що робота позитивно або негативно впливає на успішність

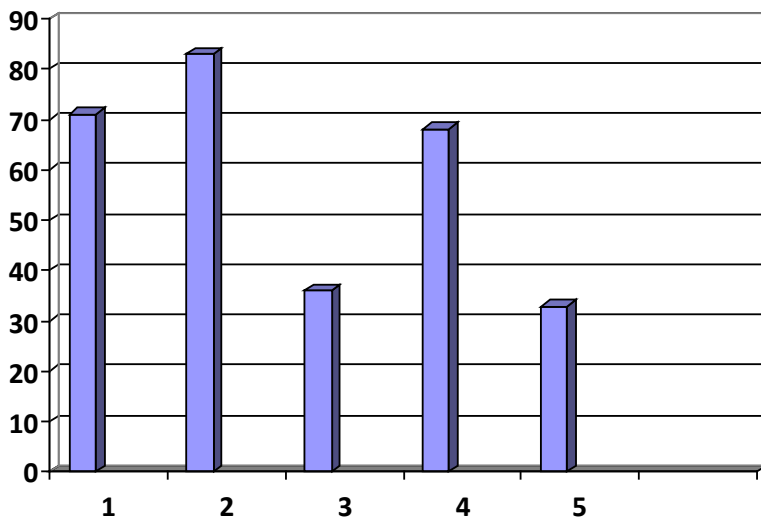

Рисунок 1 – Показники якості успішності студентів:

1 – першої підгрупи; 2 – другої підгрупи; 3 – третьої підгрупи;

4 – четвертої підгрупи; 5 – п'ятої підгрупи

навчання. Результати навчання працюючих студентів залежать як від виду трудової діяльності, так і від особистостей самих студентів.

Для оцінки впливу трудової зайнятості на показники успішності було проаналізовані результати навчання студентів IV курсу спеціальності 192 «Будівництво та цивільна інженерія» професійного спрямування «Технології будівельних конструкцій, виробів та матеріалів» Харківського національного університету будівництва та архітектури в 2015/2016 навчальному році.

Загальна кількість студентів IV курсу становила 28 осіб. За результатами захисту курсових проектів і робіт, складання диференційованих заліків і екзаменів, проходження атестаційної виробничої стажувальної практики, складання державного комплексного кваліфікаційного екзамену було обчислено загальний показник якості успішності, який склав 58%, та загальний показник середнього балу, який склав 3,87. Із 28 студентів IV курсу з повною або неповною зайнятістю, постійно або тимчасово працював 21 студент, тобто 75% від загальної їх кількості. Відповідно до форм зайнятості студентів IV курсу було розподілено на п'ять підгруп (табл.1).

Дані, наведені на (рис.1) і (рис.2) свідчать про те, що студенти другої підгрупи, які працювали за неповною або тимчасовою зайнятістю за фахом, продемонстрували кращі показники успішності, порівняно зі студентами першої підгрупи, які не працювали. Це можна пояснити тим, що студенти другої підгрупи були більш цілеспрямованими, могли використовувати практичний досвід, а серед студентів першої підгрупи були такі, які не виявляли бажання ні добре вчитися, ні працювати. У той самий час студенти третьої підгрупи, які працювали за повною або постійною зайнятістю за фахом, показали набагато гірші показники успішності, ніж студенти другої підгрупи, які працювали за неповною або тимчасовою зайнятістю за фахом, і

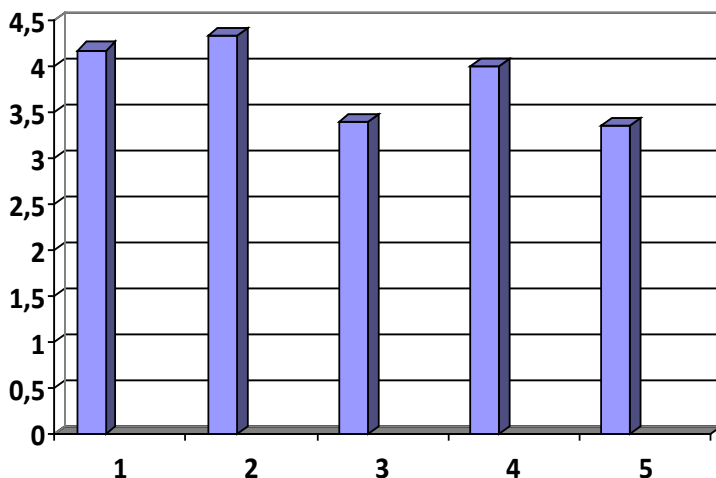

Рисунок 2 – Показники середнього балу студентів:

1 – першої підгрупи; 2 – другої підгрупи; 3 – третьої підгрупи;

4 – четвертої підгрупи; 5 – п'ятої підгрупи

ніж студенти першої підгрупи, які зовсім не працювали. Це обумовлюється тим, що студенти третьої підгрупи не мали можливості постійно відвідувати заняття, своєчасно та якісно виконувати всі передбачені завдання. Студенти четвертої підгрупи, які працювали за неповною або тимчасовою зайнятістю не за фахом, показали гірші показники успішності порівняно зі студентами другої підгрупи, які працювали за неповною або тимчасовою зайнятістю за фахом, але показали майже такі самі показники успішності, як і студенти першої підгрупи, які не працювали. Найнижчими з усіх наведених виявились показники успішності студентів п'ятої підгрупи, які працювали за повною або постійною зайнятістю не за фахом. Такі студенти не мали можливості постійно відвідувати заняття та виявляли низький рівень мотивації до навчання.

Порівнюючи показники успішності студентів, які працювали за фахом, з показниками успішності студентів, які працювали не за фахом, можна відстежити позитивний вплив трудової діяльності в сфері будівництва на підвищення рівня мотивації студентів до навчання, освідомлення ними необхідності набуття фахових знань. Крім того, такі студенти могли використовувати накопичений практичний досвід у навчальній діяльності.

За результатами виконаного аналізу можна зробити такі висновки:

Робота в сфері будівництва за неповною або тимчасовою зайнятістю сприяє підвищенню рівня успішності студентів, оскільки є додатковим джерелом набуття знань, практичних навичок, мотивації до навчання. При цьому робота та навчання не заважають, а доповнюють одне одного й інтегруються.

Найгірше впливає на показники успішності студентів робота за повною або постійною зайнятістю не за фахом. При цьому робота потребує багато часу, а відсутність зв'язку з отримуваною в університеті спеціальністю значно зменшує ступінь мотивованості до навчання.

Є доцільним стимулювати студентів старших курсів до роботи у сфері будівництва за неповною або тимчасовою зайнятістю з метою підготовки їх до майбутньої професійної діяльності.

Оскільки робота за повною або постійною зайнятістю обумовлює різке зниження успішності, то потрібно вживати виховних та організаційних заходів до таких студентів: координувати графіки роботи та навчання, вдосконалювати індивідуалізацію навчання, впроваджувати елементи дистанційного навчання тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII.
2. Петюх В.М. Ринок праці: Навч. посібник / В.М. Петюх. – К.: КНЕУ, 1999. – 288 с.
3. Соціологічний словник. Режим доступу: http://gufo.me/content_soc/vtorichnaja-zanjatost-4862.html#ixzz4QeqzEBWW/ (Дата обращения: 27.12.2016).
4. Завіновська Г.Т. Економіка праці: Навч. посібник / Г.Т. Завіновська. – К.: КНЕУ, 2003. – 300 с.
5. Федоренко Н.І. Основні тенденції вторинної зайнятості студентської молоді: досвід вивчення / Н.І. Федоренко // Мультиверсум. Філософський альманах. – 2014. – Вип. 4-5. – С.210-221. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Multi_2014_4-5_22/ (Дата обращения: 27.12.2016).
6. Герчиков В.И. Феномен работающего студента вуза / В.И. Герчиков // Социологические исследования. – 1999. – №8 – С.87-94.
7. Цылев В.Р. Вторичная занятость студентов вузов на пути к профессиональной деятельности / В.Р. Цылев // Современные исследования социальных проблем (электронный научный журнал). – 2012. – №4(12). Режим доступу: <http://sisp.nkras.ru/e-ru/issues/2012/4/tsylev.pdf/> (Дата обращения: 27.12.2016).

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНІСНОГО КОМПОНЕНТА ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО ЕКОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ключові слова: еколого-педагогічна діяльність, майбутні учителі біології, ефективність підготовки, готовність, експериментальне дослідження.

Key words: ecologo-pedagogical activity, future biology teachers, the effectiveness of training, readiness, experimental research.

Для успішного здійснення еколого-педагогічної діяльності майбутній учитель біології має володіти методами та прийомами застосування знань на практиці, різними педагогічними технологіями, тобто уміннями еколого-педагогічної діяльності, що складає діяльнісний компонент. Виокремлюючи групи умінь еколого-педагогічної діяльності, ми керувалися працями А. І. Кузьмінського [1], А.К. Маркової [2], А.О. Марченко [3] та ін.

Нами виокремлені такі групи вмінь еколого-педагогічної діяльності:

- *пізнавальні* – уміння добирати і використовувати екологічну інформацію у процесі навчання біології; застосовувати виховний потенціал шкільного предмета біології для формування екологічної культури школярів;
- *проективні* – уміння формулювати цілі і завдання навчальних занять і еколого-педагогічної діяльності, передбачати її результати; планувати еколого-педагогічну діяльність; використовувати набуті знання в еколого-педагогічній діяльності;
- *організаторські* – уміння організовувати заходи екологічного спрямування (екскурсії, створювати екологічні стежки, організовувати екологічні табори, екологічні свята, виставки, ігри, театри, озеленення школи, екологічні акції) здійснювати просвітницьку діяльність;
- *комунікативні* – уміння налагоджувати спілкування із суб'єктами еколого-педагогічної діяльності; створити атмосферу довіри в спілкуванні;
- *конструктивні* – уміння моделювати систему педагогічних засобів, форм і методів для досягнення цілей і завдань; трансформувати наукову інформацію і визначати зміст навчальних занять;
- *оцінювально-рефлексивні* – уміння аналізувати й оцінювати результати еколого-педагогічної діяльності; володіти способами самоконтролю та самооцінки, стимулювати готовність до самоосвіти;
- *дослідницькі* – уміння спостерігати, проводити польові дослідження, використовувати сучасне обладнання;
- *спеціальні творчі уміння* – уміння з оформлення стендів, експозицій, стінгазет, створення замальовок об'єктів у природі, фото-, відеозйомки;
- *уміння дотримуватися правил поведінки в природі* [4].

Таблиця 1

Рівні сформованості діяльнісного компонента готовності майбутніх учителів біології до еколого-педагогічної діяльності в ЗНЗ

Рівні	Констатувальний етап		Формувальний етап			
			Вихідний зріз		Заключний зріз	
	К-сть студентів	%	К-сть студентів	%	К-сть студентів	%
Елементарний	76	24,2	65	22,6	43	14,9
Репродуктивно-продуктивний	176	55,8	161	55,9	162	56,3
Творчий	63	20	62	21,5	83	28,8

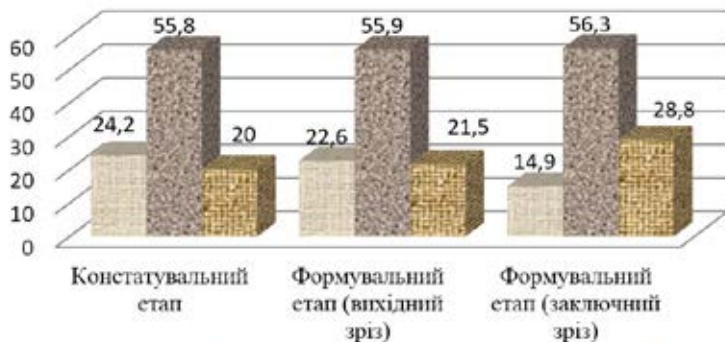
Визначення кількісних показників проводили за шкалою рангів. Для цього нами були створені карти спостережень за студентами на заняттях з дисциплін «Організація еколого-педагогічної діяльності», «Технології екологічної освіти і виховання», «Методика навчання екології». Карти заповнювали викладачі ВНЗ та методисти під час педагогічної практики. Прояви майбутніми вчителями вмінь з організації екологічної діяльності у ЗНЗ оцінювали трьома балами – «0 балів», якщо зазначені вміння практично не сформовані, «1 бал» – за нерегулярних проявів зазначених показників, «2 бали», якщо вказані у карті вміння та навички студенти проявляли систематично. Сформованість умінь еколого-педагогічної діяльності оцінювали за 3 рівнями – початковим (елементарним), середнім (репродуктивного-продуктивним) та високим (творчим).

Максимальна кількість балів N_d , яку за цими картами могли набрати майбутні вчителі, становила 18 балів. Проведені дослідження показали, що мінімальна кількість балів $n_{d \min}$, яку набрали студенти за картами з визначення рівня сформованості діяльнісного компонента, становила 3, а максимальна $n_{d \max}$ – 15 балів. Далі ми підрахували кількість студентів, що набрали 3, 4, 5 і до 15 балів. За даними карти спостереження розрахували граничні значення коефіцієнтів сформованості умінь з організації еколого-педагогічної діяльності. Мінімальне значення коефіцієнта становить $K_{d \min} = 3:18 = 0,17$, а максимальне $K_{d \max} = 15:18 = 0,83$. За граничними значеннями коефіцієнтів сформованості умінь одержали їх різницю $\Delta K_d = |0,17 - 0,83| = 0,66$ та обчислили значення $\Delta k_d = 0,66 : 3 = 0,22$, яке дозволило встановити межі коливань коефіцієнтів сформованості умінь для різних рівнів: для початкового рівня – 0,17-0,39, для репродуктивно-продуктивного – 0,40-0,62, для творчого – 0,63-0,85.

Після проведення подальших розрахунків визначили кількість студентів, уміння яких відповідають кожному з трьох рівнів сформованості діяльнісного компонента (табл. 1). Аналогічні розрахунки зробили і для формувального етапу (вихідного і заключного зрізів).

Більш наочно одержані результати передає гістограма (рис. 1).

Можемо зробити висновок про суттєве зменшення на формувальному етапі педагогічного експерименту (заключний зріз) кількості студентів зі сформованим

■ елементарний ■ репродуктивно-продуктивний ■ творчий

Рис. 1 Результати сформованості умінь еколого-педагогічної діяльності

елементарним рівнем умінь еколого-педагогічної діяльності та відповідно зростанням сформованості на високому рівні (на 9,3 % і 8,8 % відповідно). Кількість студентів на репродуктивно-продуктивному рівні суттєвих змін не зазнала.

Література

1. Кузьмінський А. І. Педагогічна майстерність викладача вищої школи та її вплив на якість навчання [Електронний ресурс] / А. І. Кузьмінський // е-журнал «Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку» / 2010. – Випуск № 2. – Режим доступу до журналу: http://intellect-invest.org.ua/ukr/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_vypuski_n2_2010_st_12/ (Дата перегляду – 11.05 2015).
2. Маркова А.К. Психология труда учителя / А.К. Маркова. – М.: Просвещение, 1993. – 192 с.
3. Марченко А. А. Эколого-методическая подготовка учителя географии : Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Марченко Алла Александровна. – Москва, 2002 – 193 с.
4. Скиба М. Формування умінь еколого-педагогічної діяльності майбутніх учителів біології у процесі тренінгу / Марія Скиба // Педагогічний процес: теорія і практика (Серія: педагогіка). – Київ : ТОВ «Видавниче підприємство «Едельвейс», 2016. – Випуск 4. – С. 124-129.

ПОД-СЕКЦІЯ 6. Теорія, практика і методи обучения

Борейко Л.Д.¹, Юрнюк С.В.²,
Сенюк Б.П.³, Кашул М.О.⁴,
Антонюк-Штефаніка Л.О.⁴,
Бачу М.І.⁴, Григорєць Д.К.⁴

¹к.мед.н., доцент кафедри догляду за хворими
та вищої медсестринської освіти

²асистент кафедри судової медицини
та медичного правознавства

³к.мед.н., доцент кафедри пропедевтики
внутрішньої медицини

⁴викладач коледжу

Вищий державний навчальний заклад України

«Буковинський державний медичний університет», м. Чернівці

ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ МЕДСЕСТРИНСТВА В ГЕРОНТОЛОГІЇ, ГЕРІАТРИЇ ТА ПАЛІАТИВНІЙ МЕДИЦИНІ ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «СЕСТРИНСЬКА СПРАВА» (ОКР – «МОЛОДШИЙ СПЕЦІАЛІСТ»)

Резюме. У статті викладено досвід викладання медсестринства в геронтології, геріатрії та паліативній медицині для майбутніх медичних сестер на кафедрі догляду за хворими та вищої медсестринської освіти. Придільна увага особливостям догляду за людьми похилого віку.

Ключові слова / keywords: геронтологія / gerontology, геріатрія / geriatrics, паліативна медицина / palliative medicine, медсестринство / nursing, теоретична та практична підготовка / theoretical and practical training.

Вступ. Основною закономірністю модифікацій структури населення багатьох країн світу є виражене зростання числа людей старшого віку – старіння населення. Дані демографічного прогнозу свідчать про постійне зростання кількості осіб похилого віку в загальній структурі населення і нашої країни. Сьогодні вже кожний п'ятий житель України досяг 60-річного віку. Число людей 65 років і понад у 2025 році збільшиться до 21% [2; 4]. Умови життя сучасного суспільства, захворювання, які широко трапляються в другій половині життя (атеросклероз, ішемічна хвороба серця, гіпертонічна хвороба та ін.), прискорюючи процес старіння, призводять до передчасного старіння і смерті ще до досягнення видової біологічної межі життя.

Статистика свідчить, що кожна людина похилого віку в середньому має п'ять-шість хронічних захворювань, кожен другий – вимагає відновного лікування, кожен третій – короткочасного стаціонарного лікування. Серед людей старечого віку кожен четвертий не виходить зі свого будинку, особливо в холодні періоди року, а кожен п'ятий має серйозні проблеми з самообслуговуванням. 82% літніх людей щодня приймають ліки, 76% – потребують протезування. Серед 80-річних осіб 20% потребує спеціалізованої психіатричної допомоги [1]. Хронічні соматичні захворювання в осіб старшого віку часто супроводжуються важкими фізичними та психічними розладами

ми, і потребує геріатричної, паліативної та хоспісної допомоги [4].

Все це вимагає підвищення обсягу кваліфікованої геріатричної допомоги [3]. У цих умовах питання навчання і підготовки медичних працівників з геронтології, геріатрії та паліативної медицини набувають особливої актуальності.

Основна частина. Задоволення потреб людей похилого віку становить своєрідний виклик для сучасного суспільства, оскільки відношення до проблем цієї категорії населення показує як рівень матеріального, так і духовного суспільного розвитку країни [1; 4]. Заходи щодо підтримки здоров'я та достатньої якості життя осіб похилого віку потребують спеціальної кваліфікації медичного персоналу. Адже суспільство вже більше почало усвідомлювати значимість людської особистості, а це потребує від медичної сестри диференційованого підходу до пацієнтів з урахуванням не лише їх статі, соціального статусу, особливостей характеру, але і віку.

Саме тому важливим є вивчення на кафедрі догляду за хворими та вищої медсестринської освіти медичними сестрами дисципліни “Медсестринство в геронтології, геріатрії та паліативній медицині”, метою якої є оволодіння медсестринським процесом при догляді за пацієнтами у похилому і старечому віці та при наданні паліативної та хоспісної допомоги. Медичні сестри мають бути обізнані з особливостями здійснення медсестринського процесу в геріатричній та паліативній медицині, особливостями надання медичної допомоги з урахуванням віку пацієнта, стадіями захворювання.

Викладання дисципліни здійснюється згідно із робочою навчальною програмою, на її вивчення виділено 81 години, з яких лекцій — 11 годин, навчальної практики під керівництвом викладача — 40 годин, самостійної позааудиторної роботи студентів — 30 годин. Навчання триває впродовж осіннього семестру на випускних курсах.

Основним завданням лекцій є ознайомлення студентів з сучасним станом проблеми, формування стійких теоретичних знань з дисципліни та забезпечення основи для оволодіння студентами практичних навичок. Темі лекційного курсу розкривають етіолого-епідеміологічні дані, класифікацію, особливості здійснення медсестринського процесу при догляді за геріатричними пацієнтами, профілактику загострень, принципи фармакотерапії в геріатрії. Практичні заняття передбачають оволодіння студентами практичних навичок з догляду за геріатричними пацієнтами з різними нозологічними формами хронічних хвороб і при здійсненні паліативної та хоспісної допомоги; формування умінь щодо виявлення проблем пацієнта, виділення серед них пріоритетних та потенційних, складання та реалізація плану медсестринських втручань, їх оцінювання та корекція. Згідно з навчальною програмою самостійна позааудиторна робота студентів спрямована на самостійне вивчення літератури з питань етико-деонтологічних особливостей спілкування з пацієнтами похилого та старечого віку, безнадійно хворими пацієнтами та їхніми родичами; виконання індивідуальних завдань викладача з відпрацювання вмінь та навичок надання допомоги, зокрема й паліативної, пацієнтам та членам їхньої родини [5].

Вивчення даної дисципліни дає змогу медичним сестрам визначити: вікові зміни, що відбуваються в старіючому організмі; особливості клінічних проявів захворювань і гострих станів у похилому та старечому віці; збирання анамнезу та медсестринського обстеження пацієнтів похилого та старечого віку; методи профілактики цих захворювань; основні принципи фармакотерапії геронтологічних хворих; психологічні, духовні та соціальні аспекти паліативної допомоги; а також оволодіти

навичками догляду та опіки за пацієнтами похилого та старечого віку; надання паліативної допомоги хворим із синдромом хронічного болю, із вірусом імунодефіциту та туберкульозу, а також надання паліативної допомоги інкурабельним онкологічним хворим із врахуванням етапів медсестринського процесу.

В останні роки система медичної освіти зазнала значних змін. Змінилася мотивація й суть соціально-педагогічної взаємодії між студентами і викладачами. Сучасна медична сестра повинна не лише адаптуватися до швидких соціально-економічних змін, але й уміти аналізувати процеси, що відбуваються, прогнозувати їх розвиток. На сьогоднішньому етапі викладач повинен побудувати зв'язки і співвідношення в спільній із студентами діяльності, щоб її результатом стало формування всебічно розвинутої особистості. Тому необхідною є підготовка студентів до результативної, творчої діяльності за допомогою різних форм навчання й виховання, що відповідає реаліям сьогодення.

Сучасні освітні інновації дозволяють суттєво наблизити стандарти підготовки до міжнародних вимог та максимально сприяти формуванню нової високо ерудованої генерації фахівців [2].

Використання різних методів навчання (тестування, письмові роботи, розв'язування клінічних задач, складання схем, таблиць, усні рецензії на відповіді однокласників, участь у проведенні “ділових ігор”) розвиває у студентів вміння на практиці застосувати теоретичні знання, підвищує зацікавленість до майбутньої професії, формує допитливість, клінічне мислення, сприяє позитивному їх ставленню до дисципліни.

Сучасна освіта вимагає від студентів щоденної роботи над засвоєнням матеріалу. У підготовці до практичних занять їм допомагають електронні навчальні курси (ЕНК) на сервері дистанційного навчання університету в середовищі «MOODLE». Дистанційне навчання дає змогу впроваджувати інтерактивні технології викладення матеріалу. ЕНК містять необхідну інформацію: методичні вказівки, конспекти, ситуаційні задачі, тести для самоконтролю, відео та аудіо інформацію, презентації. Використання дистанційних технологій дає студентам вибирати зручний час для вивчення й засвоєння матеріалу, самостійно здійснювати дистанційно контроль та аналіз своєї навчальної діяльності, а викладачам – систематично керувати навчальною роботою студентів, контролювати й аналізувати їх, що стимулює студента якісно освоювати програмний матеріал.

На практичних заняттях викладачі звертають увагу студентів на позалікарняні форми ведення пацієнта з початковими стадіями захворювання, організацію тривалого догляду вдома (“терапія виходжування, а не одужання”), запобігання ятрогенії. Прогресування захворювання, розвиток неминучої декомпенсації, значне погіршення стану геріатричного пацієнта потребує лікування, спрямованого на зменшення клінічних проявів захворювання та порушень функцій органів і систем — паліативної/хоспісної допомоги [5].

Важливим аспектом під час вивчення дисципліни є формування вмінь у майбутньої медичної сестри щодо встановлення психологічного контакту як із самим пацієнтом, так із його родиною, що сприятиме успішній профілактичній і лікувальній роботі з цими категоріями пацієнтів. Надання допомоги пацієнту в боротьбі з хворобою, сприяння покращанню стану його фізичного та психічного здоров'я є досить

переважаючим для людей літнього та старечого віку. Вивчення вікових особливостей психічної сфери дозволяє медичній сестрі правильно оцінити психологічний стан пацієнта. Вона повинна оволодіти вмінням вислухати такого хворого, визначити його потреби і проблеми, скерувати пацієнта в окреслене русло тематики при його відволіканні, а також оволодіти технікою невербального спілкування.

Під час спілкування з геронтологічними пацієнтами студенти розвивають свої здібності та навички спілкування. Вони збирають анамнестичні дані фізичного та психічного стану здоров'я на різних вікових етапах, планують адекватну медичну допомогу в кожному конкретному випадку.

Студенти ознайомлюються із застосуванням основних видів знеболюючих лікарських засобів при хронічному больовому синдромі, харчуванням осіб похилого та старечого віку в контексті невиліковного захворювання; вивчають специфіку надання невідкладної допомоги та проведення найпростіших реанімаційних заходів геронтологічним пацієнтам.

На практичних заняттях звертається увага також на здійснення догляду за геронтологічними хворими, самостійне виконання лікарських призначень, допомогу медсестрам стаціонару у виконанні різних маніпуляцій. У зв'язку з відсутністю у регіоні хоспісу більшість практичних занять проводяться в терапевтичних відділеннях багатопрофільних лікарень. Однак, студенти мають можливість ознайомитися з особливостями роботи медичної сестри геронтологічного пансіонату. Догляд за безнадійно хворими геронтологічними пацієнтами дозволить майбутнім медичним сестрам усвідомити власні мотиви професійної підготовки, що сприятиме кращій вмотивованості у навчанні, осмисленню правильності вибору майбутньої професії, а також визначити свої життєві цінності (формувані моральні якості у напрямку виховання милосердя, гуманності, співпереживання, почуття відповідальності та обов'язку опіки над хворими) та сприятиме підвищенню рівня професійної компетентності.

Висновок. Вивчення дисципліни “Медсестринство в геронтології, гериатрії та паліативній медицині” допоможе медичним сестрам здобути знання щодо особливостей вікових змін в організмі старіючої людини та догляду за ними. Вміння працювати з хворими похилого та старечого віку є актуальною потребою вже сьогодні, а з часом подібні навички будуть ще більш необхідними.

Література

1. Андруша А. Б. Опыт преподавания геронтологии иностранным студентам в медицинском университете / А. Б. Андруша, А. А. Задравнов // Эффективное управление и организация образовательного процесса в современном медицинском вузе, Красноярск, 29-30 января 2014 г. : материалы конференции. – Красноярск : КрасГМУ, 2014. – С. 304-306.
2. Кайдашев І.П. Досвід та особливості викладання основ геронтології для студентів стоматологічного факультету в умовах впровадження кредитно-модульної системи / І.П. Кайдашев, О.А. Борзих, М.С. Расин, Л.Г. Савченко, Н.І. Дігтяр, Л.Г. Селіхова, Н.Д. Герасименко // Світ медицини та біології. – №2, 2013. – С. 81-82.
3. Карабаева А.И. Опыт преподавания дисциплины «Геронтология и гериатрия» студентам 3 курса сестринское дело / А.И. Карабаева. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2012/Medecine/13_108693.

doc.htm

4. Сопко Р.І. Проблеми догляду за людьми похилого віку. Паліативна і хоспісна допомога в Україні /І.Р. Сопко // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія «Педагогіка, соціальна робота», випуск 29. – С.203-205.
5. Шегедин М.Б. Медсестринство в геронтології, геріатрії та паліативній медицині: програма для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів І—ІІ рівнів акредитації за спеціальністю 5.12010102 “Сестринська справа” / М.Б. Шегедин, Л.І. Джулай, І.В. Радзівська, І.С. Смачило, Л.Б. Довгалюк. – Київ, 2011. – 28 с.

Перинец Е. Ю.

кандидат филологических наук,
старший преподаватель
кафедры языковой подготовки
ГУ «Днепропетровская
медицинская академия
МЗ Украины»

ЗНАКОМСТВО С РЕГИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРОЙ НА ЗАНЯТИЯХ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ

Ключевые слова / Keywords: лингвострановедение / language and country studies, региональная культура / regional culture, ономастика / *onomastics*, топоним / toponym

Культурно-речевой адаптации иностранца в незнакомой стране во многом способствуют страноведческие знания, почерпнутые из специального раздела «Лингвострановедение». О важности включения данной дисциплины в методический алгоритм русского языка как иностранного свидетельствуют мнения авторитетных учёных [2; 4], теоретической и практической платформой для которых стали работы Е. М. Верещагина и В. Г. Костомарова [1]. Именно в трудах Е. М. Верещагина и В. Г. Костомарова был впервые поставлен вопрос о необходимости введения культурологических аспектов в методику преподавания и выделения лингвострановедения в отдельный раздел. Как указывает Л. С. Крючкова: «Лингвострановедение – это область методики, связанная с исследованием путей и способов ознакомления иностранных учащихся с современной действительностью, с культурой (в широком понимании) через посредство русского языка и в процессе его изучения и преподавания» [2, с. 62]. Хотя некоторые исследователи могут рассматривать лингвострановедение как часть других дисциплин, к примеру, как социокультурную составляющую учебного процесса [3].

Закономерно, что сам предмет и объект лингвострановедения может рассматриваться сквозь лингвистическую, лингводидактическую, социолингвистическую, культурологическую, этнопсихологическую призму, акцентируя на сложности и многогранности рассматриваемого феномена. В любом случае, каждая научная отрасль привносит в понимание этой дисциплины различные аспекты, которые должны учитываться. На наш взгляд, именно лингвострановедческая информация, привлекающая культурологические, географические, экономические, социально-политические, исторические знания, отображает национально-культурную специфику языка, который изучается иностранцем.

Одним из самых сложных аспектов лингвострановедения является знакомство иностранцев с безэквивалентной лексикой, включающей историзмы, фольклорные словосочетания, неологизмы, советизмы и т.п. Неисчерпаемым источником безэквивалентной лексики служат названия топонимических объектов, требующие ономастического комментария. Особый практический интерес для учащихся представляют такие топонимические объекты, которые входят в региональную

культурную парадигму. Иностранцам для успешной социокультурной и коммуникативной адаптации необходимо, в первую очередь, познакомиться с тем регионом и городом, выбранными ими для учёбы и временного места жительства. Поэтому подобный подход реализует возможность репрезентации учащимся образа всей страны через её часть – область, край, город. С другой стороны, углубление в региональную культуру усиливает интерес к общей лингвострановедческой информации, а также способствует преодолению неких ложных стереотипов, с которыми, как правило, знакомы иностранцы.

Одним из разделов «Лингвострановедения» для иностранцев, обучающихся на территории Украины, в частности, в Днепре, является знакомство с названиями конкретных топонимов (ойконимов, гидронимов, урбанонимов и т.д.). Погружение в область этимологии данных наименований станет важной составляющей учебного процесса, открывающего для инофона не только определённые грамматические законы языка, но и специфику репрезентации модели мира носителями данной культуры. Необходимость включения подобной информации возрастает в условиях, когда иностранцы изучают русский язык в Украине, а, значит, становятся свидетелями «наложения» культурологических парадигм. В таком случае учащимся открывается уникальная возможность сопоставления своеобразия нескольких национальных культур.

Представляется, что включение основных названий урбанонимов, гидронимов или оронимов должно происходить на начальном этапе обучения. Подобная методическая стратегия позволит учащимся освоить не только необходимую группу эквивалентных лексических единиц (*страна, город, улица, река* и т.п.), но и определённый словарь безэквивалентной лексики, необходимый иностранцу для успешной пространственной адаптации. Некие аспекты ономастического комментирования днепропетровских урбанонимов в условиях политических пертурбаций последних лет были рассмотрены нами в отдельной публикации¹.

Опыт показывает, что такой алгоритм репрезентации топонимов способствует более быстрому усвоению новых названий, а также усиливает интерес к названиям других городских объектов. В качестве примеров можно привести небольшие фрагменты текстов, лексика в которых расположена по концентрическому принципу: «1. Это город. Вот улица. Здесь находится музей, университет, академия, больница, театр, банк, кафе, общежитие и вокзал. 2. Это город Днепр. Вот улица Дмитрия Яворницкого. Здесь находится Исторический музей имени Дмитрия Яворницкого, Днепропетровский национальный университет, Днепропетровская медицинская академия, Днепропетровская больница имени Мечникова, Театр оперы и балета, банк «Приватбанк», кафе «Мелроуз», студенческое общежитие и железнодорожный вокзал». Включение подобных текстов на начальном этапе обучения русскому языку как иностранному способствует постепенной отработке как эквивалентной, так и безэквивалентной лексики, необходимой иностранцу в условиях пребывания в незнакомом городе. Кроме того, данный материал служит ярким образцом словообразовательных возможностей русского языка: *история – исторический, нация – национальный, медицина – медицинский, студент – студенческий, до-*

1 Перинец Е. Ю. Ономастическая характеристика топонимов на занятиях по русскому языку как иностранному / Е. Ю. Перинец // Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej NaukowoPraktycznej «Pedagogika. Aktualne naukowe problemy. Rozpatrzenie, decyzja, praktyka» (30.03.2016 – 31.03.2016). – Warszawa : Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2016. – S. 46-48.

рога – *дорожный* и т.п. Следует обратить внимание на новое название города – *Днепр* (совпадающее с названием реки), но производной от него остаётся старая номинация – *Днепропетровский*. Важным условием работы над данной лексикой является привлечение демонстрационных материалов – карты города, фотографий, городских открыток, облегчающих процесс запоминания. Иногда необходимо прибегать к переводу на государственный украинский язык, названия на котором фигурируют в официальных документах, вывесках, табличках, указателях и т.д.

На продвинутом этапе обучения русского языка как иностранного курс «Лингвострановедения» «обогащается» более ёмким текстовым материалом, репрезентирующем конкретные географические, исторические и культурологические факты. К такой работе «подключаются» стихотворения днепропетровских поэтов о городе и области, отрывки из художественной литературы (к примеру, произведения Н. В. Гоголя), просмотры обучающих видеофильмов. Немаловажным аспектом знакомства иностранцев с городской культурой и историей является посещение музеев, выставок, театральных постановок (например, экскурсии в Исторический музей, дом-музей Дмитрия Яворницкого, музейный дом Елены Блаватской, Днепропетровский дом органной и камерной музыки и др.).

В лингвострановедческую информацию на занятиях по русскому языку как иностранному включаются также тексты о днепропетровской области, других городах и регионах, об Украине (желательно, с последующими экскурсиями). Так, у иностранцев вызывает особый интерес посещение посёлка Петриковки и знакомство с местным творчеством, а также экскурсии на остров Хортицу в Запорожской области, где учащимся предоставляется уникальная возможность «ощутить» историческое прошлое региона. В этом аспекте «Лингвострановедения» происходит включение других примеров безэквивалентной лексики – *петриковская роспись, Хортица, Сечь, казак, курень* и другие.

Знакомство иностранцев с региональной культурой не ограничивается лишь текстовым материалом, введением безэквивалентной лексики и посещением экскурсий. На этой лексической основе отрабатываются многие грамматические правила русского языка, представленные такими видами работы как выполнение упражнений, написание сочинений, диалогов. Таким образом, лингвострановедческие знания способствуют более быстрой адаптации иностранца в инокультурном окружении и совершенствованию навыков русской речи.

Литература

1. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. Язык и культура : Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного / Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров. – 4-е изд. – М. : Русский язык, 1990. – 246 с.
2. Крючкова Л. С. Практическая методика обучения русскому языку как иностранному : учеб. пособие / Л. С. Крючкова, Н. В. Моцинская. – 2-е изд. – М. : Флинта: Наука, 2011. – 480 с.
3. Сафонова В. В. Изучение языков международного общения в контексте диалога культур и цивилизаций / В. В. Сафонова. – Воронеж : Истоки, 1996. – 237 с.
4. Стрельчук Е. Н. Русская речевая культура иностранных бакалавров негуманитарных специальностей / Е. Н. Стрельчук. – 2-е изд. стер. – М. : Флинта, 2014. – 208 с.

Рябуха Т. В.,
Гостищева Н. О., Харченко Т. І.
Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького,
Україна

ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНИХ МОВ ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Ключові слова: іноземні мови, проблемне навчання, міжкультурна комунікація.
Keywords: foreign languages, problem solving teaching, cross-cultural communication.

У контексті сучасної парадигми освіти основним напрямком у навчанні іноземної мови є підготовка учня до міжкультурної комунікації. Це передбачає не тільки формування у нього всіх компонентів іншомовної комунікативної компетенції, але й набуття ним досвіду міжкультурної комунікації.

Рішення даних завдань є досить складним в силу ряду об'єктивних і суб'єктивних причин. Серед об'єктивних причин слід відзначити брак кваліфікованих педагогічних кадрів; відсутність достатньої кількості навчально-методичних комплексів, що відповідають сучасним вимогам; слабку матеріальну базу шкіл, що позбавляє можливості вчителя застосовувати нові інформаційні технології у навчанні іноземної мови. До суб'єктивних причин можна віднести інертність вчителів іноземних мов у сфері свого професійного розвитку, відсутність у більшості учнів досвіду міжкультурної комунікації. Проте в державній політиці у сфері освіти чітко визначене прагнення вийти на міжнародний рівень підготовки фахівців в різних областях, включаючи професійну педагогічну діяльність з навчання іноземної мови.

Розв'язання даного протиріччя на практиці можливе лише за умови оновлення змісту професійно-педагогічної освіти, орієнтації професійних навчальних програм на принципово нові вимоги до випускників, які диктуються умовами сучасного інформаційного, полікультурного суспільства.

Володіння вміннями міжкультурної комунікації, включаючи професійне спілкування та обмін досвідом, є однією з основних вимог, які висуваються до сучасного вчителя, і повинно обов'язково враховуватися при підготовці вчителя іноземної мови, оскільки вчитель іноземної мови бере на себе функцію не тільки ознайомлення учнів з особливостями іншої культури, але й формування в них полікультурної тактовності, поваги до цінностей іншої культури.

Слід зазначити, що готовність та вміння виступити в якості рівноправного учасника міжкультурної комунікації не виникає як наслідок вивчення лише лінгвокраїнознавчого матеріалу. Для успішного міжкультурного спілкування необхідно знати:

- реалії та культуру носіїв мови, їхній спосіб життя, менталітет, особливості національного характеру, стилю мовленевої та немовленевої поведінки тощо;
- володіти вміннями та навичками коректного спілкування з представниками іншої культури, до яких відносяться, наприклад, вміння прогнозувати

можливі соціокультурні відмінності та долати їх, адаптуватися в іншомовному середовищі, представляти свою культуру тощо;

- мати певні особистісні характеристики, без яких вирішення комунікативних завдань неможливе, такі як гнучкість, толерантність, здатність до творчого переосмислення, «соціолінгвістична спостережливність», «соціокультурна неупередженість» [3, 51].

Аналізу та систематизації умов, необхідних для успішної міжкультурної комунікації, присвячено чимало досліджень, досить згадати роботи С. Г. Тер-Мінасової та І. В. Халеевої [6; 7]. У даній статті ми зупинимося лише на одній умові, яка, на наш погляд, є ключовою при підготовці вчителя іноземної мови. Це здатність до вирішення проблем.

Розглядаючи питання підготовки вчителя іноземної мови з урахуванням сучасних тенденцій оновлення змісту освіти, О. М. Соловова підкреслює необхідність формування готовності до вирішення різних проблем, причому як в академічному, так і більш широкому контексті, звертаючи особливу увагу на важливість визначення проблеми, її усвідомлення майбутнім учителем [5, 9]. Без здатності вчителя швидко та адекватно вирішувати проблеми спілкування як на професійному, так і на побутовому рівні ефективність міжкультурної комунікації ставиться під сумнів.

Вміння бачити та формулювати проблему, пропонувати шляхи її вирішення, обирати оптимальний шлях в залежності від ситуації можна розвинути у майбутнього вчителя лише за умови, що весь навчальний процес буде проблемно орієнтований, включаючи викладання як теоретичних, так і практичних мовних дисциплін.

Реалізація проблемного підходу у практиці мовної підготовки майбутнього вчителя може йти, по-перше, за рахунок широкого використання проблемних завдань та аналізу проблемних ситуацій, по-друге, за рахунок застосування нових методів та прийомів навчання, що стимулюють мовленнєво-розумову активність, творче, критичне ставлення до процесу навчання у студентів.

В. О. Сафонова, розглядаючи питання втілення ідей проблемного навчання на практиці, робить акцент на проблемному викладанні як діяльності з використання іншомовних завдань, спрямованих на активізацію розумової і мовленнєво-розумової діяльності учнів в процесі оволодіння соціокультурними знаннями та вміннями, мовленнєвими навичками та комунікативно-мовленнєвими вміннями [4, 8-9].

Виникає питання: якими повинні бути проблемні завдання, щоб їх цілеспрямоване застосування розвивало здатність до вирішення проблем у майбутнього вчителя? Виділимо основні характеристики проблемних завдань:

- відповідність ступеня когнітивної складності пізнавальним можливостям учнів;
- відповідність очікуваної вербальної реакції рівню мовної підготовки учнів;
- доречність використання в навчальній ситуації для досягнення певної навчальної задачі;
- наявність у учнів досвіду вирішення подібних завдань в практиці спілкування рідною мовою;
- різноманітність завдань;
- чіткість постановки проблемного завдання;
- інформаційна та/або соціокультурна насиченість;
- неоднозначність рішення, можливість обговорення варіантів.

Щодо видів проблемних завдань при навчанні іноземної мови, то тут слід зазначити, що в цій області вже проведено чимало цікавих досліджень. О. В. Ковалевська, Р. П. Мільруд, В. Р. Максимова [1; 2] пропонують різні варіанти класифікації проблемних завдань, проте вони не можуть охопити всього різноманіття проблем, які часто спонтанно виникають на уроці та вирішення яких обумовлене особистісними характеристиками студентів та рівнем професійної компетенції викладача.

Вважаємо доцільним зупинитися на класифікації проблемних завдань В. В. Сафоновой. Представлені проблемні завдання, а саме пошуково-ігрові завдання, комунікативно-пошукові завдання, комунікативно-орієнтовані мовні ігри, пізнавально-пошукові культурознавчі та лінгвістичні пошукові завдання [4], сприяють розвитку мовленнєво-розумових здібностей учнів, умінь орієнтуватися в іншомовному середовищі, в умовах іншої культури, вибудовувати адекватні стратегії мовленнєвої взаємодії.

Дослідивши вже існуючі види проблемних завдань та можливості їх застосування, пропонуємо свою класифікацію проблемних завдань, побудовану за принципом ієрархії, тобто зростання когнітивної складності.

Проблемні завдання спрямовані на розвиток:

- смислової здогадки (прогнозування змісту тексту/аудіотекста, зіставлення власних припущень з фактичним матеріалом для отримання потрібних даних для рішення проблеми);
- перцептивних здібностей (зіставлення фактичних даних, вибір інформації з тексту/аудіотекста для вирішення завдання, відновлення ситуації);
- умінь аргументації (пошук інформації в тексті/аудіотексті для підтвердження правильності рішення мовленнєвої задачі/проблеми, обґрунтування власної точки зору);
- творчих здібностей (оперування змістом тексту/аудіотекста для створення власних продуктивних висловлювань);
- дискурсивної компетенції (вибір адекватної стратегії пошуку інформації для вирішення мовленнєвого завдання проблемного характеру, що вимагає вміння правильно інтерпретувати зміст тексту/аудіотексту);
- соціокультурної компетенції (порівняння, узагальнення фактичних даних різних текстів/аудіотекстів, насичених культурознавчою інформацією).

Як вже було зазначено, представлені види проблемних завдань організовані за принципом зростаючої когнітивної складності. Так, проблемні завдання, спрямовані на розвиток перцептивних здібностей, або завдання на розвиток смислової здогадки, будуть стояти в ієрархії нижче завдань на розвиток умінь аргументувати відповідь, яке передбачає вміння бачити істотні зв'язки та ознаки, аналіз та синтез. Завдання на розвиток творчих здібностей надбудовуються над попередніми видами, оскільки передбачають більшу ініціативу, самостійність у ході розв'язання задачі. Проблемні завдання на розвиток складових іншомовної комунікативної компетенції, а саме соціокультурної та дискурсивної компетенції, рівноцінні, так само як і компоненти комунікативної компетенції.

Досвід застосування проблемних завдань при навчанні англійської мови студентів Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького дозволяє констатувати, що рішення задач подібного роду сприяє роз-

витку пізнавальної активності, критичного мислення; формуванню соціокультурної та дискурсивної компетенції; підвищенню мотивації до процесу навчання; розвитку творчої активності, самостійності мислення студентів.

Таким чином, активне використання проблемних завдань у процесі навчання іноземної мови не тільки відкриває нові можливості для інтенсифікації практичної мовної підготовки студентів, але й допомагає сформувати здатність майбутнього вчителя вирішувати проблеми, які виникають на рівні побутового та професійного спілкування, а отже, підготувати їх до участі в міжкультурній комунікації.

Література

1. Ковалевская Е. В. Проблемность в преподавании иностранных языков: современное состояние и перспективы / Е. В. Ковалевская. – М.: МНПИ, 1999. – 223 с.
2. Мильруд Р. П. Современные концептуальные принципы коммуникативного обучения иностранным языкам / Р. П. Мильруд, И. Р. Максимова // Иностран. яз. в шк. – 2000. – № 5. – С. 17-22.
3. Сафонова В. В. Коммуникативная компетенция: современные подходы к многоуровневому описанию в методических целях / В. В. Сафонова. – М.: Еврошкола, 2004. – 233 с.
4. Сафонова В. В. Проблемные задания на уроках английского языка в школе / В. В. Сафонова. – М.: Еврошкола, 2001. – 272 с.
5. Соловова Е. Н. Подготовка учителя иностранного языка с учетом современных тенденций обновления содержания образования / Е. Н. Соловова // Иностран. яз. в шк. – 2001. – № 4. – С. 8-11.
6. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация: учеб. пособие / С. Г. Тер-Минасова. – М.: Слово, 2000. – 624 с.
7. Халеева И. И. Интеркультура – третье измерение межкультурного взаимодействия? (из опыта подготовки переводчиков) / И. И. Халеева // Актуальные проблемы межкультурной коммуникации: сб. науч. тр. МГЛУ. – М., 1999. – Вып. 444. – С. 5-14.

Сірант А. М.

кандидат філологічних наук
асистент кафедри української мови
Кам'янець-Подільського
національного університету
імені Івана Огієнка

ДІЛОВА ГРА НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ

Ключові слова: ділова гра, професійна мова, комунікативні вміння, нефілологічні спеціальності

Key words: business game, professional language, communication skills, non-philological specialties

Роль рідної мови у житті кожної людини надзвичайно важлива, бо мова є не тільки знаряддям спілкування, а й засобом мислення, пізнання та набуття знань з усіх галузей науки та мистецтва [4, 14]. Незаперечним є той факт, що мова виконує функцію каталізатора усіх суспільних процесів - чи то як засіб передачі інформації та її поширення, чи маніпулювання, чи власне як предмет розбрату, що потверджують події в українському суспільстві, та що вже залишило свій слід в історії розвитку мовної освіти в Україні, зокрема, у вигляді Проекту мовної концепції. Саме тому таким важливим є для нас питання статусу української мови як державної. І одим із шляхів вирішення цієї проблеми є „виховання мовно здорового суспільства”. Це має бути пріоритетним у роботі вчителів-словесників, а далі бути ситемно реалізованим у роботі викладачів, які забезпечують викладання дисципліни „Українська мова за професійним спрямуванням” у вишах.

Проблеми формування мовної особистості є предметом зацікавлення широкого кола науковців. Зокрема, М. Пентилюк, О. Горошкіної, О. Семенов, Л. Мацько.

Метою пропонованої статті є висвітлення досвіду використання ділових ігор на заняттях з української мови за професійним спрямуванням із студентами нефілологічних спеціальностей.

Підготовка фахівців для всіх галузей вимагає докорінної зміни стратегії й тактики навчання у вищому навчальному закладі. Головними вимогами до випускника, крім професійних знань, вмінь та навичок, стають компетентність і мобільність. У зв'язку з цим акценти при викладанні навчальних дисциплін переносяться не тільки на формування знань, вмінь та навичок, з боку викладача, а й на сам процес пізнання, ефективність якого повністю залежить від пізнавальної активності самого студента. Успішність досягнення мети залежить не тільки від змісту освіти, але і від того, як засвоюється навчальний матеріал: індивідуально або колективно, в авторитарних чи гуманістичних умовах, опираючись на увагу, сприйняття, пам'ять або на весь особистісний потенціал людини, за допомогою репродуктивних або активних методів навчання. Значну роль у формуванні особистості у навчально-виховному процесі

відіграють методи активного навчання. Саме вони активізують самостійність думок студентів, залучають їх до роботи з великими обсягами інформації, формують систему ставлень, створюють атмосферу порозуміння та співпереживання, роблять студентів справжніми суб'єктами навчання. Як навчальна модель міжособистісного групового спілкування і специфічна організаційна форма навчання усного мовленнєвого спілкування, що ґрунтується на комунікативному принципі, ділові й рольові ігри легко вписуються в заняття [3]. Ділова гра – це форма відтворення предметного і соціального змісту майбутньої професійної діяльності спеціаліста, моделювання тих систем, умов, зв'язків, що характерні для цієї діяльності як цілого. Навчальні ігри розкривають такі можливості підготовки майбутніх спеціалістів, яких не можуть надати інші традиційні й нові форми, методи організації навчального процесу.

Ділова гра з успіхом може застосовуватися в навчанні української мови у вищих нефілологічних навчальних закладах для студентів різних курсів (як бакалаврів, так і спеціалістів, магістрів). І хоча для студентів гра вже давно не є провідною формою діяльності, вона дозволяє наблизити обстановку навчального процесу до реальних умов породження потреб у знаннях і їх практичному застосуванні, що забезпечує особистісну пізнавальну активність студентів. Ділова гра дає можливість студентам вищих навчальних закладів зрозуміти і вивчити навчальний матеріал із різних позицій. Ділові ігри мають велике значення для розвитку навичок спілкування. У процесі гри, слід відзначити, з'являється спонтанна необхідність у нових мовних одиницях (головним чином, у словах, термінах для висловлення певного змісту), що сприятиме формуванню професійного мовлення. Гра, що звичайно ґрунтується на вирішенні проблеми, забезпечує оптимальну активізацію комунікативної діяльності.

Існують два типи ігор: елементарні і складні. Найважливішою характеристикою, яка описує рольову імітаційну гру, є її тривалість. Виділяють такі типи ігор на цій основі: а) ігри, розраховані на одне заняття або його частину; б) пролонговані ігри; в) перманентні ігри.

Останнім часом викладачі часто використовують ділові ігри, основу яких складають знання ситуації або їх комплекс: постановка мети гри; визначення ігрових ситуацій, що відповідає меті; розробка сценарію; інструктаж учасників; проведення гри; аналіз і вироблення рекомендацій на майбутнє. Слід зазначити, що необхідна умова для успішного проведення ділової гри – гарне знання учасниками обговорюваного матеріалу, володіння необхідним лексико-граматичним інвентарем. Ділова гра дозволяє викладачеві оптимально поєднувати групові, парні й індивідуальні форми роботи. Проведення ігор завжди викликає у студентів величезний інтерес і підвищує ефективність навчально-мовленнєвої діяльності на практичних заняттях. Після завершення ділової і рольової гри слід провести мотивовану оцінку викладачем і головуючим у грі участі кожного зі студентів у підготовці і проведенні цієї гри. Крім мовної правильності, викладач коментує виразність рольової поведінки, ініціативність студентів на всіх етапах гри.

Отже, подібні інтерактивні методи навчання допомагають формувати уміння професійного (і не тільки) спілкування українською мовою, сприяють розвитку потрібних якостей особистості у спілкуванні: комунікабельності і толерантності, динамічності і гнучкості поведінки, емпатії, раціональності й орієнтації на співробітництво. Тобто, оптимальне введення рольових і ділових ігор у навчальний і по-

занавчальний процес є важливим і необхідним чинником залучення студентів до самостійного активного оволодіння знаннями, уміннями і навичками, розвитку їх пізнавальної активності, формування творчої особистості студентів вищих нефілологічних навчальних закладах.

Література

1. Барановська Л. В. Навчання студентів професійному спілкуванню. – Біла Церква: Білоцерків. держ. аграр. ун-т. – 2002. – 256 с.
2. Вахрушева Т. Ю. Теоретичні аспекти активних методів навчання // Нац. фармацевт. ун-т. – 2008. – №3. – С. 46-49. – Режим доступу : <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2008-03/08vtyaml.pdf> (Дата звернення: 26.01.2017).
3. Кордонська А. В. Формування мовленнєвої компетенції студентів на заняттях з української мови за професійним спрямуванням [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://intkonf.org/kordonska-av-formuvannya-movlennevoyi-kompetentsiyi-studentiv-na-zanyattyah-ukrayinskoyi-movi-za-profesiynim-spryamuvannya/>
4. Культура фахового мовлення: Навчальний посібник / Укл.: Бабич Н. Д., Герман К. Ф., Ковтун А. А. [та ін.]. – Чернівці : Книги XXI, 2014. – 556 с.

Solodiuk Nataliia

Candidate of pedagogical science,

Senior teacher

of language training department

State Establishment

«Dnipropetrovsk Medical Academy

of Health Ministry of Ukraine»

Shchurovskaya Olga

Teacher

of language training department

State Establishment

«Dnipropetrovsk Medical Academy

of Health Ministry of Ukraine»

FORMATION OF RESEARCH COMPETENCE OF FUTURE MEDICAL STUDENTS

Keywords: competence, competency, competent research, research.

The objective acceleration of scientific-technological and social progress, economic, environmental, demographic, political and other crisis situations which have emerged in the modern world inevitably affect the system of professional education. Traditional teaching methods of education, content and organization of educational process do not work more and more often. Teacher should be ready to make nonstandard decisions and to take an active part in the innovation processes to form creative abilities of students. For modern specialist it is not enough to have only information, also it is necessary to use it correctly and to form new knowledge. During studying at the university it is important to form research competence of future professional such as willingness and ability to research.

Modern scientists (L. Golub, N. Demeshkant, I. Zymnia, V. Kraievskiy, V. Lugovyi, O. Lukashevich, S. Markova, V. Nagaiev, Z. Oblitsova, A. Pometyn, A. Khutorskiy, I. Chechel, N. Shestaks etc.) point out methodological, theoretical and applied aspects of research activity of students and formation of research skills.

The aim of the article is to identify the main formation principles of research competence of future doctors. To achieve this aim it is necessary to solve such scientific and methodical tasks as to analyze professional literature on this issue and to elucidate theoretical aspects of formation of research competence of students.

In pedagogy there is a difference in understanding the concept „competence”. According to the glossary „competence” on the one hand can be defined as a property that means competent. Competent is a person who has sufficient knowledge in any field; a person who has certain powers; has full rights, is sovereign. On the other hand competence means: good knowledge of something; a number of obligations of any organization, an institution or a person [9]. These definitions show that competence can have wider meaning that covers a particular field of knowledge and also awareness in one field.

Discrete distinction of these concepts can be found in scientific studies of I. Zymnia, V. Kraievskiy, A. Khutorskiy. Scientists state that competence is a range of issues in which people are well aware, have knowledge and experience [1].

Competence is generalized given in time social requirement to the student educational training that is necessary for his/her effective and productive activity in a particular area. Moreover, competence can be defined as a possession usage of a certain competence by a student, his/her personal attitude to the subject and activity. Competence is a formed characteristic (a set of characteristics) of an individual-student and minimum experience in a given field of activity [1].

O. Pometyn provides key features of competence including multifunctionality as an ability of a person to solve a variety of problems in his/her personal and public life; oversubject and interdisciplinarity as a width of functionality of competence (professional, social, domestic sphere etc.); multidimensionality as a reflection of knowledge, mental processes, intellectual skills, strategies, technologies, emotions, evaluations, creative achievements; providing the development of personality: logical, creative, reflective thinking of an individual, his/her self-determination, self-education etc [5].

We can try to determine the nature of research competence according to the definition of research as a whole, the model developed by A. Leontiev. There an activity is understood as a system of interdependent components: needs – motivation – goals; actions – operations – conditions. The general model is specified according to research activities. It should be noted that the basis of research is an essential need for new knowledge and the results of this activity. This need is an essential component of personality (S. Rubinstein). Research activity is a cultural mechanism of science development (M. Kagan). It forms the emotional-valuable attitude to the world, own activity, trains needs and motives (Z. Oblitsova, A. Pentin). We take provisions (M. Kagan, N. Shestak) that science as part of culture has its own values, principles and standards: truth, novelty, repeatability, universality, unity, freedom of criticism.

Generally research activity is an activity characterized by focusing on new knowledge. It is an active way to search, build knowledge and foster new experience. Research activity is differentiated as scientific research and educational research: scientific research activity is characterized by the novelty of objective knowledge; educational research activities are organized by a teacher, the novelty of knowledge is subjective (A. Leontovich). To develop the activity approach, modern scientists (I. Zymnia, V. Kraievskiy, A. Khutorskiy) turn to its integration with the competence approach. This is because competence approach is aimed at designing oversubject of content, formation of activities, including research; and particularly – at learning the subject. The essence of this integration, according to the concept of A. Leontiev: individual practice is a competence Today there are different approaches to determine the main point of the research competence. Scientists consider research competence as a result of well-planned research activities (writing research, formulation and analysis of experimental results etc.).

As it is noted by O. Ushakov that research competence is an integral property of a person, which is manifested in the willingness and ability for independent research activities on solving problems and creative transformation of reality, based on the aggregate personally got knowledge, skills, values attitudes [10].

According to E. Feskova research competence is a conscious willingness to move ahead in own person's learning and in building a system of new knowledge, experiencing

acts of understanding and self-development [3]. The author identifies three major components of research competence such as motivational-personal, intellectual-creative, cognitive and action-operating. Motivational component is characterized by personal motivation and cognitive activity; ability to overcome cognitive difficulties; autonomy in the process of learning, decision making and evaluation; emotional attitude to learning, research. Intellectual and creative component aims to develop cognitive processes and learning skills (overall dynamics and development); intelligence; experimental thinking; reflective abilities; the overall level of creativity; expression of creativity in problem situations. The creative component is knowledge of the main point and technology of basic research methods. Action-operating component is characterized by vision of a problem; question-making; forming hypotheses; ability to conduct experiments; ability to structure material etc. [11].

The development of research competence of students in the professional studying is focused on the implementation of their research and personal potential, formation of readiness for creative professional activity.

The research competence is not only the product of studying, but also the result of student's self-development, his/her personal growth.

General aim of a system of formation of specialist's research competence is to create the ability to solve different types of professional research tasks.

Furthermore, S. Osipova pays attention to the transformational nature of the research competence and represents its integral personal quality that is shown in the willingness and ability to learn independently and to get new knowledge as a result of the transfer of semantic context of existing knowledge, skills and methods of activity [8, 130]. Scientist identifies three basic elements of research competence, expressed in the following capabilities:

- selection of activity aim;
- determination of the subject, methods of activity, the implementation of actions;
- reflection, analysis of the activity results (correlation of the achieved results with the intended purpose) [8, 130].

According to N. Demeshkant development of research skills allows the student not only to reproduce the content of the learnt material but also to think independently, to know appropriateness and logical relationships of learnt material [3, 24].

Authors define a position of research competence differently in various classifications of key competences. I. Zymnia submits the following classification of research competence as „competence related to human activities”. According to the classification of A. Barannikov research competence plays an independent role along with educational, social, personal, communicative, student-adaptive role and competence in the field of organizational activities and cooperation. Research competence by A. Khutorskiy is seen as a part of cognitive competence that includes „methodological item, oversubject, logical activity, methods of goal-setting, planning, analysis and reflection” [12]. It also serves as a component of personal self-perfection, aimed at the development of intellectual and spiritual self-development methods.

The research competence is also considered as the degree of research competence mastery, personal characteristics of a person. We agree with the view of V. Kraievskiy and A. Khutorskiy who consider every competence including research as a unity of three components: cognitive or content, technological or procedural and personal. According to the authors during the research competence should be understood knowledge as a result of human cognitive activity in a particular area of science, techniques, research methodology,

that student should learn to perform research activities, the motivation and the position of the researcher, his/her value orientation.

The research competence of a future doctor is an ability to put into practice his/her potential (knowledge, skills, experience, personal qualities) for successful productive activity in professional and social spheres, to aware his/her social importance and personal responsibility for the results of this activity and the need for its continuous improvement.

Thus it is seen that for efficient formation of research competence we should firstly teach students to work independently, to get knowledge from various sources. Research competence should be formed by person as one of the essential components in the course of studying.

Literature

1. Гордієнко Г. Компетентнісний підхід до навчання майбутніх документознавців / Г. Гордієнко // Українська мова і література в школі. – 2010. – № 4. – С. 5 – 10.
2. Гузев В. В. Методы и организационные формы обучения. / В. В. Гузев. – М.: Народ. образование, 2001. – 127 с.
3. Демешкант Н. А. Розвиток дослідницьких умінь як основа формування наукового світогляду студентів вищих навчальних закладів / Н. А. Демешкант // Нові технології навчання. Науково-методичний збірник – К.: 2007. – Вип. 47. – С. 23 – 25.
4. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5. – С. 34 – 42.
5. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн / Олена Іванівна Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Колективна монографія / За заг. ред. О. В. Овчарук. – Київ, 2004. – С. 15-24.
6. Луговий В. І. Європейська концепція компетентнісного підходу у вищій школі та проблеми її реалізації в Україні / В. І. Луговий // Педагогіка і психологія: Вісник АПН. – 2009. – №2. – С. 14 – 27.
7. Нагаев В.М. Методика викладання у вищій школі: навч. посібник / В.М. Нагаев. – К. : Центр учб. літ-ри. – 2007. – 232 с.
8. Осипова С. И. Развитие исследовательской компетентности одаренных детей. – ГОУ ВПО „Государственный университет цветных металлов и золота” / С. И. Осипов // Электронный ресурс / Режим доступа: www.fkgrp.ru/conf/17.doc.
9. Словник-довідник з української лінгводидактики : Навчальний посібник / [кол. авторів за ред. М. Пентилюк]. – К. : Ленвіт, 2003. – 149 с.
10. Ушаков А. А. Развитие исследовательской компетентности учащихся профильной школы как личностно-осмысленного опыта осуществления учебно-исследовательской деятельности / А. А. Ушаков // Вестник Адыгейского государственного университета. – Майкоп: Изд-во АГУ, 2008. – С. 123 – 126.
11. Феськова Е. В. Составляющие элементы исследовательской компетентности /Е. В.Федькова//Электронныйресурс / Режим доступа: http://gdt.k26.ru/gnpk/index.php?option=com_content.
12. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А. В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – №2. – С. 55 – 61.

ФЕНОМЕН МОВНОЇ ДІЇ І КОМУНІКАЦІЯ

Ключові слова: комунікація, спілкування, мова, мовна дія, діяльність.

Key words: Communication, communication, language, speech action, activity.

Останнім часом роботи, пов'язані з дослідженням феномену спілкування і мови, отримали нову актуальність у зв'язку з інтенсифікацією громадських процесів і значним ускладненням соціальної структури. Науковий інтерес до комунікації з'явився в Росії і США в першій половині ХХ ст. у зв'язку із зростанням грамотності населення і бурхливим розвитком засобів масової інформації. Цей інтерес, головним чином, був обумовлений прагненням правлячих кругів з'ясувати, наскільки дієвою є політична пропаганда і як можна впливати на формування громадської думки. Тому до середини ХХ ст. мовна дія (далі – МД) стає центральною проблемою багатьох наукових дисциплін і напрямів.

Безмежну різноманітність підходів до МД, на наш погляд, відображає складність цього феномену. Це, з одного боку, стирає межі між сферами компетенції різних наук і часто призводить до взаємозамінюваності таких важливих для обговорюваної проблематики визначень, як «мовна дія», «комунікація», «спілкування». З іншого боку, існуючий стан речей підбурює до розробки комплексної теорії МД, – що в принципі, типово для сучасної наукової парадигми, так як у більшості досліджень інтеграційний підхід є зараз обов'язковою вимогою.

Для формування більш чіткого уявлення про феномен МД нам важливо уточнити, що МД є частиною великої області знання, яка в зарубіжній науці дістала назву «комунікація», а у вітчизняній лінгвістичній традиції відома як «мовне спілкування». В найзагальнішому сенсі комунікацію можна охарактеризувати як процес символічної взаємодії між індивідами.

Слід зазначити, що багато дослідників наполягають на включенні в цю дефініцію аспекту цілеспрямованості. Зокрема, Н.Н. Форманівська ототожнює слова «комунікація» і «спілкування», розуміючи спілкування як «діяльність принаймні двох за допомогою такого знаряддя, як мова, по обміну різного роду інформацією для досягнення внекомунікативних і комунікативних цілей, для здійснення соціального життя людей, їх взаємодії в суспільстві» [5: 5]. Подібна точка зору виражається авторами, що визначають комунікацію як процес передачі індивідом вербальних стимулів з метою модифікації поведінки інших індивідів [6: 12].

Міркуючи про функції мови, А. А. Леонтьєв також прирівнює поняття «комунікація» до регуляції поведінки і відмічає, що ця регуляція може бути безпосередньою і опосередкованою, а реакція на неї – моментальною або затриманою

[1: 32]. Автор розглядає комунікацію в трьох вимірах: 1) індивідуально-регулятивному, коли виборча дія впливає на поведінку однієї людини або малої групи; 2) колективно-регулятивному, що протікає в умовах масової комунікації, розрахованої на велику аудиторію; 3) саморегулятивному, яке здійснюється індивідом при плануванні власної поведінки [1: 32].

Обумовленість комунікації певною метою не викликає сумніву, оскільки «науковий аналіз дозволяє в кожному акті мовного спілкування побачити процес досягнення деякої немовної мети, яка у результаті співвідноситься з регуляцією діяльності співрозмовника» [2: 3]. На наш погляд, в цілях класифікації дослідникові необхідно провести грань між комунікацією як наукою з широкою предметною областю і комунікацією як цілеспрямованою діяльністю.

Згідно з думкою С. В. Літлджона, теорія комунікації – це сучасна дисципліна інтеграційного типу, що вивчає феномен спілкування і спирається на дані таких наук, як соціологія, лінгвістика, психологія, філософія, етнографія, антропологія, літературознавство [8]. На подібному, міждисциплінарному розумінні комунікації наполягає і Н. И. Форманівська, вважаючи основою комунікативно-прагматичного підходу до опису мови комплекс таких мовознавчих дисциплін, як функціональна стилістика, культура мовлення, риторика, прагмалінгвістика, психолінгвістика, когнітивна лінгвістика, соціолінгвістика, етнолінгвістика, лінгвокультурознавство, теорія мовного етикету, лінгвістика тексту, паралінгвістика [5: 9].

Що стосується вивчення мовної діяльності в аспекті її цілеспрямованості, то з опорою на прийняту у вітчизняній лінгвістиці класифікацію ми відносимо до сфери мовної дії. І. А. Стернін, розставляючи акценти у визначенні МД, характеризує цю галузь комунікації як науку про ефективне спілкування, що припускає досягнення комунікантом своєї мети за допомогою спілкування [3: 4]. Автор стверджує, що при здійсненні МД надзвичайно важливо зберегти комунікативну рівновагу із співрозмовником, тобто відвести йому роль в процесі спілкування не нижче тієї, яка обумовлена його соціальною роллю і уявленням про його власну гідність [Там же: 67]. Також представляє інтерес виділення дослідником такого аспекту комунікації, як маніпулювання. Якщо МД – це дія на людину за допомогою мови з метою переконати її свідомо (курсив наш) прийняти рішення про яку-небудь дію, то маніпулювання – ця дія на людину з метою спонукати його зробити що-небудь неусвідомлено (курсив наш. – Н. К.) або усупереч її власному бажанню, думці, наміру [Там же: 72].

У більшості випадків МД аналізується з позиції продуцента персуазивного дискурсу. Як відмічає Р. Лакофф, саме поняття «персуазивний дискурс» містить елемент нерівноправності, оскільки спроба дії усвідомлено здійснюється одним з комунікантів [7: 28]. Л. Л. Федорова також під МД розуміє «односпрямовану мовну дію, змістом якої є соціальна дія на того, що говорить в процесі спілкування» [4: 47]. З приведених визначень виходить, що в ситуації спілкування індивіда спонукають вчинити яку-небудь дію, прийняти певне рішення або змінити свою внутрішню установку. Таким чином, феномен МД безпосередньо пов'язаний з цільовою установкою комуніканта, що виробляє повідомлення і за допомогою цього регулює діяльність свого співрозмовника.

Література

1. Леонтьев А. А. Язык, речь, речевая деятельность. – М.: Едиториал, УРСС, 2003.-216 с.
2. Речевое воздействие в сфере массовой коммуникации / Под ред. Ф. М. Березина и Е. Ф. Тарасова. – М.: Наука, 1990. – 136 с.
3. Стернин И. А. Введение в речевое воздействие. – Воронеж: Изд-во ВГУ, 2001. – 252 с.
4. Федорова Л. Л. Типология речевого воздействия и его место в структуре // Вопросы языкознания. 1991. №6.-С. 46-50.
5. Формановская Н. И. Речевое общение : коммуникативно-прагматический подход. – М.: Рус. яз., 2002. – 216 с.
6. Hovland C. I., Janis I. L. & Kelley H. H. Communication and persuasion: psychological studies of opinion change. –New Haven; London: Yale UP, 1953. – 315 p.
7. Lakoff R. T. Persuasive discourse and ordinary conversation, with examples and advertising// Таппен D.(Ed.) Analyzing discourse : text and talk. – Georgetown: Georgetown UP, 1982.-P. 25-42.
8. Littlejohn S. W. Theories of human communication. – Belmont: Wadsworth Publishing Company, 1996. -402 p.

N. O. Poberezhna

candidate of pedagogic sciences,
associate professor,
the head of Ukrainian
and foreign languages Department
Dnipropetrovsk state university
of internal affairs

Y. A. Nahorna

senior lecturer
of Ukrainian and
foreign languages Department
Dnipropetrovsk state
university of internal affairs

SMART OBJECTIVES IN TEACHING ENGLISH

The article deals with SMART objectives in teaching English as an efficient working level of teaching is ensured by systematic and careful planning. Main aims as well as subsidiary aims of English lesson planning have been analyzed.

Key words: language, teacher, learners, lesson planning, aims, objectives.

The field of foreign language teaching has undergone many changes over the years. The requirements of time and society dictate how to teach foreign languages as throughout history foreign language learning has always been an important practical concern. If a foreign language is so important for practical purposes, the most favourable teaching approaches are those which encourage students using language in order to acquire it.

The aim of teaching a foreign language consists of four peculiarities. Firstly, teaching foreign languages has its unique practical value which means that learners are supposed to have an effective command of the language in familiar situations, to be effective communicators in social, cultural, educational spheres and in everyday situations. Secondly, the aim has an educational character as learners are supposed to get acquainted with a new culture and be involved into cross-cultural study. Thirdly, the aim is valuable from cultural point of view as learners are supposed to adopt an appropriate system of communication in a modern society, to show their positive attitude to the target language and traditions of the target culture. Fourthly, the aim has a developmental dimension, as learners are supposed to be able to provide problem solving activities, to develop their speech abilities [1, p. 8]. The content of English language teaching should ensure the achievement of the main aim of teaching – to teach students to communicate in typical real-life situations in the range of material learned. Students'ability to communicate is provided through the acquisition of communicative competence, possessing certain language skills.

An efficient working level of teaching is ensured by systematic and careful planning as the better prepared teacher is, the better learners are ready to cope with whatever happens.

There are a huge number of theories, approaches and books about particular skills, types of material and teaching techniques. We scrutinized different opinions of famous educators who worked in this sphere such as Jeremy Harmer [4], James Scrivener [6], David Nunan

[5], Roger Gower [3] and others but in spite of a large number of works devoted to the research in the field of lesson planning methodology still teachers often fall into traps when formulating objectives of the lessons they give which determines topicality of this research.

Identifying and applying the most appropriate and right goals are the challenge most of teachers and lecturers have to meet. When setting goals, however, there are some criteria that can be used in order to maximize the probability of these goals being reached. The criteria are stated in the definition "SMART". SMART is an acronym that helps those who teach set meaningful and measurable goals. The letters of the acronym stand for specific, measurable, attainable (or achievable), realistic (or results-focused), and time-appropriate (or time-bound).

Components of SMART objectives are:

Specific – they should state clearly what the student should know / be able to do, and at what level;

Measurable – you should be able to conceive of how their attainment might be assessed;

Attainable – by the students;

Realistic – could be seen as similar to attainability, but refers to the appropriateness to the overall task. "Valid" in assessment-speak;

Time-appropriate – achievable within the time-span of the session/lesson/course.

Aims describe what we want learners to learn or be able to do (or do better) at the end of the lesson, a sequence (i.e. a series) of lessons or a whole course. By thinking from students' perspective teachers are more likely to choose activities, which will help students achieve this aim, rather than activities, which are easy for teachers to teach. Aims may focus, for example, on a grammatical structure or a function, on the vocabulary of a particular topic, or on developing a language skill [7, p. 86] Here are some examples:

Functional / Structural Objectives

Students will be able to talk about past events with a present result using the present perfect simple

Students will be able to make polite requests for action using Would you mind + Ving

Lexical Objectives

Students will consolidate and extend their knowledge of lexis associated with crime and the police: robbery, fraud, a trial, to be questioned..., to be charged with..., to be sentenced

Students will understand the use of the prefix over- with adjectives and verbs to mean too much: overweight, overtired, overcook, oversleep etc.

Phonological Objectives

Students will be able to distinguish receptively and productively between the phonemes /k/ and /g/

Students will be able to produce the rising than falling tones of questions offering closed alternatives: Is he French or Spanish? Is her name Louise or Luisa?

Skills Objectives

Students will consolidate their ability to infer unknown words from the context in a reading text.

Students will start to develop the ability to "listen between the lines" to infer implicit but not explicitly stated information.

Students will consolidate their ability to use circumlocution strategies to explain words which they don't know in English.

Students will be able to recognize and produce topic sentences for paragraphs in a

text discussing the advantages and disadvantages of particular thematic area. It should be stated that objectives are not always fully clear without knowledge of the teacher's assumptions. *For example, the objective focusing on the present perfect.* Have the students already met other uses of the present perfect? If so, then obviously the teacher can assume knowledge of the structure itself and needs to focus only on the new use. If not, then the focus must include the structure – the use of *Have auxiliary + the past participle*, and the negative and interrogative patterns. In other words, in order to identify and select the most appropriate aims for a particular group of learners, we need to consider what will help them to take the next step in their learning. The syllabus (i.e. the course programme) and the coursebook usually give a general direction for planning our teaching. To specify main aims for a particular lesson (i.e. to say exactly what the aims are), we think about our learners' needs and the stage they have reached in their learning.

Main aims should not be too general. Aims such as “to teach the past simple” or “to develop learners' reading skills do not say enough about the purpose of the lesson. More specific (or exact) aims might be “to introduce and practice the past simple for talking about personal experiences” or “to give learners practice in predicting content, scanning for specific information and deducting meaning from the context.

As well as a main aim, there are also can be subsidiary aims that teachers would like to work on. Subsidiary aims show the language or skills, which can be used well by learners in order to achieve the main aim of the lesson [2]. Stage aims should answer the question “Why am I doing this?” rather than “What am I doing?” For example, subsidiary aims can be as follows: to help students speak English better; to teach learners to listen; to develop learners' proficiency in reading. Stating both main and subsidiary aims enables teachers to see how the lesson should develop from one stage to the next, developing learners' knowledge or skills in the best order.

Identifying and selecting aims are the first steps in planning a lesson. After teachers have decided on the aims, they can design and select the most appropriate activities, put them in the best order and choose most suitable materials. Proper lesson plan and its SMART objectives also can help teachers select the most appropriate aims for future lessons.

References

1. Anisimova A., Koshova L. *Modern Aspects of English Language Teaching: Theory & Practice/A. Anisimova, L. Koshova. – Dnipropetrovsk, 2010. – 338p.*
2. Barnhouse P. K. *Planning Lessons and Units / P. K. Barnhouse // Teaching English as a Second or Foreign Language. Second Ed [ed. M.Celce-Murcia]. – Boston: Heinle & Heinle Publishers, 1991. – P.419–431.*
3. Gower R. *Teaching Practice Handbook / R. Gower, D. Phillips, S. Walters. – Oxford: Macmillan Heinemann, 1995. – 215 p.*
4. Harmer J. *The practice of English Language Teaching/J. Harmer. – Harlow: Pearson Education Limited, 2007. – 448 p.*
5. Nunan D. *Designing Tasks for the Communicative classroom / D. Nunan. – Cambridge: CUP, 1989. – 211 p.*
6. Scrivener J. *Learning Teaching/ J. Scrivener. – Oxford: Macmillan Education, 2005. – 432 p.*
7. Spratt M., Pulverness A., Williams M. *The TKT Course/ M. Spratt, A. Pulverness, M. Williams. – Cambridge: Cambridge University Press, 2003. – 188 p.*

Стрітьєвич Т.М.

доцент, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри образотворчого
мистецтва та дизайну
Кіровоградського державного
педагогічного університету
імені Володимира Винниченка

Гусєва К.В.

викладач кафедри образотворчого
мистецтва та дизайну
Кіровоградського державного
педагогічного університету
імені Володимира Винниченка

ВПЛИВ ЕТНОДИЗАЙНУ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Ключові слова: етнодизайн, формування особистості, майбутній професіонал, навчально-проектна діяльність.

Keywords: etnodyzayn, identity formation, a future professional, educational project activity

Відродження духовності в освіті, це та першооснова на якій тільки і можлива її подальша розбудова. Шлях до цього – гуманізація освіти, суть якої в забезпечені ґрунтового загальнокультурного розвитку, формуванні гармонійної цілісної особистості. Така освіта є передумовою і суттєвим чинником професійного становлення. Нові вимоги виробництва до професійної компетентності фахівців художнього профілю та сучасний стан соціально-культурного розвитку суспільства зумовлюють необхідність інноваційних підходів до дизайн-освіти, оновлення її змісту з урахуванням художніх традицій минулого, досвіду декоративно-прикладного та образотворчого мистецтва, естетичного і культурного розвитку особистості, її гуманістичної сутності. Як показало вивчення, дизайн-освіта в Україні має фрагментарний характер. На цій основі зростає проблема вироблення філософських систем та наукових концепцій про необхідність цілісного творення, свідомого контролю та управління новим формуванням штучного середовища життєдіяльності людини. Зарубіжний досвід педагогічних систем вказує на особливу зацікавленість дизайном у всіх сферах життя, а в таких країнах, як Великобританія, Японія, цю проблему піднесено до рангу державної політики.

Дизайн потрібно розглядати як складову системи загальної освіти саме через те, що він максимально охоплює функціональні методи пізнання в будь-якій діяльності і є потужним інструментом інтелектуального розвитку.

В свою чергу, поєднання змістовності сфери дизайну та етнічного мистецтва утворює таке явище сучасної культури, як етнодизайн. У науковій думці сьогодення поняття «етнодизайн» ще не до кінця сформульоване науковцями, бо лише недавно

стало предметом теоретичних досліджень та наукових дискусій. Але до обґрунтування методів, прийомів та форм навчання та виховання на основі національної культури, декоративно-ужиткового мистецтва і дизайну у професійній освіті розглядали А.І. Бровченко, Л.А. Корницька, Л.В. Оршанський, Б.М. Тимків.

Так Л. Оршанський розглядає етнодизайн як проектну діяльність зі створення сучасних форм матеріального середовища з використанням традиційних елементів культури певного етносу [3]. Етнічний дизайн відповідає змістовим та естетичним характеристикам конкретної етнокультури, використовує національний колорит, характерний для традицій того чи іншого народу.

Погоджуємося з думкою А.Руденченко, що етнодизайн – це багатогранне поняття, формотворення і декор з урахуванням національних традицій, що гармонійно інтегрує в собі духовні, культурні, мистецькі, художні, проектні, технічні та етнонаціональні особливості. Етнодизайн – джерело духовного потенціалу особистості, в якому поєдналися традиційне декоративно-ужиткове мистецтво і сучасні промислові технології [6].

Так етнічне традиційне мистецтво не лише закріплює художній досвід певного етносу, але і сприяє збереженню його духовного, культурної неповторності, передає з покоління в покоління самобутній досвід та своєрідного світосприйняття. Етнічність мистецтва не існує без певного національного, культурного підґрунтя, виникає та розвивається на конкретній історії певного народу [5]. Саме поняття етнічного мистецтва можна розглядати як історичну довідку; предмет що має винятково декоративну цінність; частину синкретичної культури або як засіб формування моральних якостей.

Сучасні освітні тенденції визначають об'єктом етнодизайну поєднання сучасних художніх технологій і етнокультурних традицій певного регіону. Освітньою метою впливу етнодизайну на особистість визначається створення нової моделі предметного середовища на основі традиційних ремесл, етнокультурних традицій шляхом їх збереження і розвитку в індивідуальній та колективній творчій діяльності майбутніх вчителів образотворчого мистецтва. Головний шлях розвитку етнодизайну – це шлях традиціоналізму, який передбачає виникнення нового за рахунок старого або створення нового, шляхом входження в старе. Таким чином, відбувається постійне самооновлення традиції. Цей традиціоналістський напрям має цілком певну прив'язку до регіону, соціально-економічних, природно-кліматичних та місцевих локальних умов. З іншого боку, як зазначає Б.М. Тимків, звернення до минулого, народних джерел культури започаткувало етнодизайн насамперед як явище стилізації, ніж стилю. Фольклорна стилізація (етнодизайн) – це не відмова від сучасності, не реставрація. Це потреба людей в духовній опорі на національні традиції, взаємозв'язок поколінь [5].

Так, саме мистецтво дизайну та етнодизайну зокрема, певною мірою розвиває творчий склад мислення і є шляхом виховання; не стільки предмет, якому потрібно навчати, скільки метод навчання будь-якому і всім предметам. Новітні дослідження дають підґрунтя стверджувати, що викладання пропедевтики дизайну значно підвищує творчий потенціал особистості, що формується, розвиваючи не тільки абстрактне, комбінаторне, асоціативне, логічне мислення, але і підвищуючи загальний коефіцієнт успішності.

Зазначимо, що формування теоретичних знань та практичних умінь у галузі дизайну повинно здійснюватися за умови широкого використання засобів активізації навчально-проектної діяльності, а саме: методично обґрунтованих, з урахуванням вікових особливостей особистості, практичних, проектних і проектно-графічних завдань; використання наочності; технічних засобів навчання та контролю якості виконання практичних робіт, комплексного застосування різних форм і методів навчання [1].

Дизайнерські знання та вміння, що реалізуються на заняттях мають містити елементи конструкторсько-технологічної, художньо-конструкторської, дослідницької і проектувальної діяльності, спрямовані на формування початкового, але цілісного уявлення про удосконалення предметного середовища, яке повністю задовольняє усі матеріальні та духовні потреби людини. В свою чергу, духовність, як невід'ємна складова загальнокультурного розвитку особистості, визначає спрямованість усіх розумових, емоційно-чуттєвих, вольових якостей людини, її здатність до самопізнання себе, як особистості [3].

Серед дидактичних методів у викладанні етнодизайну значне місце відводиться методам практичного характеру. Основною ціллю практичних методів виступає стимуляція розвитку творчих та пізнавальних можливостей студента. Найбільшим рівнем пізнавальної активності характеризується дослідницький метод. До дослідницького метода можна віднести метод технологічної реконструкції художніх процесів етнічного мистецтва, метою якого є відновлення аутентичних технологій і матеріалів, що сприяє глибокому засвоєнню та вивченню певного технологічного процесу або специфічного об'єкту етнічної творчості. Метод технологічної реконструкції може стати ведучим у викладанні дисципліни етнодизайн, він виступає як освітній метод і як метод наукового пізнання. Проте, слід зауважити, що копіювання та технологічна реконструкція є частиною процесу формування професійних умінь, навичок та здатностей майбутнього професіонала. У процесі роботи над етнокомпозицією необхідно націлювати студентів не тільки на відтворення відомих їм мотивів, а й на створення нових декоративних образів, навіяних різноманітністю і багатством навколишнього рослинного і тваринного світу. Проектування власних композицій має важливе значення для формування розуміння цілісності художнього виробу. І лише безпосередня робота над власною композицією виробу допоможе розвинути знання композиційних законів побудови форм і декору виробу.

Таким чином, етнодизайн потрібно розглядати як складову системи загальної освіти саме через те, що він максимально охоплює функціональні методи пізнання в будь-якій діяльності і є потужним інструментом інтелектуального розвитку. Щодо підготовки та формування особистості майбутнього вчителя образотворчого мистецтва етнодизайн має бути включений у цикл професійної підготовки.

Література:

1. Гервас О.Г. Аналіз стану навчання основ дизайну в загальноосвітній школі // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівця: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. У 2-х част. – Ч. 1. – (Випуск 5). – Київ – Вінниця: ДОВ Вінниця, 2004. – С.147-151.
2. Даниленко В. Перспективи оптимізації змісту дизайн-освіти в Україні: Художня освіта в Україні. Матеріали науково-практичної конференції. - К., 1998. - С. 64.

3. Оршанський Л. Етнодизайн як інноваційний художньо-естетичний компонент технологічної освіти. – Молодь і ринок №1 (72), 2011 – С. 38-41.
4. Парахін В. Народне мистецтво завтра: відродження чи імітація? – Образотворче мистецтво. - 1996. – № 1. - С. 25.
5. Тимків Б. М. Формування художньої етнокультури студентів засобами народного декоративно-прикладного мистецтва. Етнос і культура. Часопис Прикарпатського університету ім. В. Стефаника: збірник наук.-теорет. статей. - Івано-Франківськ: Плай, 2003. – № 1. - С. 131-135.
6. Руденченко А. Етнодизайн як міждисциплінарний феномен створення творчого освітнього простору. Проблеми підготовки сучасного вчителя № 10 Ч. 3), 2014 – С. 140-146.
7. Стрітьєвич Т.М. Актуальні проблеми дизайн-освіти в Україні / Т.М. Стрітьєвич // Zbior raportow naukowych. “Pedagogika. Teoria. Praktyka.” (29.11.2014-30.11.2014) – Warszawa: Wydawca: Sp. Z o.o. “Diamond trading tjur”, 2014. – 132 str. С.108-111.

Чорна Н.Б.

асистент кафедри
художніх дисциплін дошкільної
та початкової освіти
Вінницького державного
педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

ЗМІЦНЕННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА ЗАСАДАХ АКМЕОЛОГІЧНИХ ПОЗИЦІЙ

Анотація: У статті обґрунтовано важливість зміцнення мотиваційної основи студентів мистецьких спеціальностей у процесі формування готовності до професійного саморозвитку.

Ключові слова: мотивація, професійний саморозвиток, акмеологія.

Keywords: motivation, professional self-development, acmeology.

На сучасному етапі модернізації системи освіти в Україні зростає необхідність забезпечення якісної підготовки спеціалістів, що характеризуються високим професіоналізмом, компетентністю, інноваційним стилем педагогічного мислення, прагненням до творчої самореалізації, здатністю постійно удосконалювати себе й власну діяльність відповідно до потреб суспільства. Зазначене вимагає вдосконалення процесу підготовки студентів до професійного саморозвитку як одного з основних напрямів підвищення якості вищої педагогічної освіти.

Аналіз останніх джерел і публікацій з проблеми дослідження свідчить про те, що головним спонукальним чинником активізації професійного саморозвитку є мотиваційний аспект, що забезпечує спрямованість особистості до позитивних професійних перетворень (А. Маркова, В. Сластьонін, Д. Узнадзе та ін.). На думку вчених, мотивація пронизує всі сфери психічної діяльності суб'єкта (О. Леонт'єв, А. Маслоу, В. Моляко, В. Рибалка, С. Рубінштейн та ін.), тобто є одночасно джерелом активності особистості, її спрямованості та поведінки, що спонукає її до конкретних форм діяльності [3, с. 98].

Проведений теоретичний аналіз проблеми формування готовності до професійного саморозвитку майбутніх учителів мистецьких спеціальностей дав змогу розглядати означене поняття як професійно важливу якість особистості, що виникає внаслідок інтеграції мотивів, потреб, цінностей, системи знань, умінь і навичок; прагнення до творчої самореалізації, бажання досягти високих результатів у виконанні професійної діяльності та вдосконалюватися в ній.

Мотиви і потреби суб'єкта допомагають створити ситуацію успіху, яка є умовою розвитку інтересу до освітньої діяльності, покращує якість навчання, сприяючи тим самим розвитку особистості майбутнього вчителя [4]. Сукупність мотивів, які визначають зміст, спрямованість і мету професійного саморозвитку вчителя, стає мотиваційною основою означеної діяльності, що виявляється в

стійкому позитивному ставленні до педагогічної професії, до власного професійного розвитку, у почутті відповідальності за якість та успішність своєї праці, у наявності високих цілей особистісного й фахового зростання.

Удосконалення якості роботи з майбутніми фахівцями значною мірою залежить від упровадження акмеологічного підходу, що утверджується як специфічний методологічний напрям, якому властива низка переваг перед іншими, особливо в оцінюванні й проектуванні перспектив особистості професіонала. Слід підкреслити, що особливе місце в аспекті акмеологічних знань посідає педагогічна акмеологія, предметом якої, за твердженням С. Пальчевського, є саморозвиток суб'єктів педагогічного процесу з метою підготовки до самовизначення в житті, становлення професійної майстерності на шляху реалізації особистісної стратегії життя [2].

Внутрішня установка на професіоналізм орієнтує майбутнього вчителя на досягнення найвищих вершин педагогічної праці, що характеризують його акмеологічну позицію – інтегрований показник педагогічних якостей, результат їх самовдосконалення й саморозвитку [2, с. 36].

Суть акмеологічної позиції майбутнього вчителя як новоутворення виявляється в прагненні особистості досягати позитивних самозмін у професійній підготовці, ставленні до дитини як найвищої цінності, дотриманні морально-етичних правил поведінки в повсякденному житті, успішній реалізації особистісно-професійного потенціалу в різних видах діяльності вищого навчального закладу [1, с. 129]. На думку І. Николаеску, акмеологічна професійна позиція педагога віддзеркалює життєвий філософський рівень культури вчителя, професійні цінності та стиль відносин у сфері освіти й соціальному середовищі, створює можливість максимальної самореалізації [2].

Як висновок зазначимо, що акмеологічна позиція студента – це готовність його до саморозвитку, яка спрямовує на досягнення в навчальній, особистісній та соціальній сферах, що в подальшому визначатиме активність та прагнення до успіху в майбутній професійній діяльності. Зміцнення мотиваційної основи студентів на засадах акмеологічних позицій є одним з ефективних шляхів підготовки майбутніх учителів мистецьких спеціальностей до професійного саморозвитку.

Список використаних джерел:

1. Вакуленко В. М. Педагогічна акмеологія: досягнення й проблеми / В. М. Вакуленко // Філософія освіти. – 2006. – № 3. – С. 124-133.
2. Николаеску І. О. Практичні основи акмеологічного розвитку особистості в умовах освітньо-інформаційного простору : навчально-методичний посібник / І. О. Николаеску. – Черкаси : ОІПОП, 2012. – 54 с.
3. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька : навчальний посібник / Оксана Петрівна Рудницька. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с.
4. Усе про мотивацію / уклад. А. Г. Дербеньова. – Харків : Вид. група «Основа», 2012. – 207 с.

РОЛЬ ТЕКСТІВ У ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МОВИ

Ключові слова / Keywords: початкова школа / primary school, текст / text, текстоцентрична технологія / text-centric technology, функціонально-стилістичний підхід / functional stylistic approach.

Соціально-економічні зміни, що в останні кілька років є характерними для нашої держави, зумовили реформування нормативної бази освітньої галузі України, спричинили необхідність у виокремленні нового пріоритетного – компетентнісного – підходу до навчання учнів 1–4 класів, у тому числі й на уроках мови. Загальновідомо, що метою освітньої галузі «Мови і літератури» згідно із новою редакцією Державного стандарту початкової загальної освіти є розвиток особистості учня молодшого школяра, формування в нього мовленнєвої і читацької культури, комунікативної та літературної компетентності, гуманістичного світогляду, національної свідомості, високої моралі, активної громадянської позиції, естетичних смаків і ціннісних орієнтацій.

Безперечним є той факт, що не останню роль у розвитку названих вище компетентностей відіграє мовне середовище, яке занурює дітей у цікавий світ знань через різноманітні тексти. Учені-методисти (М. Вашуленко, Є. Гопштер, О. Горошкіна, С. Дубовик, М. Пентиліук та ін.) вважають опору на текст найефективнішим засобом реалізації функціонально-стилістичного підходу до вивчення лінгвістичного матеріалу. Подібний підхід до вивчення мови полягає не тільки в ознайомленні з науковими відомостями про мову, а й у засвоєнні виражальних можливостей мовних одиниць, особливостей їх функціонування. Мовні засоби розкриваються в мовному контексті, з урахуванням стилю, типу, жанру. Такий підхід застосовується на уроках зв'язного мовлення й уроках засвоєння лінгвістичної теорії.

Нам імпонує думка науковців, що вивчення мовних явищ на основі тексту є методично виправданим, тому що, усвідомлюючи структуру мови (в тому числі і граматичну), учень оволодіває її найвищими засобами, вдосконалює власне мовлення, надає йому таких якостей, як логічність, точність, виразність, доречність тощо. Отже, не можна не погодитись із О. Горошкіною, яка стверджує, що відбираючи навчальний матеріал треба враховувати його функціонально-стилістичну спрямованість і вплив на розвиток зв'язного мовлення [1, с. 97].

Такої ж думки дотримується С. Дубовик і визначає функціональний підхід як один із ефективних шляхів підвищення рівня знань школярів з рідної (української) мови, успішного формування в них відповідних практичних умінь і навичок,

розвитку й удосконалення усного й писемного мовлення [2, с. 92].

Опора на зв'язний текст є визначальною позицією текстоцентричної технології навчання. Ю. Руденко та Л. Шиянюк у своїх дослідженнях справедливо зазначають, що такий підхід є необхідною умовою досягнення нової якості освіти, головним змістом якої є розвиток мовленнєвих умінь і навичок шляхом осмислення змістової та семантичної структури тексту. Використання текстоцентричної технології у мовному розвитку дозволяє «поєднати засвоєння структурно-семантичних ознак та явищ, та сприяє формуванню ... знань, умінь і навичок» [4, с. 373]. З-поміж них Л. Шиянюк виокремлює такі вміння: сприймати й відтворювати чужі та будувати власні усні і писемні висловлювання; визначати доречність використання в тексті стилістично забарвлених лексичних, фразеологічних засобів мови; оцінювати прочитане, висловлювати власну думку; переказувати прослуханий текст художнього стилю мовлення тощо [4, с. 373].

Ми згодні з М. Захарійчук та О. Хорошковською, які акцентують увагу сучасних фахівців у галузі початкової освіти на тому, що Текстоцентрична технологія уможливує внутрішньопредметні зв'язки із різними розділами науки про мову, а саме: лексикою, фразеологією, стилістикою тощо. Тексти є засобом реалізації міжпредметних зв'язків мови як навчального предмета, сприяють інтеграції мовного матеріалу з навчальним змістом математики, природознавства, образотворчого мистецтва, трудового навчання, основ здоров'я тощо.

Отже, використання текстів різних типів і стилів як основного дидактичного засобу дозволяє забезпечити не тільки усвідомлення учнями початкових класів функцій мовних одиниць в усному і писемному мовленні, а й досягти основної мети освітньої галузі «Мови і літератури» – формувати в них ключові компетентності, наявність яких допоможе дітям пізнавати навколишній світ, вирішувати важливо життєві завдання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горошкіна О. М. Методика навчання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах III-го ступеня природничо-математичного профілю : дис. ... д-ра пед. н. ... 13.00.02 / Горошкіна Олена Миколаївна. – Херсон, 2005. – 431 с.
2. Дубовик С. Г. Функціональний підхід до вивчення категорії відмінка іменника в початкових класах : дис. ... канд. пед. н. ... 13.00.02 / Дубовик Світлана Григоріївна. – К., 2002. – 270 с.
3. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / [кол. авторів за ред. М.І. Пентиліук]. – К.: Ленвіт, 2004. – 400 с.
4. Шиянюк Л. Текст як основа формування риторичної культури студентів-нефілологів / Лариса Шиянюк // Вісник Львів. ун-ту (Серія філол.). – 2010. – Вип. 50. – С. 371–377.

ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ РІЗНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Ключові слова: особистісно-діяльний підхід; активна, пасивна та інтерактивна моделі навчання; класно-урочна форма навчання; лекція-монолог; фронтальне опитування

Згідно з до організації навчального процесу в центрі його знаходиться той, хто вчиться. Формування особистості і її становлення відбувається у процесі навчання, коли дотримуються певних умов: створення позитивного настрою для навчання; відчуття рівного серед рівних; забезпечення позитивної атмосфери в колективі для досягнення спільних цілей; усвідомлення особистістю цінності колективно зроблених умовисновків; можливість вільно висловити свою думку і вислухати свого товариша; учитель не є засобом „похвали і покарання”, а – другом, порадиником, старшим товаришем.

Всім цим умовам відповідають інтерактивні технології, які відносять до інноваційних. Розглянемо і порівняємо інтерактивні і традиційні моделі навчання.

Так історично склалось, що освіта у навчальних закладах надається учням у колективах, тобто існує класно-урочна форма навчання. Основною одиницею такого навчання є урок. Кожний урок будується за певною структурою і передбачає організацію навчання за різними моделями. Скористаємось підходами, запропонованими Я.Голантом ще у 60-х р.р. ХХ ст. Він виділяв активну і пасивну моделі навчання залежно від участі учнів у навчальній діяльності. [2]

Ми розглянемо пасивну, активну та інтерактивну (за Пометун О., Пироженко Л.) моделі навчання і порівняємо їх.

1. Пасивна модель навчання.

За даною моделлю учень виступає у ролі пасивного слухача. Він сприймає матеріал, який йому надає вчитель: відеофільм, текст підручника тощо. За такої моделі використовуються методи, коли учні або дивляться, або слухають, або читають (лекція-монолог, пояснення нового матеріалу вчителем, демонстрація). [1]

Спробуємо визначити позитивні та негативні сторони такої моделі:

Позитивні	Негативні
1. Можна подати великий за обсягом матеріал за короткий час;	1. Учні пасивні, не спілкуються ні між собою, ні з учителем;
2. Одночасно сприймають матеріал усі слухачі;	2. Не виконують ніяких завдань;
3. Витрачається мала кількість часу на розповідь, або пояснення.	3. Вчителю важко зрозуміти якість засвоєння поданого матеріалу;
	4. Відсутній контроль за знаннями;
	5. Як правило, невисокий відсоток засвоєння знань.

Дану модель можна назвати „Монолог”.

2. Активна модель навчання.

В цьому випадку учень і вчитель знаходяться в постійному взаємозв'язку. Учень відповідає на запитання вчителя, розповідає. В учителя є можливість співпраці з кожним учнем окремо. За такої моделі використовують активні методи навчання: бесіда, дискусія, фронтальне опитування тощо. [2]

Визначимо позитивні і негативні сторони даної моделі:

Позитивні	Негативні
1. Високий рівень інформації (проблемний метод);	1. Учні спілкуються тільки з учителем;
2. Велика кількість учнів, які одночасно можуть сприймати інформацію;	2. Як правило, на уроці така модель використовується тільки для опитування;
3. Відсоток засвоєння матеріалу досить високий.	3. Учень знаходиться у постійній напрузі, „спитає-не питає”;
4. Майстерність педагога відіграє велику роль в організації такого навчання.	4. Учень може бути незадоволений тим, що його не спитали, не вислухали його думку.
5. Учитель може проконтролювати надані учням знання.	

Така модель може дістати назву „Діалог”.

3. Інтерактивна модель навчання.

Схема даної моделі відображає постійне спілкування учителя з учнями, учнів з учнями. Відбувається спілкування всіх членів колективу. При навчанні за такою моделлю застосовують ділові та рольові ігри, дискусії, мозковий штурм, фронтальне опитування, круглий стіл, дебати. [3]

Перерахуємо позитивні та негативні сторони моделі:

Позитивні	Негативні
1. Розширюються пізнавальні можливості учня (здобування, аналіз, застосування інформації з різних джерел);	1. На вивчення певної інформації потрібен значний час;
2. Як правило, високий рівень засвоєння знань;	2. Необхідний інший підхід в оцінюванні знань учнів;
3. Учитель без зусиль може проконтролювати рівень засвоєння знань в учнів;	3. В учителя відсутній досвід такого виду організації навчання.
4. Учитель має можливість розкритись як організатор, консультант;	4. Відсутні методичні розробки уроків з різних предметів.
5. Партнерство між учителем і учнями та всередині учнівського колективу.	

Подану модель можна назвати „Полілог”, вона є свідченням активного навчання.

Якщо порівняти дані моделі, то можна зробити висновки про те, що при наявності певних недоліків остання модель є досить ефективною.

Підвищення ефективності навчання безпосередньо залежить від доцільності добору і використання різноманітних, найбільш адекватних навчальній темі методів навчання, а також від активізації всього навчального процесу.

На практиці буває важко визначити чіткі межі між різними методами навчання: вони перетинаються, доповнюють один одного, складаються в комплексний “пакет”, систему прийомів, за допомогою яких педагог і учні реалізують поставлені цілі.

Вибір методів навчання зумовлений:

- цілями навчання;
- змістом навчального матеріалу та специфікою предметної області;
- темпом та терміном процесу навчання;
- стилем навчання та рівнем педагогічної майстерності педагога;
- дидактичним та матеріально-технічним забезпеченням процесу навчання;
- рівнем підготовки учнів. [1]

Кожен з методів навчання має певні переваги і недоліки. Ефективність їх застосування визначається специфікою конкретного процесу навчання. Універсальних рекомендацій щодо складу і застосування методів навчання не існує. Педагог самостійно приймає рішення про використання того чи іншого методу на основі свого власного досвіду, врахування особливостей учнівської аудиторії з метою максимальної ефективності процесу навчання.

При плануванні конкретних уроків педагогу необхідно враховувати, що будь-який метод навчання має тією чи іншою мірою забезпечувати:

- активну участь учнів у процесі навчання;
- встановлення зворотного зв'язку в системі “педагог–учень”;
- можливість застосування набутих навичок і знань в реальних життєвих та навчальних ситуаціях;
- розвиток цільових навичок поведінки (самостійної творчої діяльності, роботи в малих групах);
- мотивацію учнів до підвищення ефективності своєї діяльності на заняттях і в реальних ситуаціях;
- можливість отримувати знання на груповому та індивідуальному рівнях.

Цим вимогам найбільш відповідають інтерактивні методи навчання (ІАМН). Слово “інтерактив” (пер. з англійської “inter” – “взаємний”, “act” – діяти) означає взаємодіяти. Інтерактивний метод – це спосіб взаємодії через бесіду, діалог.

Інтерактивне навчання – це навчання в режимі діалогу, під час якого відбувається взаємодія учасників педагогічного процесу з метою взаєморозуміння, спільного вирішення навчальних завдань, розвитку особистісних якостей учнів.

ІАМН передбачають фронтальну роботу учнів та роботу малими групами. Найбільш ефективні результати можна отримати при організації роботи учнів малими групами.

Правила організації інтерактивного навчання:

1. У роботу повинні бути залучені (в тій чи іншій мірі) всі учні;
2. Активна участь учнів у роботі має заохочуватися;
3. Учні мають самостійно розробити та виконувати правила роботи у малих групах;
4. Учні під час використання ІАМН не повинно бути більш 30 осіб. Тільки в цьому випадку можлива продуктивна робота у малих групах;
5. Навчальна аудиторія повинна бути підготовлена до роботи у великих та малих групах.

Практика показує, що при використанні ІАМН, учні запам'ятовують:
80% того, що висловлювали самі;
90% того, що робили самі. [3]

Поліпшується не тільки запам'ятовування матеріалу, але і його ідентифікація, використання у повсякденному житті. Використання інтерактивних методів навчання в малих групах сприяє розвитку таких особистісних якостей як комунікабельність, співробітництво, вміння відстоювати свою точку зору, йти на компроміси і т.д.

Література

1. Інтерактивні технології навчання: Теорія, досвід: метод. посіб. авт.-уклад.: О. По-метун, Л. Пироженко. – К.: А.П. Н.; 2002, – 136 с.
2. Навчання в дії: Як організувати підготовку вчителів до застосування інтер-акт. технологій навчання: Метод. посіб. / А. Панченков, О. Пометун, Т. Ремех. – К.: А.П. Н. – 72 с.
3. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчан-ня. – К.: А.С. К., 2004 – 192 с.

Протопопова К. О.

студентка 3 курсу факультету
іноземних мов Луганського національного
університету ім. Тараса Шевченка

Окунькова Л. О.

старший викладач кафедри романо-германської
філології Луганського національного
університету ім. Тараса Шевченка

ПРОЕКТ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ СПОСІБ ПІДСУМКОВОГО СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ З ГРАМАТИКИ

Ключові слова: семестровий контроль, проект, проектна діяльність

Keywords: semester's control, project, project activity

Вища школа ХХІ століття знаходиться у невпинному пошуку та впровадженні нових освітніх технологій в навчальний процес, адже сучасність вимагає такий інноваційний підхід у викладанні іноземної мови, який зацікавлював би та приваблював студентство своєю необмеженою сферою діяльності. До цього можна віднести підсумкові контролі з дисциплін, зокрема, граматики, де студент не має застарілого шаблону, а навпаки — вільний у своєму виборі та плані роботи.

Контрольні заходи, які проводяться у ВНЗ, визначають відповідність рівня набутих студентами знань, умінь та навичок вимогам нормативних документів щодо вищої освіти і забезпечують своєчасне коригування навчального процесу [1].

Мета даної роботи полягає у розкритті позитивного впливу контролю на результат з дисципліни. Такий проектний підхід до складання іспиту сприяє виробленню радісних емоцій та психологічного задоволення студентів під час та після запропонованої форми діяльності.

Семестровий контроль — це форма підсумкового контролю засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни за семестр, що проводиться як контрольний захід під час екзаменаційної сесії [1].

Сучасна комунікативна методика пропонує широке впровадження в навчальний процес активних нестандартних методів і форм роботи для кращого свідомого засвоєння матеріалу. Одним з найефективніших та найсучасніших методів є метод проектів.

Проект — це послідовний і самодостатній набір заходів, розроблений для досягнення поставлених результатів у межах визначених часових рамок [3].

Теоретичні засади проектної діяльності розкриваються у дослідженнях В. Гузєєва, О. Коберника, Н. Матяш, О. Пехоти, Є. Полат, В. Радіонова, В. Слободченкова, С. Сисоєвої, І. Шендрик та ін.

Методи навчання не є простими алгоритмізованими одиницями, їх раціональне та вмотивоване використання на заняттях з іноземної мови вимагає креативного та впорядкованого підходу як з боку викладачів, так і з боку студентів. Яскравим прикладом використання проектної діяльності може слугувати підсумковий семе-

стовий контроль успішності студентів з дисципліни «Практична граматики англійської мови», коли заздалегідь відомий граматичний матеріал та тематику студенти повинні впровадити в проєкт, який буде представлено аудиторії на підсумковому контрольному занятті. Виконання проєктів розраховується на певний проміжок часу, протягом якого здійснюватиметься самостійна, індивідуальна, парна та групова роботи. Метою методу проєктів є створення умов, за яких студенти самостійно й охоче отримують знання з різних джерел, вчать користуватися ними (знаннями) для розв'язання нових пізнавальних і практичних завдань; удосконалюють комунікативну майстерність, працюючи в різних групах; розвивають дослідницькі вміння та аналітичне мислення. Виконання проєкту передбачає зв'язок з реальним життям, незвичайність форми представлення матеріалу і самостійності його приготування, створення реквізитів. Це може бути представлено як фото-, аудіо- або відеозвіт, а також сценарій. Матеріал може подаватися в різних формах: дискусія, огляд, виставка, демонстрування, рольова гра, диспут, повідомлення, драматизація. Під час підготовки студенти не тільки виявляють та вдосконалюють креативність, але й головне – ґрунтовно працюють над граматичним матеріалом!

Тему пропонує викладач, а також підкріплює її граматичним матеріалом, який повинен бути використаний.

Наприклад, для засвоєння та контролю The Past Simple Tense, The Past Perfect Tense пропонуються теми з історії світових війн (Вітчизняна війна 1812 р., Велика Вітчизняна війна 1941-45 рр.). До тем про медицину додається граматичний матеріал – Conditional Mood, The Future Tenses (Passive).

Під час виконання проєктів студенти демонструють застосування на практиці знань англійської граматики з правильною вимовою, інтонацією, а також свою акторську майстерність. Задоволення отримує як аудиторія, так і самі виконавці.

Проєктне навчання стимулює і посилює позитивну мотивацію до навчання, активізує дидактичні підходи, пізнавальну діяльність, стимулює зростанню інтересу, дозволяє вчитись на власному досвіді, дає задоволення і бачення продукту своєї праці [2].

Отже, проєктна діяльність передбачає інтеграцію та безпосереднє застосування знань та вмінь, спрямованих на набуття особистісного досвіду. Вона створює позитивні умови для творчої та ефективної самореалізації студентів, сприяє розвитку їх інтелектуальних здібностей, самостійності, відповідальності, умінню планувати, приймати рішення, оцінювати результати.

Література:

1. Види та рівні контролю навчальних досягнень студентів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chnu.cv.ua/index.php?page=ua/scienc/02%20osvitniad/04>. (Дата звернення: 25. 01. 2017).
2. Левитес Д. Г. Практика обучения: современные образовательные технологии. – М., 1998. – 288 с.
3. Учнівські проєкти. Методика і технологія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/method/technol/1899/>. (Дата звернення: 25. 01. 2017).

Tynkaliuk O.V.

Candidate of pedagogical sciences,
associate professor
Department
of foreign languages for sciences
Lviv National
Ivan Franko University,
Ukraine

GENERAL APPROACHES TO MODEL CONSTRUCTION OF READINESS FORMATION OF THE FUTURE ECONOMISTS TO PROFESSIONAL FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATION

Abstract: *The article is dedicated to substantiation and experimental testing of pedagogical conditions of readiness formation of the future economists to professional foreign language communication (PFLC). Relevance of the material, stated in the article, is predefined by the necessity of special training of the future economists for PFLC and model construction of readiness formation of the future economists to PFLC. The author grounds the model in the process of learning the English language which becomes active under available pedagogical conditions. These conditions provide the efficiency of educational process. Structural components and stages of model implementation are presented in the article. Problem of readiness formation of the future economists to PFLC is considered on the basis of a number of methodological approaches. Efficiency of pedagogical conditions has been experimentally tested by comparison of the formative experiment results in experimental and control groups.*

Key words: future economists; professional foreign language communication; model of readiness formation; components of readiness formation; stages of readiness formation; pedagogical conditions.

European choice of Ukraine and its focus on innovation model of personality development causes urgent need in creation of integrated model, determination and substantiation of pedagogical conditions, introduction of innovative technologies, new forms and means of teaching university students that would ensure high and satisfactory levels of PFLC of the future economists.

Some aspects of the problem were investigated in the following areas: preparation of future managers to foreign language communication (Andrew P. Hayes, S. R. Axley, V. Borschovetska, P. G. Clampitt, J. Crowther-Alwyn, T. Dudley-Evans, Yu. Hapon, M. J. St. John, N. Lohutina, L. Zhukov, etc.); readiness formation of non-linguistic faculties specialists to foreign language communication (M. Babynets, N. Dementieva, N. Goncharova, M. Halytska, L. Haponenko, etc.); ways to improve the level of training future specialists for professional (business) communication (B. Barrett, I. Berman, M. Guffey, D. Loewy).

Overview of reference sources relevant to the issue under discussion proves that existing professional training system insufficiently meets the needs of post-industrial society and requirements of employers in a globalized labour market where it is impossible to be competitive without knowledge of the foreign language and skills of adequate communica-

tive behavior in various situations.

In this regard, **the purpose of the article** is: to test and find out categorial essence of the key concepts of research (“modeling”, “the model of readiness formation of the future economists to PFLC”, etc.); to analyze the reasons, which complicate the process of foreign language training the future economists for PFLC; to identify general didactic and specific principles of model construction; to justify the model of readiness formation of the future economists to PFLC in the process of learning the English language; to describe structural components and stages of model implementation in higher Ukrainian educational institutions; to use pedagogical experiment to test pedagogical conditions.

It is commonly accepted that modeling is considered to be the only way offered by pedagogical science for understanding and predicting complex pedagogical phenomena which allows teachers to identify negative impacts, eliminate or reduce them, examine the process by giving chance to see connection between the elements [4, 98]. On the basis of the subject and objectives of our study, let us consider the nature of modeling. Under the concept *modeling* scientists understand indirect and mediated method of scientific research of the objects of study by examining their models [17, 393].

Among the main reasons which complicate the process of foreign language training of the future economists, we should mention the following: absence of scientifically grounded model of readiness formation of the future economists to PFLC in the process of learning the English language of professional communication; insufficient usage of foreign language knowledge in the process of studying economic disciplines; failure to comply with differentiated approach in the process of learning English by students of different institutions (20, 60-61).

Readiness of the future economists to PFLC, we consider as an open pedagogical system. Model is a schematic representation of the system. It is defined taking into account the views of researchers: ([1; 18; 21], etc.).

Model of readiness formation of the future economists to PFLC is determined as an integrated structurally organized system of foreign language training of the specialist of economic profile, which consists of a set of interrelated and interdependent elements: purpose, methodological approaches, structure, content and stages of readiness formation to PFLC, general and specific methodological principles, methods, tools, training technologies, forms of learning organization, levels of readiness formation, criteria and indicators; pedagogical conditions and result [20, 61].

While constructing the model we considered necessary and sufficient *conditions* of model existence distinguished by Shtoff [18, 10-18]: similarity between the model and original, which form is clearly expressed and accurately recorded (*condition of reflection and analogy clarification*); model in the process of scientific cognition substitutes the object that is studied (*condition of representativeness*); study of the model allows to obtain the information about the original (*condition of extrapolation*). Scientist notes that common feature of all models is their ability to represent reality. Among other important features of models are: reflection of the essential features of the object that is studied; research of the system in unity and cooperation of all its basic elements; forecasting of system development.

We also took into account basic principles of model creation suggested by Ziazium [23, 69]: *objectivity* (to reflect the real state); *subjectivity* (to represent the object considering the thesaurus of the recipient); *normativeness* (to represent desirability); *openness* (to pro-

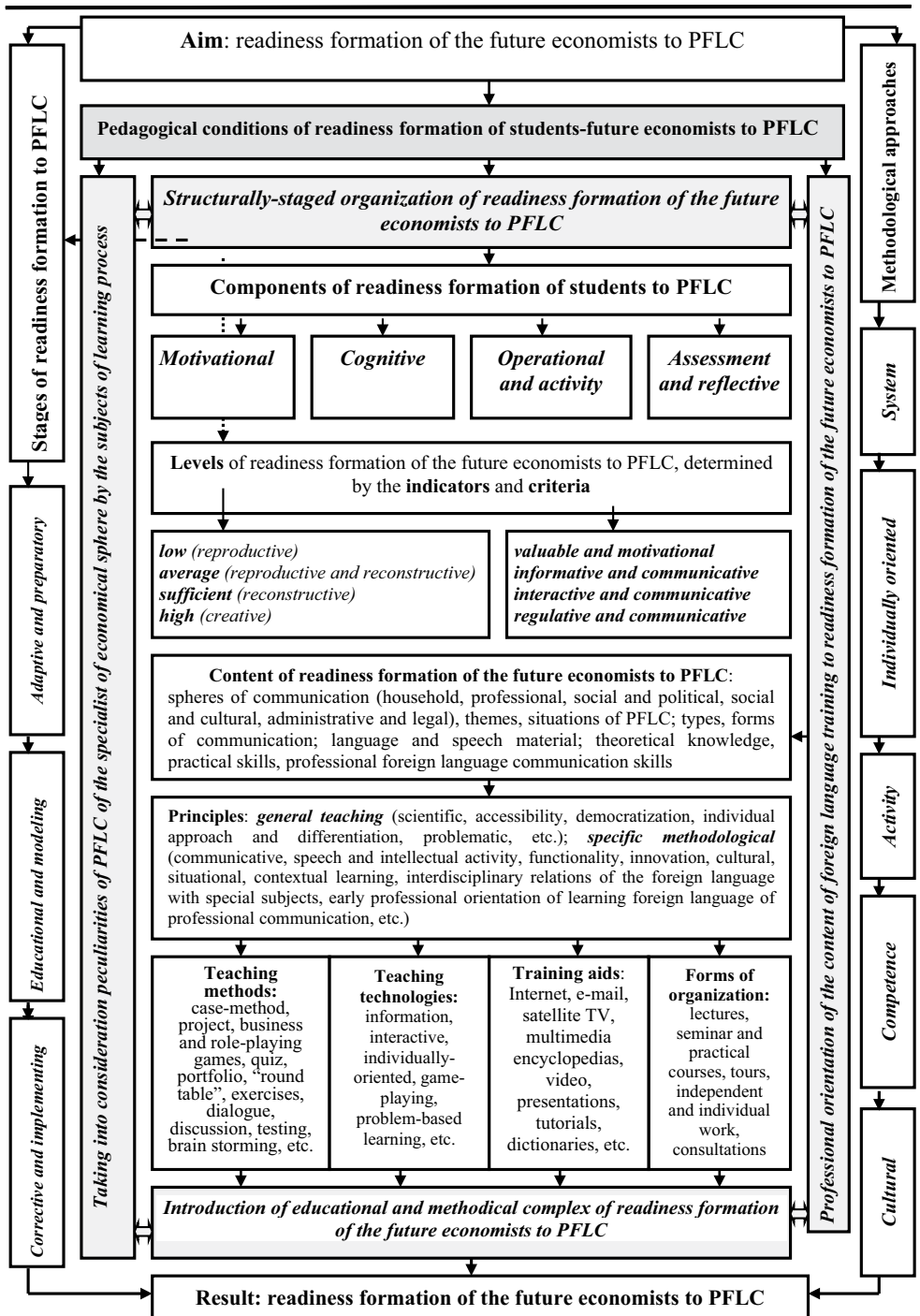

Fig.1. Model of readiness formation of the future economists to PFLC

vide projective and technology activity); *adaptability* (to represent adaptivity to individual features); *interactivity* (to provide a dialogue).

In addition, based on the recommendations of Kukhta [12, 84], we considered the following requirements to model construction: willingness of students to learn PFLC should be formed not only in the process of learning the foreign language, but also disciplines of social and humanitarian, fundamental and general economic training; formation of students' readiness must be systemic, consider professional orientation, meet current level of scientific development and requirements of information society and modern educational paradigm; act as a part of training and be closely linked with future professional activity.

It should be noted that model construction involves the following steps: choice of model form; determination and consistent study of its structural elements; methodical, material and technical support; development of pedagogical design; transformation of the conceptual model into structural one; creating a visual image of the model; identifying hierarchical relations of structural elements and their interactions; approbation of constructed model; experimental verification of its effectiveness; adjustment; usage of the model in the learning process.

Implementation of the experimental model should provide: formation of students' motivational sphere, assimilation of theoretical knowledge system, practical skills, ability to reflection and adequate self-assessment. Experimental model is presented in (Fig. 1).

Components of the experimental model are the following: theoretical understanding of characteristics of the main methodological approaches to readiness formation of the future economists to PFLC; determination of pedagogical conditions: taking into consideration peculiarities of PFLC of the specialist of economical sphere by the subjects of learning process; structurally-staged organization of readiness formation of the future economists to PFLC (components, criteria, indicators, levels and stages of readiness formation); professional orientation of the content of foreign language training to readiness formation of the future economists to PFLC (goal, objectives, learning content, selection of principles of educational material); introduction of educational and methodical complex of readiness formation of the future economists to PFLC (selection of principles, methods, means and forms of students' readiness to PFLC), analysis of the experimental study, which resulted in achievement by the students of experimental groups sufficient and high levels.

Problem of readiness formation of the future economists to PFLC is considered on the basis of a number of methodological approaches: *System approach* allows considering the system of foreign language training in the integrated system of professional training in high school and determining the structure of readiness formation of the economic profile specialist to PFLC.

Thus, *pedagogical system* of readiness formation of the future economists to PFLC is regarded as *an open dynamic system that is subjected to the target, main principles (consistency, integrity, communication, structuring, determination and development, etc.) and linked to professional environment*. It can evolve and change due to external and internal factors; *Activity approach* provides mastering of the basic types of speech activity (speaking, listening, reading and writing); *Individually oriented approach* promotes readiness of the future economists to PFLC in the process of professional training of students based on their individual characteristics and level of readiness; *Competence approach* allows assessing the level of students' readiness to professional activity on the basis of competence and professional

qualities; *Cultural approach* focuses students on mastering general cultural values, different types of professional culture, especially culture of native speakers, rules of professional etiquette and communicative behavior.

The most important structural elements of readiness formation are pedagogical conditions. They include the conditions which are deliberately created in educational process and should provide the most efficient flow of external process and improve efficiency of learning, usage of the content of educational material, methods and forms of education (12, 141). In the research, we proceeded from understanding that teaching students PFLC is successful due to realization of the complex of interrelated and interdependent pedagogical conditions.

The first pedagogical condition — *taking into consideration peculiarities of PFLC of the specialist of economical sphere by the subjects of learning process* — involves consideration of the features of communication in a foreign language environment by teachers who carry out foreign language training of students and by the students themselves, related to skills of the specialist.

In the process of study the following features of PFLC of the future economist were identified: capacity to oral communication in the English language and establishment of written contacts in situations of PFLC, etc; types, forms, functions of PFLC; barriers of professional communication; personal and professional qualities of the specialist. This condition was implemented during practical classes. We used business games, role-playing games and quizzes, riddles, puzzles, crosswords, questionnaires and so on. This contributed to students' understanding of mental characteristics and rules of speech etiquette and behavior inherent to native speakers, functions of professional communication, theoretical understanding and practical usage of professional literature, formation of skills for establishing written contacts in situations of PFLC; mastering skills of oral monologue (report, public speech, etc.) and oral professional communication dialogue (business conversation, professional discussion, etc).

The second pedagogical condition — *structurally-staged organization of readiness formation of the future economists to PFLC* — provides justification of readiness structure, its formation stages, criteria and levels of model development.

Analysis of scientific sources and conducted research gives grounds to assert that readiness of students covers *motivational component* (needs, motives, interests, value orientation, attitude to PFLC), *cognitive component* (linguistic knowledge about the foreign language system; communicative, social and cultural, intercultural, linguistic and professional, strategic and pragmatic knowledge), *operational and activity component* (linguistic, communicative, interactive, perceptual, organizational, informational, creative skills, etc.), *assessment and reflective component* (mastering students' abilities to reflection and objective evaluation of the results of communication in foreign language environment).

Criteria and indicators that determine formation of students' readiness to PFLC include: *valuable and motivational criteria* (indicators: formation of students' positive motivation to master PFLC, active and creative attitude to learning the English language and PFLC); *informative and communicative* (depth, consistency, awareness, accuracy, amount of knowledge required for successful implementation of the foreign language communication); *interactive and communicative* (reliability, autonomy, level of mastery of skills system associated with the performance of the tasks of students' future professional activity); *regulative*

Table 1.

Levels of readiness formation of economic specialties students of the 1st -2nd courses to professional foreign language communication

Levels	Groups											
	Experimental						Control					
	Beginning of the experiment		Intermediate stage		Ending of the experiment		Beginning of the experiment		Intermediate stage		Ending of the experiment	
	people	%	people	%	people	%	people	%	people	%	people	%
low	227	57,3	161	40,6	96	24,2	223	55,2	211	53	200	50
average	134	33,8	97	24,6	60	15,2	143	35,4	128	32	116	29
sufficient	24	6,1	80	20,2	135	34,2	26	6,4	36	9	46	11,5
high	11	2,8	58	14,6	105	26,4	12	3	25	6	38	9,5

and communicative (formation of adequate self-esteem, communicative abilities to assess the behavior of communicative partners).

To track the dynamics of students' readiness formation to PFLC we established the scale and four levels of assessment of students' readiness: *high* (creative), *sufficient* (re-constructive), *average* (reproductive and reconstructive) and *low* (reproductive). Process of readiness formation of students is phased and includes three stages: *adaptive and preparatory* (1-2 semesters), *educational and modeling* (3-4 semesters), *corrective and implementing* (5-8 semesters).

Innovative teaching methods were introduced for practical implementation of the second condition: portfolio (reflective, problem and research, thematic, etc.), case method, business games, role plays, project method (implementation of research, information, creative projects), and the like.

To ground the third pedagogical condition — *professional orientation of the content of foreign language training to readiness formation of the future economists to PFLC* — we were guided by the fact that mastering foreign language communication enables students to achieve sufficient level of foreign language professional communicative competence. We have developed the content of readiness formation of the future economists to PFLC, covering some areas of communication (household, social and cultural, social and political, professional, administrative and legal), themes ("Common work environment and everyday work"; "Business trips"; "Functioning of the market system"; "Business entities in the system of market relations"; "research in Economics" and others) and typical situations of oral and written PFLC (speech at the conference, business interview with an employer during an employment, participation in meetings while discussing professional issues; communication with foreign partners over the Internet, writing business documents in the English language, etc.).

To implement the third pedagogical condition we conducted competitions for the best knowledge of English; business and role-playing games («Business etiquette», «A business interview», «Corporate culture», «Curriculum vitae», «Company policy», etc.). Professional orientation of teaching content in the process of learning the workshop «Fundamentals of professional foreign language communication» provided the system of exercises, discussions and dialogues, games: «It's a deal», «Invent a company», «Forming

a subsidiary», ([19; 22; 15]).

The fourth pedagogical condition — *introduction of educational and methodical complex of readiness formation of the future economists to PFLC* — provided consideration in the learning process a number of learning principles, selection and modification of methods, means and forms of training, monitoring academic progress of students' organization of independent and individual work. Realization of this condition ensures compliance of general didactic and specific methodological principles of learning: communicative, speech and intellectual activity, functionality, innovation, cultural study, situational, contextual learning, early professional orientation to training foreign language communication, interdisciplinary connections of the foreign language with special disciplines, integration of training, autonomy of educational activity, dominant role of exercises, taking into account principle of the native language.

In order to form student's readiness to PFLC different methods were used (case method, discussions, portfolio method, "round table", brainstorming, business and role-playing games); interactive learning technologies: "Talk Show", "Aquarium", "Range of ideas", "Dialogue" etc.; performing of creative tasks: essays, compositions, reports, projects, etc.; writing annotations to diploma papers; *means*: Internet, e-mail, multimedia encyclopedias, satellite TV. These methods were introduced during the workshops, individual and independent work. Various types of control, grounded in our study made it possible to diagnose students' performance. Effectiveness of pedagogical conditions introduced in educational process of higher institutions of economic profile was experimentally verified.

Before introduction of formative activities we conducted basic experiment using traditional methods of teaching. Results of the basic experiment showed that teaching the English language in higher Ukrainian educational institutions needs improvement. First of all, it should be noted that formative stage of the pedagogical experiment included the first and second year students of economic faculties of five Ukrainian universities. In order to ensure the comparability of pedagogical experiment results students were divided into the experimental groups (396 students) and control groups (404 students). In the control groups traditional methods of teaching students were used. In the experimental groups pedagogical conditions of readiness formation of the future economists to PFLC were introduced. Implementing them in the process of study of the first year students, we were guided by several learning principles, in particular, the principle of early professional orientation to learning a foreign language.

For our pedagogical experiment we picked up and modified different methods: test for determining the attitude of students to foreign language learning; test for determining the level of students' communication skills; test for determination the interest index of students to foreign language learning; questionnaires for diagnosing students' evaluative and reflective skills; test for diagnosing the degree of students' importance motives for learning the foreign language; questionnaires for diagnosing the formation of students' knowledge about PFLC; method of unfinished sentences to determine awareness of students about PFLC, etc. Dynamics of the levels of students' readiness to PFLC in the process of formative experiment we presented in Table 1.

Results. Thus, the analysis of pedagogical experiment showed that in the implementation process of pedagogical conditions a number of students of experimental groups increased high and sufficient levels of readiness by all criteria. In particular, a number of students with high level of readiness formation in the experimental groups increased from

2,8% to 26,4% (23,6%). A number of students with sufficient level of readiness formation increased from 6.1% to 34.2% (28.1%), a number of students with middle level reduced from 33.8% to 15.2% (18.6%) and a number of students with low level reduced from 57.3% to 24.2% (33.1%). In control groups we observe some increase in high level up to 6.5%, sufficient – up to 5.1%, while average reduced to – 6.4% and low – to 5.2%.

Conclusions. From the research that has been carried out, we can conclude that: model of readiness formation of the future economists to PFLC is determined as an integrated structurally organized system of foreign language training of the future economist, which consists of a set of interrelated and interdependent elements; the model implies such components as: aim, methodological approaches, structure of readiness formation; content and stages of readiness formation of the future economists to PFLC; principles; methods, training aids, forms of training organization, levels of readiness formation, criteria and indicators of readiness formation, pedagogical conditions and result; efficiency of the pedagogical conditions has been experimentally tested by comparison of formative experiment results in experimental and control groups; analysis of the results of the experimental research made it possible to assert the efficiency of pedagogical conditions and feasibility of implementation of the model in educational process of universities; as a result of the research the author has worked out the text-book “The World of Economics”, the grammar-book “English Prepositions in Use”, the workshop “Basis of PFLC” and methodical recommendations.

Perspectives. Urgency of the problem determines the necessity for further research of the theory and practice of readiness formation of the future specialists of non-linguistic faculties to professional communication abroad, peculiarities of implementation of computer and information technologies in the process of training professional communication for non-linguistic faculties’ students.

References:

1. Andrieieva, H. Sotsialnaia psihologija: uchebnik dlja vysshyh uchebnyh zavedenij [Social Psychology: textbook for higher educational institutions]. Moscow, Russia: Aspekt, 1999. – 376 p.
2. Barrett B. The Internet and Business English. – Oxford : Summertown Publishing, 2003. – 198 p.
3. Crowther-Alwyn, J. Business Roles 12 simulations for Business English. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1997. – 100 p.
4. Dakhin, A. N. Modelirovanie kompetentnosti uchastnikov otkrytogo obrazovanija [Modeling of expertise of the participants of open education]. Moscow, Russia: NII shkolnyh tehnologij, 2009. – 292 p.
5. Dudley-Evans, T., & M. J. St. John. Developments in ESP. A multi-disciplinary approach. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1988. – 301 p.
6. Flinders, S. & Sweeney, S. Business English Pair Work 1. Conversation Practice for Business People: N. Brieger, London: Penguin books, 1996.–184 p.
7. Flinders, S. & Sweeney, S. Business English Pair Work 2. Further Conversation Practice for Business People: N. Brieger, London: Penguin Books, 1998. – 175 p.
8. Guffey, M. E. & Loewy, D. Business Communication: Process and Product.–Mason, OH: Southwestern Cengage Learning. – 2011. – 644 p.
9. Hall G. E. Competency-Based Education : A process for the improvement of education,

- N. J. : Prentice-Hall, 1976. – 376 p.
10. Hutchinson T. English for Specific Purposes : A Learning-Centered Approach. – Cambridge University Press, 1987. – 179 p.
 11. Kochmina, G. S. Pedagogicheskie usloviya organizacii inozazychnogo delovogo obshchenija studentov v uchebnom processe [Pedagogical conditions of organization of foreign language business communication of students in the educational process] Phd thesis, Orenburg state. Univ., Orenburg. Russia, 2002. – 183 p.
 12. Kuhta, I. V. Formuvannja inshomovnoi komunikatyvnoi kultury majbutnih fahivtciv turystychnoi sfery [Formation of foreign language communicative culture of future specialists of tourism industry] Phd thesis, Volodymyr Hnatyuk Ternopil National Pedagogical University, Uzhgorod. Ukraine, 2011. – 446 p.
 13. Lehman, C. M. & DuFrene, D. D. Business Communication. USA: South-Western, Cengage Learning, 2011, 2008. –621 p.
 14. Locker, K. O. Business and Administrative Communication. Boston a.o. : Irwin, McGraw-Hill, 1998. – 680 p.
 15. Loregran, J. Video in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press, 1990. – 340 p.
 16. Lussier, R. N. Human relations in organizations: a skill-building approach. Boston, McGraw-Hill, Inc., 1996. – 560 p.
 17. Shynkaruk, V. I. Filosofskiy slovnyk [Philosophical Dictionary] Kyiv, Ukraine: URE, 1986. – 800 p.
 18. Shtoff, V. A. Gnoseologicheskie funktsii modeli [Epistemological functions of the model]. Voprosy filosofii, №12. – P.10-18.
 19. Tomalin, B. Video in the English Class: Techniques for successful teaching. London : BBC English, 1990. – 530 p.
 20. Tynkaliuk, O. V. Pedagogichni umovy formuvannia gotovnosti majbutnih ekonomistiv do profesijnogo inshomovnogo spilkuвання [Pedagogical conditions of readiness formation of the future economists to professional foreign language communication] Phd thesis, Volodymyr Hnatyuk Ternopil National Pedagogical University, Lviv. Ukraine, 2014. – 399 p.
 21. Volkova, N. P. Profesijno-pedagogichna komunikacija: navchalnyi posibnyk [Professional-pedagogical communication: tutorial]. Kyiv, Ukraine: Akademija, 1989. – 222 p.
 22. Warshauer, M., Meloni, C. & Shetzer, H. Internet for English teaching: Alexandria, VA: Teasol, 2000. – 176 p.
 23. Ziazium, I. A. & Sagach, G. M. Krasa pedagogichnoi dii [The beauty of the pedagogical action]. Kyiv, Ukraine: Ukrainsko-finskyi instytut menedzhmentu i biznesu, 1997. – 354 p.

І.В. Зуєва

викладач

Н.М. Гриняєва

викладач

Криворізький коледж економіки та управління
Державного вищого навчального закладу
«Київський національний економічний
університеті мені Вадима Гетьмана»

ГУРТКОВА РОБОТА ЯК ФОРМА ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ ПРИ ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ

***Анотація.** В даній статті розглядаються особливості формування мотивації студентів до вивчення іноземної мови через позааудиторну роботу. Вивчення іноземної мови базується не лише на вивченні граматичних правил, лексики, а також на пізнанні культури людей, які проживають в країні, мову якої студенти вивчають, тому саме краще досягати даного ефекту за допомогою організації різноманітної позааудиторної роботи, яка пов'язана з мовою.*

Ключові слова: формування мотивації, позааудиторна робота, гурткова робота, вивчення іноземної мови.

Постановка проблеми. Сучасний стан міжнародних зв'язків України, вихід її до європейського та світового простору зумовлюють розглядати іноземну мову як важливий засіб міжкультурного спілкування. Як відомо сучасні нормативні матеріали орієнтують викладачів на формування у студентів певного рівня іншомовної комунікативної компетенції, тобто здатності спілкуватися іноземною мовою на міжкультурному рівні. Головна мета навчання іноземної мови полягає у формуванні у студентів комунікативної компетенції, базою якої є комунікативні уміння, сформовані на основі мовних знань і навичок. В статті розглядаються особливості формування мотивації студентів до вивчення іноземної мови через позааудиторну, а саме гурткову роботу. Вивчення іноземної мови базується не лише на вивченні граматичних правил, лексики, але й на пізнанні культури, людей, які проживають в країні, мову якої студенти вивчають, тому саме краще досягати даного ефекту за допомогою організації різноманітної гурткової роботи, яка пов'язана з мовою.

Аналіз актуальних досліджень. Огляд сучасної методичної літератури засвідчив, що проблема організації позааудиторної роботи з іноземної мови була об'єктом дослідження у працях багатьох учених. Дослідниками підкреслюються різноманітні аспекти проблеми організації та проведення позааудиторної роботи такі як: роль поза аудиторної роботи в підвищенні мотивації вивчення іноземної мови учнями (Шерстінікіна В. Н.); організація позааудиторної роботи на різних ступенях навчання (Шепелева В. І., Савіна С. Н.); специфіка позааудиторної роботи та її взаємозв'язок з навчальним процесом (Якушина Л. З.). Крім того, були дослідження присвячені підготовці викладача до її проведення (Загородня О. О., Карпова В. М.). Сьогодні ми повинні навчити наших студентів використовувати іноземну мову як

інструмент у діалозі культур і цивілізацій сучасного світу. Ми повинні підготувати їх до спілкування в реальних життєвих ситуаціях, навчити здобувати знання самостійно з метою вдосконалення в галузі обраної майбутньої професії. Саме на заняттях з іноземної мови викладач повинен формувати у студентів уміння і навички іншомовного спілкування, передбачити досягнення ними такого рівня комунікативної компетенції, який був би достатнім для здійснення спілкування у певних комунікативних сферах, орієнтуватися у соціокультурних аспектах країни, мову якої вивчають. Іноземна мова в наш час не тільки важливий засіб спілкування, одержання інформації. Знання мови свідчить про рівень освіченості, інтелігентності людини.

Мета нашої статті – дослідити вплив позааудиторної, а саме гурткової роботи на формування комунікативної компетенції студентів.

Виклад основного матеріалу. Народне прислів'я каже: скільки мов ти знаєш, стільки разів ти людина. Володіння іноземною мовою є важливим для громадян нашої країни не тільки враховуючи загальносвітові стандарти: освіченій людині необхідно знати, як мінімум, одну іноземну мову.

В історії освіти вивчення іноземної мови завжди займало неоднорідне місце, оскільки то вона опинялася на рівні другорядної дисципліни, то вона ставала об'єктом особливої уваги. Мова виступає як пізнання картини світу, залучення цінностей, які створені іншими народами. Одночасно мова – це ключ до відкриття унікальності і своєрідної самобутності народу та його історичних досягнень. На сьогоднішній день вивчення іноземної мови в вищих навчальних закладах стало важливим питанням, якому приділяється все більше уваги. Кожний викладач хоче зробити процес вивчення іноземної мови цікавим та захоплюючим. Практичний досвід переконує нас в тому, що одним з важливих факторів при вивченні іноземної мови є мотивація, нестаток якої в студентів в наш час викликає певну складність. Іноземна мова являє собою не ще один предмет в освіті, це нова система мислення, новий образ світу, оскільки мова – це не лише набір знаків, це засіб сприйняття, оскільки говорити й розуміти мову – це питання бачення світу, без якого успіхи у вивченні іноземної мови будуть мінімальними.

Мотивація є вагомим фактором успішності навчання в цілому, зокрема при вивченні іноземної мови. Вона є пусковим механізмом будь-якої діяльності. Формування мотивації – це не переклад викладачем в голови студентів вже готових мотивів та цілей навчання, це насамперед створення умов для проявлення внутрішніх бажань до навчання, усвідомлення їх самими студентами та подальше само розвинення мотиваційної сфери [2]. Отже, головне призначення навчання іноземної мови складається у формуванні іншомовної комунікативної компетенції, тобто здатності і готовності здійснювати іншомовне, міжкультурне спілкування з носіями мов, реальне практичне володіння іноземною мовою, що має сприяти розвитку особистості студентів, формуванню наукової картини світу, критичного мислення, а також соціальної адаптації та конкурентоспроможності на ринку праці.

Своїм змістом та структурою заняття має якомога більше мотивувати студентів до вивчення іноземної мови. Але дуже часто елементарна підготовка до занять не мотивує студентів вивчати мову, тому викладачеві треба вдаватися до певних хитрощів, щоб заохотити студентів вчитися. Під час вивчення іноземної мови повинні бути поставлені практична, виховна, освітня та розвиваюча цілі,

яких має триматися викладач для досягнення вищого рівня мотивації студентів до вивчення мови. У більшості випадків заняття не вистачає для того, щоб повністю поринути в середовище, в культуру країни, мову якої студенти вивчають. Для цього ми пропонуємо звернути увагу на такий вид роботи зі студентами як виховна позааудиторна робота [3].

За допомогою виховної позааудиторної роботи можна познайомити студентів з видатними творами музичного, образотворчого, архітектурного мистецтва. Досвід показує, що студенти завжди охоче перекладають тексти сучасних пісень, беруть участь у конкурсах на кращий переклад і виконання пісень та віршів. Прививати інтерес студентів до іноземної мови можна через оглядові лекції, присвячені зарубіжній літературі, через заняття з позааудиторного читання, через тематичні вечори, вікторини, брейн-ринги та інші виховні заходи, які допоможуть в свою чергу створити міцну мотиваційну основу для вивчення іноземної мови та стати значним резервом та засобом досягнення цілей навчання.

Позааудиторні заняття з іноземної мови базуються на володінні навичками та уміннями, які створюються безпосередньо на заняттях з іноземної мови, тому важливо, щоб студенти користувалися ними одночасно, таким чином покращуючи та розвиваючи їх відповідно до умов та особливостей виховної позааудиторної роботи. Таким чином, такий вид роботи може позитивно впливати на навчальну діяльність студентів [1].

На даний час в Криворізькому коледжі економіки та управління студенти вивчають наступні іноземні мови: англійську, німецьку, французьку. Аби досягти гарних успіхів, студенту і викладачу необхідно поєднувати аудиторну роботу з позааудиторною.

В наш час школа повинна всебічно сприяти підвищенню мотивації вивчення іноземної мови, що і може здійснюватися, коли викладач "виходить" за рамки навчальної програми, надає різноманітну цікаву інформацію. Це добре здійснювати у межах поза аудиторної роботи, організаційною формою якої є гурткова.

В нашому навчальному закладі існує два гуртка з іноземної мови, а саме «Євроклуб» (керівник – викладач Гриняєва Н.М.) та «Гурток англійської мови» (керівник – викладач Зуєва І.В.) , робота яких доповнює один одного. Заняття гуртків не регламентовані навчальною програмою. У зв'язку з цим відкриваються необмежені можливості для дослідницької діяльності викладача, урізноманітнення форм, методів і прийомів роботи.

Метою гуртків є поглиблення та вдосконалення знань, вмінь та навичок у студентів з іноземної мови.

На засіданнях гуртків студенти займаються наступними видами діяльності:
Написання рефератів.

Участь у проектній роботі : здійснено спільний проект з творчою групою Криворізького автотранспортного коледжу «Кривий Ріг – моє місто». В рамках вищезазначеного проекту студенти займались таким видом роботи як літературний переклад. Завдяки цій роботі ними було здійснено літературний переклад гімну міста Кривого Рогу на англійську мову, який було записано в студії звукозапису та презентовано на міському конкурсі «Кривий Ріг – моє місто».

Створення та захист тематичних презентацій фахового спрямування, де студенти, презентуючи свою майбутню спеціальність мають змогу поглибити та

(мал.1)

(мал.2)

(мал.3)

(мал.4)

традицій та культури народів країн Великої Британії. Протягом цього року було проведено:

- краєзнавчу бесіду, під час якої студенти вивчали історію розвитку країн Британії;
- круглий стіл, де обговорювались традиції народів Ірландії, Англії, Шотландії та Уельсу та їх роль у розвитку національної культури Британії;
- у формі презентаційних робіт студентами було представлено легенди та перекази країн туманного Альбіону.

Результатом роботи студентів стало проведення спільного відкритого засідання гуртків «Евроклуб» та «Гурток англійської мови» у формі літературного вечора на тему: «Традиції Туманного Альбіону. Ірландія. День Святого Патрика.» Метою заходу було розвинути допитливість, інтелектуальну, емоційну та мотиваційну сфери особистості студентів. (мал.3,4)

2014– 2015 навчальний рік було присвячено вихованню національно – патріотичної свідомості молоді тому гурткова робота проходила під гаслом «Моя Батьківщина – Україна!». На засіданнях гуртка студенти готували презентаційні роботи, присвячені впливу традицій на розвиток національної культури українців. Було проведено круглі столи, де обговорювалось місце української діаспори та української культури у контексті європейського суспільства. Як результат

діяльності гуртків стало проведення літературного вечора «Україна понад усе!», метою якого було виховувати у молоді глибокі патріотичні почуття, причетність і відповідальність за все, що відбувається з країною сьогодні, вдячність тим, хто віддає за неї життя; формувати громадянську позицію студентів, повагу, толерантність до інших народів, віру в краще майбутнє України. (мал.5)

(мал.5)

Наше сучасне студентство є дуже креативним та не звикло до стандартних підходів у вивченні певного матеріалу, зокрема іноземної мови. Заняття є заняттями, викладачі намагаються внести в них якомога більше цікавого матеріалу для заохочення студентів вивчати іноземну мову, але позааудиторна виховна робота особливо важлива у формуванні мотивації студентів, оскільки вона дещо відрізняється від загального навчального процесу своєю різноманітністю та неординарними видами її проведення. Позааудиторна робота при вивченні іноземної мови грає велику роль у формуванні особистості студента, оскільки вона є особливим соціокультурним середовищем, умовою для саморозвитку, реалізації власних творчих здібностей студентів, а також соціально-культурної ідентифікації та самовизначення. У різних видах позааудиторної діяльності викладач має змогу використати бажані форми занять та спробувати нові технології та додатковий матеріал, на який не вистачає часу або він не передбачений програмою. А отже, для підсилення мотивації студентів не варто забувати про зацікавленість студентів у всьому новому та переплітати це все разом, таким чином формуючи хороше підґрунтя для вивчення іноземної мови.

Література:

1. Козачок В. А. Самостоятельная работа студентов и ее информационно-методическое обеспечение: Учеб. пособие. — К.: Вища школа., 1990. — 150с.
2. Маркова А.К. и др. Формирование мотивации учения: Книга для учителя. М.: Просвещение, 1990. — 192с.
3. Паршина И.В. Самостоятельная работа учащихся по иностранному языку. // Иностранные языки в школе. — 1987. — №2.
4. Саенко Н.В. Культурологічний підхід до навчання іноземних мов у вищих технічних навчальних закладах : монографія / Н.В. Саенко. — Харків : ХНАДУ, 2008. — 344с.
5. Сухомлинський В.О. Методика виховання колективу // Твори в 5-ти т. Т1.- К., 1976. — 525с.

Репко І. П.

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки та психології,
проректор з науково-педагогічної роботи

Комунальний заклад

«Харківська

гуманітарно-педагогічна

академія»

Харківської обласної ради

Савинська Л. І.

учитель англійської мови

вищої категорії,

учитель-методист,

директор загальноосвітня школа

I-III ступенів №111

Харківської міської ради

Харківської області

Довгуй Я. І.

учитель англійської мови

II категорії

загальноосвітня школа

I-III ступенів №111

Харківської міської ради

Харківської області

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ УЧНІВ

Ключові слова: творчий потенціал, навчальний процес, інтерактивні технології.

Keywords: creativity, learning process, interactive technologies.

Оновлення на сучасному етапі розвитку суспільства всіх сфер соціального і духовного життя потребує якісно нового міжнародного рівня освіти. Розвиток творчих здібностей особистості є однією з центральних проблем педагогічної науки, оскільки прогрес суспільства передбачає постійне оновлення знань, подолання стереотипів, вироблення нових та нестандартних ідей та їх подальше втілення. Це можливо за умови опанування вчителями удосконаленими методами психолого-педагогічного впливу на особистість з метою розвитку та використання їх творчого потенціалу, що і є одним із пріоритетних завдань освіти.

Теоретико-методологічним підґрунтям цієї проблеми є праці Б. Ананьєва, В. Лозової, Д. Богоявленської, І. Волкової, Дж. Гілфорда, Н. Лейтеса, О. Леонтьєва, К. Платонова, С. Рубінштейна, М. Кларіна, В. Рибалки, С. Сисоевої, Б. Теплова, Е. Торренса та інших.

Мета роботи – схарактеризувати окремі інтерактивні технології як чинник

розвитку творчого потенціалу учнів загальноосвітніх закладів.

Тільки творчий педагог може створювати та пропонувати нові теорії, обирати нові технології, формувати творчу особистість. С. Сисоєва виділяє п'ять видів діяльності вчителя на уроці, які вважаються сприятливими для творчого розвитку учнів: 1) діяльність, що мотивує учнів до процесу навчання та сприяє розумінню ними його значення для особистісного розвитку; 2) діяльність, що цілеспрямовує, орієнтує учнів на мету і результат, спрямовує їх увагу на зміст і значення творчої діяльності, яку вони виконують; 3) діяльність, що індивідуально диференціює учнів, розвиває різні рівні можливостей, не обмежує їх у часі, стимулює всіх до відповідей; 4) діяльність, яка організує колективну творчу діяльність учнів, забезпечує організацію групових форм творчої навчальної діяльності; 5) діяльність, яка організує контроль-оцінювальну діяльність учнів [4].

Сучасні учні повинні вміти осмислювати отриману інформацію, застосовувати в конкретних умовах; водночас – розуміти сутність речей, знаходити нові нестандартні рішення, доводити власну думку іншим учасникам навчального процесу. Саме цьому сприяють інтерактивні технології, сутність яких полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів, а учитель й учень є рівноправними суб'єктами навчання [5].

Існують різні підходи до класифікації інтерактивних технологій навчання. В основу класифікації дослідника М. Кларіна покладено принцип активності (фізична, соціальна, пізнавальна). Фізична активність – зміна робочого місця, або виду діяльності. У соціальну активність учні залучені тоді, коли ставлять запитання, відповідають тощо. Пізнавальна активність – це доповнення учасниками викладеного матеріалу, самостійний пошук вирішення проблеми. Всі види активності взаємопов'язані [3].

Дослідники О. Пометун і Л. Пироженко поділили інтерактивні технології навчання на чотири групи. Групова навчальна діяльність – це форма організації навчання у малих групах учнів, об'єднаних спільною навчальною метою. Учителю керує роботою кожного учня опосередковано, через завдання, якими він спрямовує діяльність групи. Таке навчання відкриває для учнів можливості співпраці та спілкування зі своїми ровесниками, сприяє досягненню учнями вищих результатів засвоєння знань і формувань умінь. До групового навчання можна віднести роботу в парах, ротаційні трійки, «Два – чотири – всі разом», роботу в малих групах, «Акваріум». До фронтальних інтерактивних методів належать такі, що передбачають одночасну спільну роботу всього класу. Це – обговорення проблеми у загальному колі: «Мікрофон», незакінчені речення, «Мозковий штурм», «Навчаючи – вчуся», «Дерево рішень» та інші. До методів навчання у грі належать імітації, рольові ігри, драматизація. Учні самі обирають свою роль у грі; висуваючи припущення про ймовірний розвиток подій, створюють проблемну ситуацію, шукають шляхи її вирішення, покладаючи на себе відповідальність за обране рішення. Учителю в ігровій моделі – інструктор, суддя-рефері, тренер, голова, ведучий. Метод навчання у дискусії – важливий засіб пізнавальної діяльності учнів у процесі навчання, бо дискусія – широке публічне обговорення суперечливого питання. Дискусія сприяє розвитку критичного мислення, дає змогу визначити власну позицію, формує навички відстоювати особисту думку, поглиблює знання з певної проблеми. До таких методів відносять: «Метод ПРЕС», «Обери позицію», «Зміни позицію», «Ток-шоу», «Дебати» [5].

Під час інтерактивного навчання учні вчатьсЯ демократично спілкуватися з іншими людьми, критично й творчо мислити, приймати обґрунтовані рішення. При цьому до роботи залучаються всі учасники процесу, які працюють у групах у облаштованому класі, за задалегідь підготовленим викладачем матеріалом, із дотриманням процедури й регламенту, в атмосфері довіри [1].

Отже, підсумовуючи вище викладене, слід наголосити, що використання сучасних інноваційних технологій значною мірою підвищує ефективність навчального процесу, забезпечує взаємодією вчителя й учнів на засадах діалогу, сприяє високому інтелектуальному розвитку та оволодінню навичками саморозвитку особистості, задовольняє потребу учнів логічно думати, міркувати, творити, розвивати свій творчий потенціал.

Література

1. Анджейчак А. Психолого-педагогічні умови формування творчої особистості дитини в освітньо-виховних закладах / А. Анджейчак // Обдарована дитина. – 2000. – № 5. – С. 8-13.
2. Єльнікова О. Інтерактивні методи навчання, їх місце у класифікації педагогічних інновацій / О. Єльнікова // Імідж сучасного педагога. – 2001. – № 3-4 (14-15). – С. 71-74.
3. Кларін М. Інновації у світовій педагогіці: навчання на основі дослідження, ігри та дискусії / М. Кларін [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ukrdoc.com.ua/text/53590/index-1.html> (Дата звернення 11.01.2017).
4. Кратасюк Л. Інтерактивні методи навчання: Розвиток комунікативних і мовленевих умінь / Л. Кратасюк // Дивослово. – 2004. – № 10. – С. 2-11.
5. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О. Пометун, Л. Пироженко // Науково-методичний посібник. – К. : Видавництво А.С. К., 2004. – 192 с.

Ковальова Ю.А.

старший викладач кафедри фізичного виховання і оздоровчої фізичної культури Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

ПОЕТАПНІСТЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ У СТАРШОКЛАСНИКІВ

***Анотація.** У статті виокремлено та охарактеризовано етапи підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до формування морально-вольових якостей у старшокласників з урахуванням мотиваційного, когнітивного, комунікативно-діяльнісного, ціннісно-орієнтаційного та рефлексивного компонентів готовності.*

Ключові слова: професійна підготовка, педагогічна умова, морально-вольові якості, майбутній вчитель фізичної культури.

Keywords: professional training, pedagogical condition, moral and volitional qualities, the future teacher of physical training.

Вступ. Одне із найголовніших завдань сучасної освіти в Україні – виховання освіченої, творчої, високоморальної та вольової особистості, забезпечення пріоритетності її гармонійного, всебічного розвитку, становлення духовного, психічного та фізичного здоров'я майбутнього покоління. Ці нові орієнтири закладено у державні стандарти загальної освіти, а також в основи модернізації системи фізичного виховання, що відображено у чинних державних документах: Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, Законах України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про фізичну культуру і спорт”. Тому на сучасному етапі основними цілями професійної освіти є не тільки підготовка майбутнього фахівця, а й створення умов для розвитку особистості, яка неможлива без вирішення морально-психологічної підготовки педагогічних кадрів. Тобто, проблема розвитку особистості майбутнього вчителя та його підготовка до формування морально-вольових якостей у старшокласників залишається досить актуальною проблемою і є важливою складовою частиною підвищення його педагогічної культури.

Огляд наукових досліджень. Загальнотеоретичні аспекти підготовки педагога розкриваються у дослідженнях О.А. Абдуліної, А.М. Акусок, С.С. Вітвицької, Ф.Н. Гоноболіна, В.М. Гриньової, І.А. Зязюна, В.Г. Моторіної, В.А. Сластьоніна, А.І. Щербакова та ін. Різні аспекти професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури досліджували багато фахівців, зокрема: Е.С. Вільчковський, Г.Р. Генсерук, Л.О. Демінська, С.С. Єрмаков, А.П. Конох, В.М. Корецький, П.В. Красавцев, Т.Ю. Круцевич, А.М. Кузьмін, І.І. Наумчук, А.С. Нісімчук, О.В. Петунін, В.М. Платонов, І.М. Струнін, Л.П. Сущенко, Б.М. Шиян, Ю.М. Шкретій та ін.

Сучасні положення педагогів та психологів: В.П. Андрущенко, І.Д. Беха, Л.І. Божовича, Г.П. Васяновича, О.В. Глузмана, А.В. Донцова, М.І. Сметанського та ін. – сприяють вирішенню важливих питань професійної підготовки високоморального

вчителя. Накопичений певний досвід із підготовки майбутнього вчителя до морального виховання: І.Д. Бех, С.О. Ігнатенко, А.М. Залізняк, А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський та ін.

Аналізом структурних компонентів поетапної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до різних видів діяльності займаються О.Д. Гауряк [1], О.М. Киселиця [1], А.В. Леоненко [3], Г.Д. Кондрацька [2], О.М. Луханіна, В.М. Мазін, М.В. Пономаренко, А.В. Чепелюк [4] та ін.

Метою написання статті є виділити та обґрунтувати педагогічну умову, яка сприятиме підвищенню ефективності професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури, поряд із якою потрібно виявляти та виховувати морально-вольові якості самого майбутнього фахівця, а також паралельно готувати їх до формування цих якостей у старшокласників.

Виклад основного матеріалу.

Теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури [1,2,3,4] й практики вищих навчальних закладів засвідчив значну складність підготовки майбутнього вчителя фізичної культури (ПМВФК) до організації роботи з формування морально-вольових якостей у старшокласників (ФМВЯУС) і необхідність комплексного підходу до його розв'язання, зокрема визначення певних етапів, які здійснюються відповідно до принципу неперервності та є взаємопов'язаними. За нашою концепцією цей процес реалізовується у 3 етапи:

- організаційно-мотиваційний;
- когнітивно-діяльнісний;
- рефлексивно-оцінний.

На організаційно-мотиваційному етапі передбачено:

- формування позитивної мотивації та стимулювання до педагогічної діяльності;
- формування індивідуальних потреб особистості й професійного становлення на основі знань, власних можливостей та особливостей соматичного, психічного, інтелектуального, духовного й соціального здоров'я та розвиток спонукальних позитивних мотивів до педагогічної діяльності з ФМВЯ у старшокласників;

- чітка структуризація навчального матеріалу;
- завершення лекцій та окремих їх складових частин висновками, оцінками, рекомендаціями для майбутньої професійної діяльності з ФМВЯУС;
- засвоєння досвіду ФМВЯУС кращих педагогів (спостерігати, аналізувати й узагальнювати досвід роботи вчителів та викладачів з метою вдосконалення власної педагогічної майстерності).

На даному етапі педагогічного процесу відбувається пряме управління з боку викладача, який орієнтує студентів у навчальному матеріалі. Для того, щоб у майбутнього вчителя фізичної культури сформувалась позитивна мотивація до вивчення навчального матеріалу, зміст, засоби й форми повинні бути цікавими й актуальними. На даному етапі вважаємо за доцільне пропонувати такі навчальні матеріали, які викликають інтерес, стимулюють до обговорення ситуації, висловлювання особистої точки зору, свого ставлення до проблеми тощо. Разом з практичними заняттями, пропонуємо використання проблемних лекцій, де майбутні вчителі фізичної культури можуть не тільки пасивно сприймати інформацію, що передається викладачем, а й бути активними учасниками навчального процесу. До методів, які є доцільними для

використання на організаційно-мотиваційному етапі, належить метод проблемного викладення навчального матеріалу.

Другим етапом підготовки МВФК до організації роботи з ФМВЯ у старшокласників був когнітивно-діяльнісний, він є інформаційним за змістом і передбачає:

- актуалізацію професійних знань та особистісного досвіду студентів, поповнення й набуття нових інтегративних рекреативних знань і вмінь про морально-вольові якості, нового рекреативного досвіду їх виховання (засвоювати теоретичний матеріал з метою збагачення знань про сутність, зміст та методи ФМВЯУС);
- використання знань у практичній діяльності через рішення системи педагогічних завдань (ситуацій) із застосуванням сукупності рекреативних умінь;
- варіативне індивідуальне та групове моделювання, розігрування педагогічних ситуацій, яке вимагало залучення сукупності рекреативних умінь і якостей особистості;
- написання рефератів.

Центральне місце когнітивно-діяльнісного етапу підготовки майбутніх учителів ФК посідає спецкурс «Основи підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до формування морально-вольових якостей у старшокласників», мета якого полягає у створенні в студентів системного уявлення про зміст і особливості формування морально-вольових якостей, засвоєнні системи науково-педагогічних, науково-психологічних знань та умінь розвитку цих якостей у старшокласників, національних та загальнокультурних цінностей, активізації процесу особистісно-професійного становлення та орієнтація студентів на практичну діяльність в період педагогічної практики.

Рефлексивно-оцінний етап здійснювався протягом усього навчання студентів у вищих навчальних закладах. Для досягнення поставленої мети він передбачав корекцію організації професійної підготовки студентів, її змісту, етапів, вибір методів, а також своєчасне усунення труднощів, попередження можливих помилок, які виникали в процесі навчання.

Цей етап дав змогу викладачеві виявити підготовленість студентів до організації роботи з ФМВЯ у старшокласників на основі аналізу й оцінки виконання вправ, певних завдань, якості написання рефератів, проведення самостійних занять. Для того, щоб процес контролю відбувався успішно, студентів ознайомили з критеріями ефективності в цьому напрямі, методами контролю та самоконтролю, які сприяли усвідомленню й оцінюванню власних дій, поведінки, умінь і якостей.

Отже, на кожному етапі педагогічної ПМВФК до формування МВЯУС відбувається засвоєння навчального матеріалу, формується усвідомлення важливості морально-вольового виховання для професійної діяльності, набуваються навички побудови та досвід міжособистісних відносин на засадах морально-вольової культури. Таким чином, на першому етапі переваги віддавалися ознайомленню та підвищенню мотивації до виховної роботи з ФМВЯУС. Другий етап передбачав лекційний блок, блок семінарських і практичних занять та активну підготовку студентів до вищезазначеного процесу за рахунок блоків самостійної роботи та індивідуальної роботи студентів. Нарешті, у процесі третього етапу процес підготовки майбутніх учителів до ФМВЯУС відбувався за рахунок активного включення студентів у всі зазначені вище блоки, а також блок педагогічної практики.

Висновки. Застосовуючи зазначені етапи підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до формування морально-вольових якостей у старшокласників, починаючи з першого курсу, ми прагнули поступово впливати на усі чотири види підготовки студентів (науково-теоретичну, практичну, психологічну та психофізіологічну) у контексті виховання морально-вольової молоді.

Список літератури:

1. Гауряк О.Д. Формування педагогічної культури майбутніх учителів фізичної культури в процесі фахової підготовки у ВНЗ / О.Д. Гауряк, О.М. Киселиця // Вісник Запорізького національного університету : збірник наукових праць. Фізичне виховання та спорт. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, – 2012. – №2 (8). – С. 27-35.
2. Кондрацька Г.Д. Педагогічні умови формування професійно-мовленнєвої культури майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту в умовах навчання у ВНЗ / Г.Д. Кондрацька // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : збірник наук. праць Волинського нац. ун-ту. ім. Лесі Українки / уклад. А. В. Цьось, С. П. Козіброцький. – Луцьк : Волинський НПУ ім. Лесі Українки, – 2012. – №2 (18). – С. 82-87
3. Леоненко А.В. Методика формування готовності майбутнього вчителя фізичної культури до патріотичного виховання старшокласників / А.В. Леоненко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харк. Нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Харків : вид-во ХПП, – 2014. – № 10. – С.8-13.
4. Чепелюк А.В. Поетапна організація психолого-педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичної культури як умова формування їх професійної компетентності // А.В. Чепелюк / Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори –упорядники В. Ільницький, А. Душний, І Зимомря]. – Дрогобич : Посвіт, – 2015. – Вип. 12. – С. 318-323.

СОЗДАНИЕ ВОЗМОЖНОСТЕЙ ДЛЯ РАБОТЫ С ИНОЯЗЫЧНОЙ ИНФОРМАЦИЕЙ В СИСТЕМЕ ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ДЛЯ ВЗРОСЛЫХ

Ключевые слова: образование взрослых; иностранный язык; информация; мышление.

Keywords: adult education; foreign language; information; thinking.

В современном мире можно говорить о кризисе цивилизаций, о чем свидетельствует рост глобальных проблем человечества. Не все благополучно и в информационной сфере. Развитие средств массовой информации и полиграфических технологий способствовало созданию множества текстов, предназначенных для манипуляции сознанием людей. В связи с этим можно утверждать, что создается как бы два мира. Один мир – реальный мир, мир с реальными жизненными проблемами, достижениями людей, природой и созданием материальных и духовных ценностей, другой мир, создаваемый средствами массовой информации, искажает (порой очень искусно) действительность с целью создания нужных конкретным группам влиятельных людей представлений, настроений и связанных с ними действий, что отражается на обстановке в обществе в целом. Это одна из причин, когда требуется создавать у людей правильные (соответствующие истине) представления об окружающем мире и об их месте в нем. Не всегда человек по различным причинам (чаще всего из-за занятости многообразием личных и профессиональных проблем) может понять смысл многих жизненных и общественных явлений, руководствуясь только непосредственной информацией и реальными впечатлениями от ситуаций в жизни общества, поскольку все охватить нельзя. Поэтому требуется умение работать с разнообразной информацией, определять истину и лож, добро и зло. Все это связано с развитием мышления, возникновением «человека думающего».

Одним из средств развития умения думать является изучение иностранных языков [1]. Усвоение логики грамматики, знакомство с необычными для родного языка конструкциями, представлениями о ценностях у разных народов способствует развитию позитивного, бесконфликтного мышления, принятию или отрицанию каких-либо «ценностей», предлагаемых с помощью средств массовой информации. Речь также идет о создании «личных» правил для конкретного человека с учетом его индивидуальных особенностей, способностей, возможностей и целей, а также правил взаимодействия с другими людьми, уже своеобразного «общественного договора», определяющего как наиболее рационально жить в обществе с поддержанием позитивных взаимоотношений, сохранением окружающей среды (природы, материальных и культурных ценностей и т.п.).

В изучении иностранных языков большое значение приобретает ознакомление со страноведческими текстами, в частности, написанных очевидцами конкретных стран и событий, одаренных наблюдательностью и умением выражать свои мысли. Когда-то и представления о других странах были искаженными, поскольку было мало

знаний о них из-за недостаточного развития средств информации и транспорта. В настоящее время искажение информации может быть умышленным, создаваемым для достижения определенных целей отдельными группами влиятельных лиц, а в некоторых случаях, искаженные представления возникают в сознании людей вследствие восприятия «мозаичной» информации о стране, особенно когда информация не анализируется и не сопоставляется, что может быть связано с перегруженностью другими жизненными и профессиональными проблемами. Из-за этого не остается времени для сознательного восприятия информации. Поэтому любое внимание к своему дополнительному образованию, духовному совершенствованию (в т.ч., гармоничному, духовному и физическому совершенствованию) вырывает человека из повседневных перегрузок современного мира, позволяя ему задуматься. Поэтому формы дополнительного образования для взрослых, в особенности те, которые базируются на всестороннем развитии человека, на развитии его мышления, его энергетики, позволяющей более рационально справляться с профессиональными задачами и одновременно лучше понимать мир, очень необходимы для сохранения человека и человечества на современном этапе развития. Речь уже идет о целостном восприятии мозгом действительности, в отличие от прежнего подхода, когда мозг собирал мозаику и вставлял ее в слабые однобокие логические умозаключения [2; с. 218]. Человек идет учиться не потому, что у него есть время и энергия, а потому, что именно времени и энергии у него недостаточно для достижения жизненных целей. И первая цель любого дополнительного образования для взрослых, любой системы духовного и физического совершенствования, если они хотят быть успешными, соответствовать реальным требованиям современного мира, это помочь человеку обогатиться дополнительным временем и энергией, и только затем речь может идти о решении узкоспециализированных задач. Поэтому перспективным исследованием по теме дополнительного образования может быть изучение систем духовного и физического (всестороннего) развития человека, позволяющих повысить его энергетику и приобрести дополнительное время.

Литература

1. Лозова О.М. Психологічні аспекти засвоєння іноземної мови: Навчально-методичний посібник/ О.М. Лозова. – К.: , 2010.–143 с.
2. Марченко Е.Д. Ритмологія от события/ Е.Д. Марченко. – СПб.: Авторский Центр «РАДАТС», 2006. – 272 с.

ОСОБЕННОСТИ ЭТАПА СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ЗНАНИЙ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА ДЛЯ ВЗРОСЛЫХ УЧАЩИХСЯ

Ключевые слова: иностранный язык; образование взрослых; языковое совершенствование.

Keywords: foreign language; adult education; language improvement and development.

В связи с расширением международной коммуникации, а также с возникновением разнообразнейших контактов между представителями разных стран и народов, все больше людей заинтересованы в изучении иностранных языков. Часто это уже взрослые люди, имеющие определенную языковую подготовку [3]. Но для оптимальной коммуникации, для решения многообразия коммуникативных задач они стремятся к более совершенному владению иностранным языком. Эти люди, как правило, являются специалистами других (неязыковых) видов деятельности, они заинтересованы наряду с решением задач в области своей деятельности также свободно, самостоятельно применять при этом иностранный язык для коммуникации, не быть зависимыми от переводчиков, посредников, рационально высказывать свои мысли и затрачивать на составление текстов и подготовку к общению минимальное время. Поэтому в области изучения иностранных языков начинает приобретать значение этап совершенствования языковых знаний [1]. Этому этапу предшествует этап освоения основ языка (лексики, грамматики, коммуникативных конструкций, основных особенностей конкретного иностранного языка).

На этапе совершенствования на основе «базовых знаний» стремятся овладеть языком либо в совершенстве, либо с конкретными целями. Здесь значение приобретает также легкость владения языком, умение решать разнообразные коммуникативные задачи, умение высказывать письменно и (или) устно разнообразные мысли (общие или связанные с какими-либо конкретными видами деятельности, тематикой). И если на этапе освоения основ языка в большей степени характерны стандартизованные, обобщенные содержание и методы обучения, в большей мере играет роль групповое обучение под руководством преподавателя, имеются общие (рассчитанные на широкий круг обучающихся) учебники, учебные пособия и другие учебные материалы, то для этапа совершенствования в большей степени может быть характерной индивидуальная самостоятельная работа обучающихся, реже – индивидуальная работа с преподавателем, носителем языка или с другими специалистами по изучаемому языку. Работа с преподавателем или с другими специалистами хотя и возможна, но встречается реже, не только потому, что сложнее найти преподавателей или специалистов высокого уровня, но и потому, что на этапе языкового совершенствования речь идет уже об учете индивидуальных целей, возможностей, способностей, мотивации человека, который изучает иностранный язык [2]. И если этап освоения основ языка имеет место, как правило, в учебных заведениях (организованное обучение), то для этапа

совершенствования в зависимости от его целей и условий может быть характерной разнообразнейшая обстановка. В одних случаях может преобладать стремление овладеть в большей степени письменной речью, в других – устной, может быть наличие или отсутствие времени для изучения языка, а также наличие или отсутствие соответствующей языковой среды. Человек на этапе языкового совершенствования, обладающий уже базовыми языковыми знаниями, как правило, выбирает те способы усвоения особенностей языка, которые наиболее доступны для него, более удобны, комфортны, когда он видит, что достигает ощутимых результатов в совершенствовании. В одних случаях совершенствование знаний языка может рассматриваться как накопление опыта практической деятельности, связанной с применением языка, в других случаях также применяются специальные упражнения и другие виды деятельности, не связанные непосредственно с практическими (прагматическим) применением языка.

Чем глубже и шире планируется изучить иностранный язык на этапе совершенствования, тем менее зависимым от преподавателя может стать человек, изучающий иностранный язык.

В современном мире человек может жить и действовать в различных условиях, поэтому и на этапе совершенствования знаний иностранного языка могут наблюдаться разносторонние методы, приемы, возможности изучения иностранного языка. Наиболее общей на этом этапе можно назвать тенденцию, связанную с созданием условий для лучшего понимания, запоминания, поиска, рождения идей, развития мышления, что может быть объединено с другими видами деятельности человека, другими формами физического и духовного совершенствования (спорт, физические упражнения, искусство, различные виды духовного совершенствования и духовных практик).

Литература

1. Кравченко Т.В., Огиенко В.П. Роль чтения в совершенствовании навыков иноязычной речи / Т.В. Кравченко, В.П. Огиенко //Филология, социология и культурология. Актуальные научные проблемы. Рассмотрение, решение, практика/ Filologia, literatura, socjologia i kulturoznawstwo. Aktualne naukowe problemy. Rozpatrzenie, decyzja, praktyka (30.03.2016 - 31.03.2016) - Варшава: - 2016. – Т. 2. - С. 76-77.
2. Лозова О.М. Психологічні аспекти засвоєння іноземної мови: Навчально-методичний посібник/ О.М. Лозова. – К.: , 2010.–143 с.
3. Попова Л.И. Изучение иностранных языков как элемент образования взрослых / Л.И. Попова // Вестник гуманитарного научного образования. - 2014.- № 3 (41).- С. 28-30.

